

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YÖNETİMDE DEĞİŞİM DİNAMİKLERİNİN SON DÖNEM
TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE YANSIMASI**

İBRAHİM ECE

Tez Danışmanı
PROF. DR. MEHMET AKİF ÖZER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
AMME İDARESİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI**

AĞUSTOS - 2019

**YÖNETİMDE DEĞİŞİM DİNAMİKLERİNİN SON DÖNEM TÜRK EĞİTİM
SİSTEMİNE YANSIMASI**

İBRAHİM ECE

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
AMME İDARESİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

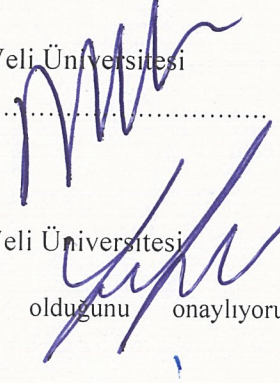
AĞUSTOS - 2019

İbrahim ECE tarafından hazırlanan “YÖNETİMDE DEĞİŞİM DİNAMİKLERİNİN SON DÖNEM TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE YANSIMASI” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı Genel Türk Tarihi Bilim Dalı alanında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

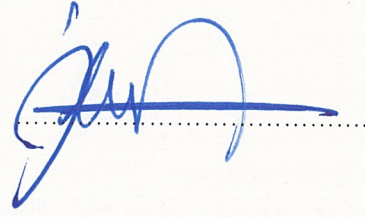
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans olduğunu onaylıyorum .....

Başkan: Doç. Dr. Yusuf Pustu

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

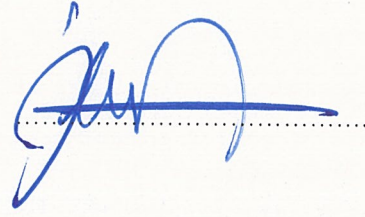
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum .....

Üye: Dr. Öğretim Üyesi İbrahim İRDEM

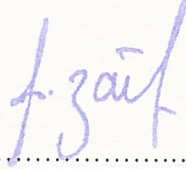
Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı, Polis Akademisi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans olduğunu onaylıyorum .....

Tez Savunma Tarihi: 29/08/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

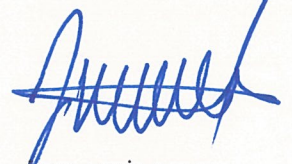

Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İBRAHİM ECE

29.08.2019

YÖNETİMDE DEĞİŞİM DİNAMİKLERİNİN SON DÖNEM TÜRK EĞİTİM
SİSTEMİNE YANSIMASI

(Yüksek Lisans)

İbrahim ECE

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AĞUSTOS 2019

ÖZET

Kamu yönetiminin akademik bir disiplin olarak ortaya çıkışından itibaren farklı dinamikler ve etkileşimler nedeniyle sürekli olarak yeni yaklaşımlar gündeme gelmiştir. Son yıllarda, 1960'larda ortaya çıkıp 1980'lerde popüler olan Yeni Kamu Yönetimi (YKY) yaklaşımı, kamu yönetimindeki etkisini arttırmış ve devletin daha etkin bir yapıya kavuşması için geleneksel yaklaşımlarda etkili bir dönüşüm öngörmüştür. Bu çalışmada yeni kamu yönetimi ve yönetim yaklaşımının genel felsefeleri, tarihsel gelişimleri literatür taraması ve karşılaştırma yöntemiyle incelenmiştir. Üç bölümden oluşan çalışmada, kaynak taraması yöntemi kullanılmıştır. Kaynak tarama esnasında yerli yayınlar ağırlıklı olarak yerli ve yabancı kitap ve makalelerden faydalanılmıştır. Çalışmada, yönetimde değişim dinamiklerinin son dönem Türk eğitim sistemine yansımaları incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, 1980'li yıllardan itibaren dünyada uygulama alanı hızla genişleyen Yeni Kamu Yönetimi çerçevesinde yönetimde değişim dinamiklerinin son dönem Türk eğitim sistemine yansımalarının incelenmesidir.

Bilim Kodu : 111610
Anahtar Kelimeler : Kamu Yönetimi, Yeni Kamu Yönetimi, Yönetişim, Eğitim
Sayfa Adedi : 110
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER

THE REFLECTION OF THE CHANGE DYNAMICS IN MANAGEMENT TO THE LAST
TURKISH EDUCATION SYSTEM

(M.Sc. Thesis)

İbrahim ECE

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
AUGUST 2019

ABSTRACT

Since the emergence of public management as an academic discipline, new approaches are constantly on the agenda due to different dynamics and interactions. The New Public Management (NPM) approach, which emerged in the 1960s and popularized in the 1980s, increased its influence in public administration and envisaged an effective transformation in traditional approaches to a more effective state structure in recent years. In this study, general philosophies, historical developments of new public administration and governance approaches are examined with literature review and comparison method. In the study which consists of three sections, source scanning method was used. During the literature search, local publications were mainly used for domestic and foreign books and articles. In this study, the reflection of the change dynamics in management to the last Turkish education system is examined. The aim of the study is to examine the reflection of the change dynamics in management in the recent Turkish education system within the framework of New Public Management which has been rapidly expanding in the world since 1980s.

Science Code : 111610
Key Words : Public Management, New Public Management, Governance, Education
Page Number : 110
Supervisor : Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	ix
1 GİRİŞ	1
2 YÖNETİMDE DEĞİŞİM VE YENİ KAMU YÖNETİMİ.....	7
2.1 Değişim Kavramı.....	7
2.1.1 Değişimin Tanımı ve Değişim Süreci.....	8
2.1.2 Değişimin Amacı.....	9
2.2 Yönetimin Kavramsal Çerçevesi.....	10
2.2.1 Yönetim Kavramı.....	10
2.2.2 Yönetim Kavramının Özellikleri.....	11
2.3 Kamu Yönetimi Disiplininin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	13
2.3.1 Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışı.....	14
2.3.2 Geleneksel Kamu Yönetiminin Temel Özellikleri.....	15
2.3.3 Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışına Yöneltilen Eleştiriler.....	16
2.3.4 Kamu Yönetiminde Değişim Hareketleri.....	18
2.4 Yeni Kamu Yönetimi.....	18
2.4.1 Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Gelişimi.....	20
2.4.2 Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Türkiye'deki Gelişimi.....	22
2.4.3 Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Ortaya Çıkış Nedenleri.....	25

2.4.3.1	İdeolojik nedenler.....	25
2.4.3.2	Sosyal nedenler.....	26
2.4.3.3	Ekonomik nedenler.....	27
2.4.4	Yeni Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri.....	28
2.4.4.1	Küçülmek.....	28
2.4.4.2	Yerelleşmek.....	28
2.4.4.3	Bürokrasiyi azaltmak.....	29
2.4.4.4	Özelleştirme ve sözleşmecilik.....	30
2.4.5	Yeni Kamu Yönetimini Anlayışının Getirdiği Yenilikler.....	30
2.4.6	Yeni Kamu Yönetimine Yöneltilen Eleştiriler.....	32
2.5	Yönetişim.....	33
2.5.1	Yönetişim Kavramı.....	33
2.5.2	Yönetişimin YKY İle İlişkisi.....	35
2.5.3	Yönetişimin Boyutları.....	36
2.5.4	Yönetişimin İlkeleri.....	37
3	TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ.....	43
3.1	Eğitim Kavramı ve İlgili Açıklamalar.....	43
3.1.1	Geçmişten Günümüze Eğitim.....	44
3.1.2	Eğitimin Sistemleşmesi.....	45
3.2	Türk Eğitim Sistemi.....	47
3.2.1	Türk Eğitim Sisteminin Amaçları.....	47
3.2.2	Türk Eğitim Sisteminin Temel İlkeleri.....	48
3.2.3	Türk Eğitim Sisteminin Gelişimi.....	51
3.2.3.1	4+4+4 Eğitim sistemi.....	51
3.3	Türk Eğitim Sistemi'nin Aşamaları.....	53

3.3.1	Okul Öncesi Eğitim.....	53
3.3.2	İlköğretim.....	54
3.3.3	Ortaöğretim.....	56
3.3.4	Yükseköğretim.....	56
3.3.5	Türkiye’de Özel Okullar.....	57
4	SON DÖNEM EĞİTİM SİSTEMİNDE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERİN YENİ KAMU YÖNETİMİ VE YÖNETİŞİM İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE ARAŞTIRILMASI.....	59
4.1	Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Yönetişim İlkeleri Çerçevesinde Yapılan Değişikliklerin Son Dönem Eğitim Sistemine Yansması.....	59
4.1.1	Ülkemiz Eğitim Sisteminin Son Döneminin Değerlendirilmesi.....	59
4.1.2	Yeni Kamu Yönetimi İlkeleri İzleminde Eğitim Sisteminde Yaşanan Değişimler.....	66
4.1.2.1	Neo-liberal politikalar.....	66
4.1.2.2	Yerelleşme (Adem-i merkeziyet).....	67
4.1.2.3	Küreselleşme.....	69
4.1.3	Yönetişim İlkeleri İzleminde Eğitim Sisteminde Yaşanan Değişimler.....	72
4.1.3.1	Eğitimde hesap verebilirlik.....	72
4.1.3.2	Eğitimde denetim.....	75
4.1.3.3	Eğitimde eşitlik.....	77
4.1.3.4	Eğitimde katılım.....	80
4.2	MEB’in Son Dönem Stratejik Plan ve 2023 Vizyonunda YKY’nin İzleri.....	83
5	SONUÇ.....	91
	KAYNAKÇA.....	97
	ÖZGEÇMİŞ.....	113

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	: Avrupa Birliği
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DYS	: Doküman Yönetim Sistemi
GKY	: Geleneksel Kamu Yönetimi
İKS	: İlköğretim Kurumları Standartları
ILO	: International Labour Organisation
IMF	: Uluslararası Para Fonu
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEBBİS	: Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Yönetim Sistemi
MEİS	: Milli Eğitim Bakanlığı İstatistiki Bilgi Giriş İşlemleri
MEŞ	: Milli Eğitim Şurası
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİKA	: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
TKY	: Toplam Kalite Yönetimi
UNİCEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YKY	: Yeni Kamu Yönetimi
YÖK	: Yükseköğretim Kurumu

1 GİRİŞ

Küresel ölçekte gözlemlenen eğilimlere paralel olarak Türk eğitim sistemi içerisinde özellikle yeni kamu yönetimi anlayışının getirileri doğrultusunda birtakım değişimlerin yaşandığı görülmektedir. Küreselleşmeye adapte olma yönünde atılan adımlar, bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin eğitim programlarına entegre edilmesi, e-devlet projesi kapsamında ortaya çıkan gelişmeler, eğitim sistemi içerisinde doğan çok kültürlü eğitim sistemlerine yönelme talepleri, okul sistemlerinin içeriğinde gerçekleştirilen değişimlerle birlikte yenilenmeye yönelik taleplerde de önemli düzeyde artış meydana gelmektedir. Bu doğrultuda eğitim sistemi içerisinde örgüt yapısında aşırı bürokrasi ile karşılaşılmasından dolayı merkeziyetçiliğin oldukça ağır olduğu, anti-demokratik uygulamalara rastlanılan, verimliliği düşük bir sistemin ortaya çıkmasına neden olduğu öne sürülmektedir (Memduhoğlu, 2007: 86-97; Şahin, 2007a: 47-76; Torun, Kaplan ve Ergülen, 2008:293-309).

Türkiye’de mevcut eğitim sistemlerine yönelik, özellikle son yıllarda yaşanan gelişmelere paralel olarak, birtakım hukuki düzenlemeler ile birlikte değişim süreçlerinin ortaya çıkmasına yönelik adımlar atılmaktadır. Bu durumun temel nedeni ise eğitim sisteminin gelenekselleşen koyu merkeziyetçi yapısından uzaklaşmasını sağlayarak, yeni kamu yönetimi anlayışının gereksinimlerine uygun bir sistemin inşa edilmesidir. Bu durumda yeni liberal iktisat yaklaşımlarının da değişimin tetikleyicileri arasında yer aldığını ifade etmek mümkündür (Aydoğan, 2008: 166-187; Mukul ve Sarı, 2009: 129-144).

Söz konusu yeni liberal iktisat yaklaşımlarının odak noktasında ekonominin sınırları içerisinde ve toplumsal yaşamın dinamiklerinde devletin daha arka planda yer alması bulunmaktadır (Aktan, 2003: 16). Bu görüşün küresel siyaset arenasındaki yansımalarına bakıldığında ise öncelikle İngiltere ve ABD’de 1980’li yıllar ile birlikte liberal iktisat anlayışı ile hareket eden partilerin yönetime gelmeye başladıkları görülmektedir. Süreç içerisinde liberal iktisat politikalarının benimsenmesi ile ekonominin birçok alanında devlet etkisi asgari düzeylere

indirilmiş ancak, kamusal kurumların da anlayışa paralel bir şekilde tamamı ile özelleştirilmesi birçok gerekçeye bağlı bir şekilde sağlanmamıştır. Ancak, değişimin baskına direnmenin mümkün olmaması nedeni ile kamu kurumlarında yaklaşımların değişimleri ile birlikte yapılandırma süreçlerine geçiş yapılmıştır (Ateş, 2001; 45-59; Özdemir ve Bozkurt, 2015: 321).

Yeni kamu yönetimi yaklaşımı sınırları içerisinde gerçekleşen değişim süreçleri ile birlikte eğitim kurumlarında da geçerli olmak üzere birçok unsurun üzerinde durulmaya başlanmıştır. Etkili olmak, hesap verebilmek, saydamlık ve verimlilik gibi kavramlar ifade edilen unsurlara örnek olarak gösterilebilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde yoğun bir bürokrasinin varlığı ile geleneksel bir anlayış içerisinde yönetilmekte olan kamusal kurumlar, değişim süreçleri ile birlikte işletmecilik anlayışı içerisinde yönetilmeye başlanmıştır (Şentürk, 2010: 73-98).

2000'li yıllara gelindiğinde gerçekleştirilen kanuni düzenlemeler ile birlikte yeni kamu yönetimi anlayışı çok daha yoğun bir şekilde hissedilmeye başlamış ve işletmecilik, kamu kurumlarının temel yaklaşımı olarak değerlendirilmeye başlamıştır. Bu alanda incelemeler yapmakta olan isimlerin birçoğu, yeni kamu yönetimi anlayışının gelişiminin arka planında yer alan temel unsurun yeni liberal iktisat politikalarının olduğunu öne sürmektedir (Özdemir ve Bozkurt, 2015: 319). Fakat yeni kamu yönetimi anlayışına dair öne sürülen söz konusu argümanların arka planında güçlü ampirik bulguların var olduğunu ifade etmek mümkün olmamaktadır.

Gelişen yeni kamu yönetimi anlayışının eğitim sistemi ile birlikte kurumlarında meydana gelen yansımalarını konu alan literatür kapsamında çok fazla çalışmanın yer almadığı görülmektedir. Var olan çalışmaların ise özgünlüğü kuvvetli çalışmalardan ziyade, derleme anlayışı ile hazırlanmış olan çalışmalar olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu çıkarımlardan yola çıkarak, eğitim sistemi ve yeni kamu yönetimi anlayışı arasındaki ilişkiyi konu alan çalışmaların literatürde yeterince yer bulmadığı görüşü ortaya çıkmaktadır. Böylece, söz konusu çalışma ile birlikte yöntemlerde meydana gelen değişimlerin eğitim sisteminin genelindeki yansımalarını ampirik olarak ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde yönetimde değişim kavramından yola çıkılarak

yeni kamu yönetimi ve yönetişim incelenerek ilgili kavramsal açıklamalara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise eğitim sistemi incelenerek Türk eğitim sistemi hakkında gelişmeler tarihsel süreç içerisinde ele alınmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise son dönem eğitim sisteminde yapılan değişikliklerin yeni kamu yönetimi ve yönetişim ilkeleri çerçevesinde araştırılmıştır.

Çalışmanın Amacı:

İnsanlar varoluş tarihlerinden itibaren günümüze kadar geçen süre zarfında sürekli doğal kaynaklar için mücadele vermekte ve kıt kaynakların etkin kullanılması konusunda problem yaşamaktadır. Klasik kamu yönetimi anlayışından vazgeçilmesindeki temel sebeplerden biri ise bu durum oluşturmaktadır. Bu bağlamda rollerin yeniden paylaştırıldığı; merkezden yerele, özel sektöre ve sivil toplum kuruluşlarına bazı yetkilerin devredildiği, yönetişim ilkelerinin öne çıkarıldığı bir yönetim anlayışına geçilmiştir. 20. Yüzyıla gelindiğinde yönetim kavramına küreselleşmenin de etkisi ile yeni bir anlam yüklenmiştir ve özellikle 1980'lerin başında bu anlam kamu yönetimi alanında önemli bir değişime öncülük etmiştir (Önen ve Albayrak, 2011; 2-17). Yeni Kamu Yönetimi düşüncesi bu değişimlerin mimarı niteliğindedir ve kamu yönetimi anlayışında yaşanan bu değişim, eğitim sistemini de etkilemiştir.

Bu çalışmanın amacı, klasik kamu yönetiminden kaynaklanan sorunların yeni kamu yönetimi anlayışıyla nasıl aşılmaya çalışıldığını yeni düzenlemelerle değerlendirirken; yönetişim perspektifinden, eğitime sağlanacak katkılara vurgu yapmak ve ülkemizde bulunan yeni kamu yönetimi yansımalarını yine son dönem eğitim sistemleri temelinde değerlendirmektir. Yapılan araştırmalar neticesinde literatüre eğitim ve yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Çalışmanın Önemi :

Günümüzde yaşanan teknolojik sıçramalar ve küreselleşme göz önünde bulundurulduğunda, eğitimin diğer alanlarla ilişkisi giderek artmaktadır. Yönetimden

yönetişime giden süreçte hantal, bürokratik, klasik kamu yönetimi anlayışının yerini kaynakların etkin kullanıldığı, şeffaf ve hesap verebilir bir kamu yönetimi anlayışına bırakması eğitim sistemini de doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda özellikle yönetim unsurları ile eğitim ilişkisine vurgu yapan yeterli araştırmanın bulunmaması ve yeni kamu yönetimi anlayışının son dönem Türk eğitim sistemini nasıl etkileyeceğinin araştırılması çalışmanın önemini gün yüzüne çıkarmaktadır.

Çalışmanın Kapsamı:

Yeni kamu yönetimi anlayışı bağlamında yaşanan gelişmelerin son dönem eğitim sistemine yansımaları konusunun açıklanmaya çalışıldığı bu çalışmada Kamu yönetiminde yaşanan değişim ile ilgili çok sayıda kavram ve unsurdan bahsetmek mümkündür. Fakat mevcut çalışmada değişim, yeni kamu yönetimi anlayışı ve eğitim sistemi temelinde incelenecektir ve bu çerçevede bir araştırma yapılacaktır. Çalışmamızın kapsamı ülkemizde yeni kamu yönetimi anlayışını hayata geçirecek tüm paydaşları, araçları ve mevzuatları mümkün olduğunca içermektedir.

Çalışmanın Yöntemi:

Üç bölümden oluşan çalışmada, kaynak taraması yöntemi kullanılmıştır. Kaynak tarama esnasında yerli yayınlar ağırlıklı olarak ülke sınırları içinde ve dışında yer alan makaleler ve kitaplar kullanılmıştır. İnternet kaynaklarının incelenmesi neticesinde ulaşılan makalelerinde çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmalarda mevzuat ve raporlardan da faydalanılacak olup çeşitli incelemeler ile konuya bakış açısı genişletilecektir.

Çalışmanın Sınırlılıkları:

Öncelikle yeni kamu yönetimi anlayışının ortaya çıkmasında Türk yönetim tarihinin oldukça güçlü bir birikiminin olmasına karşılık kamu yönetiminde yaşanan değişimin eğitim sistemi izleniminde ele alınacak olması şüphesiz çalışmaya birtakım sınırlılıklar getirmektedir. Yeni kamu yönetimi konusunda yerli kaynakların sayısının oldukça yeterli seviyeye ulaşmış olmasına karşılık, yabancı kaynaklardan da yararlanılması gerekliliğinin ortadan kalktığını ifade etmek mümkün değildir.

Bilakis, hem yerli hem de yabancı kaynakların uyumlu hale getirilmesi yönünde çalışmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda araştırma bu özelliklere ilişkin ulaşılabilen dokümanlar ve araştırmalar ile sınırlıdır.

2 YÖNETİMDE DEĞİŞİM VE YENİ KAMU YÖNETİMİ

2.1 Değişim Kavramı

İnsanlık tarafından evrenin ve fiziksel olarak var olan sistemin değerlendirilmesi neticesinde toplumlar adına istikrarlı yapıların var olabileceği görüşü öne sürülmektedir. Değişimden ziyade belirli bir düzen dahilinde döngüler halinde gelişen bir sistemin içerisinde var olan evrenin, toplumsal yapılar adına da geçerli olabileceği öne sürülmüş ve bu görüşün karşısında yer alan isimlere şiddetli bir şekilde karşı çıkmıştır. Tarihsel olarak değerlendirildiğinde “değişim” ilk kez Herakleitos tarafından öne sürülmüştür. Herakleitos, olayların ve varlıkların belirli bir sistem içerisinde sürekli olarak değişim içerisinde olduğunu aktarmaktadır. İfade edilen “Aynı ırmakta iki kez yıkanmaz” sözünden de yola çıkıldığında var olan her şey değişmektedir. Bu duruma paralel olarak toplumsal olanın da her zaman aynı şeyi ifade etmediğini öne sürmek mümkün olmaktadır (Gökberk, 1993: 25-26).

Aristoteles ve Leibniz tarafından da değişimin doğal ve zorunlu bir hadise olduğu öne sürülmektedir. İlk olarak Herakleitos ile ortaya çıkmakta olan değişim fikri, günümüze dek gelişim göstermiş ve nihayetinden genel kabul gören bir kavram haline gelmiştir. Değişim belirli bir sistem içerisinde ise ilk kez 19. yy içerisinde filozof ve sosyolog olan Auguste Comte tarafından incelenmiştir. Comte göre, toplum belirli bir sistem içerisinde ilerlemektedir ve oluşan sistemin içerisinde değişim unsurları da yer almaktadır (Yaka, 2011: 35-36).

Günümüzde değişim kavramı oldukça sık tercih edilmektedir. Öyle ki, pek çok alanda değişim ifadesi yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle, toplumlar, organizasyonlar ve bireyler adına değişim kavramının mutlaka üzerinde durulması gerekmektedir. 1980’li yıllar ile birlikte teknolojiye yaşanan gelişmeler, küreselleşmenin bir sonucu olarak rekabet koşullarında birtakım değişimlerin meydana gelmesi ve genel hatları ile bilgi çağına geçiş yapılması nedeni ile değişim kavramının çok daha fazla üstünde durulmaktadır (Güven, 1998: 20-21). Böylesine önem arz eden bir kavramın çok daha detaylı bir şekilde tanımlanmasında fayda bulunmaktadır.

2.1.1 Değişimin Tanımı ve Değişim Süreci

Dünya genelinde değişim kavramının çok daha dikkat çekici bir hale gelmesinin arka planında kuşkusuz ortaya çıkan sonuçların etkinliğinin fazla olması, sonuçların hızlı bir şekilde ortaya çıkması yer almaktadır. Kavramına genel sınırları itibari ile çok daha geniş kapsamlı bir tanımlamanın yapılması mümkün olmakla birlikte, basit bir şekilde daha evvel mevcut olan durumun değişmesi ve gelecek noktaya yönelik kat edilen mesafelerdir (Apaydın, 2008: 2). Değişim süreçleri planlı bir şekilde gerçekleştirilebileceği kadar, kendiliğinden de ortaya çıkabilmektedir. Değişim kavramına dair öne sürülen değerlendirmelerde, değişimin arka planında yatan unsurlarının, değişimin temel tetikleyicilerinin göz önünde bulundurulması ve sürecin bütünsel bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Günümüzde teknoloji, bilim, yaşam standartları ve sosyolojik düzen içerisinde sürekli olarak bir değişim süreci ortaya çıkmaktadır. Bu duruma ek olarak, dünya üzerinden herhangi bir noktada gerçekleşen bir durum, yaşanan bir gelişme, öne sürülen bir düşünce hızlı bir şekilde küresel bir etki yaratabilmektedir. Netice itibari ile değişim günlük yaşamın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Toplumsal yapılarda, ülkelerin genel yapısında ve buna ek olarak aile yapısında ekonomik, sosyal, bilimsel, teknolojik ve kültürel değişimler ortaya çıkmaktadır. Söz konusu değişim süreçlerinin önemli bir özelliği ise süreklilik arz etmektedir. Değişim süreçlerinin sürekli olması ile birlikte, küresel ölçekte ortaya çıkan gelişmelere uyum sağlayacak bir düzenin tesis edilmesi mümkün olmaktadır (Gizir, 2008: 182). “Yenilik” ifadesinin anlaşılması ile birlikte değişim kavramının açıklanması çok daha sağlıklı olacaktır. Yenilik, Türk Dil Kurumu tarafından; “eskiyen, zarar veren ya da gereksinimlere karşılık vermeyen tüm unsurların yararlı, yeterli ve yeni olanları ile değiştirilmesi” olarak ifade edilmiştir (Türk Dil Kurumu 2019). Bu bilgiler ışığında ifade etmek gerekirse değişim kavramının temelinde yenilik ifadesi yer almaktadır diyebiliriz.

Görüldüğü üzere değişim kavramı sadece bilimsel ya da fiziksel durumlar için değil, toplumsal durumlar için belirli ve sürekli bir farklılaşmayı ifade etmek için kullanılmaktadır. Her an ve her hareket bir öncekinden farklı ve yeni bir anlam

içermekte ve bu kesintisiz bir süreç halinde sürekli devam etmektedir. Tarih bu değişimler üzerine kurulmuş kaçınılmaz bir varoluşu meydana getirmektedir.

2.1.2 Değişimin Amacı

Değişim kavramının amacı davranış bilimleri üzerinden değerlendirildiğinde; sistem içerisinde ortaya çıkan bürokratik yapıların yaşanan modern gelişmelere adapte olmasının sağlanması ve bürokrasinin değişime sevk edilmesidir (Dereli, 1981: 254). Değişim süreçlerinin tahmin edilememesi ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesi, örgütlerde meydana gelen büyümeler, sürecin daha karmaşık bir hale gelmesi, becerilerin çok daha yoğun bir şekilde uzmanlık gerektirmeye başlaması ile birlikte yönetim sistemlerinin daha hümanist ve katılımcı bir hale gelmesi gibi nedenler, bürokraside değişim süreçlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Söz konusu değişim süreçlerine önem verilmemesi durumunda yok olma tehlikesi kendisini kuvvetli bir şekilde hissettirmektedir (Çevik, 2009: 285-286).

Değişim süreçlerinin yoğun bir şekilde var olduğu bir atmosferde sürece dahil olmayan örgütler bir zaman sonra fonksiyonlarını kaybetmektedir. Kamu ya da özel olmaksızın toplumsal sistemlerin alt sistemleri olarak ifade edilmekte olan örgütlerin belirli başarı elde etmeleri adına değişim süreçlerini yakından takip etmesi gerekmektedir. Değişim ve yenilenme süreçleri kimi zaman örgütler adına bir yük olarak algılanmaktadır. Ancak, örgütlerin devamlılık arz etmeleri adına değişim süreçlerini bir sorumluluk olarak değerlendirmesi gerekmektedir (İzğören, 2000: 118).

Örgütlerin yapısal özelliklerinden bağımsız olarak mutlak suretle dönemin gereksinimlerine uygun olarak hareket etmesi gerekmektedir. Öyle ki, özellikle küreselleşmenin bir sonucu olarak doğmakta olan yenilik ve değişim akımlarına uyum sağlanamaması durumunda varlıklarını etkili bir şekilde sürdürebilmeleri ya da rekabet koşulları içerisinde etkinlik sağlayabilmeleri mümkün görülmemektedir. Toplumsal algıların değişiminde etkili olan algının arka planında yer alan bilgi toplumuna geçiş süreci ile birlikte öne sürülmekte olan yaklaşımlar güvenlik

birimlerinin hizmet yaklaşımlarının değişmesine neden olmaktadır (Yaprak, 2000: 65). Öyle ki Emniyet Teşkilatının da toplumsal ve bürokratik olarak ortaya çıkan değişim süreçlerinden bağımsız olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

Bu nedenle değişim kavramının insanlar için anlamı evrensel düzende zorunluluk halinde gerçekleşen değişime tüm kurum ve yapıların adapte edilmesidir. Yaşam ve gereksinimler için değişim sürecini planlamak önemli bir durum teşkil etmektedir.

2.2 Yönetimin Kavramsal Çerçevesi

Bu başlık içerisinde yönetim kavramı hakkında temel açıklamalara yer verilecektir.

2.2.1 Yönetim Kavramı

Yönetim kavramı ile ilgili olarak öne sürülen farklı tanımlamalar bulunmaktadır. Bu tanımlar ile birlikte sınırları oldukça geniş bir yönetim alanı ortaya çıkmaktadır. Bunlardan bir kısmı şu şekilde ifade edilebilmektedir: Ortak olarak belirlenen amaçların gerçekleştirilmesi adına, ortak bir gayretin ortaya koyulması adına işbirliği içerisinde hareket etmekte olan insanların bir araya gelmesi olarak ifade edilebilmektedir (Koç ve Topaloğlu, 2010: 25). Bu alanda öne sürülmekte olan bir başka tanım doğrutusunda ise; “belirlenen amaçlara yönelik olarak var olan kaynakların etkili bir şekilde kullanılma sanatı yönetim olarak ifade edilebilmektedir” (Sürgit, 1981: 3-5).

Ayrıca yönetim literatürde sıklıkla çok sayıda insanın gereksinimlerinin karşılanması amacı ile bir araya gelmesi ve birtakım faaliyetleri bu birliktelik ve yapılan iş bölümleri üzerinden yürütülmesi anlamında da kullanılmaktadır (Genç, 2005: 7). Yönetim eylemlerinin kapsamında benzer amaçlara sahip insanlar yer almakla birlikte, eylemler örgüt amaçlarına en etkili şekilde ulaşacak bir dizayna sahip olmaktadır. Yönetim süreçlerinde ortaya çıkan faaliyetler ise personel alımlarının yapılması, yönlendirme etkinliklerinin yapılması, örgüt faaliyetlerinin koordinasyonunun sağlanması, evrensel niteliklere sahip planlamaların yapılması ve

denetleme faaliyetlerinin yürütülmesi yer almaktadır (Fişek, 2011: 33).

Yönetim, işlerin planlanması ve yürütülmesi sanatı olarak ifade edilmektedir. Tüm örgütlerin farklı amaçlarla dahi olsa yürütmesi gereken birtakım görevler bulunmaktadır. Bu görevler; örgütsel amaçların yerine getirilmesi, örgüt bünyesinde görev yapmakta olan bireylerin yaratıcılıklarının fark edilmesi, çalışan motivasyonunun yüksek tutulması, örgüt bünyesinde lider kimliğine sahip bireylerin yetiştirilmesi, örgütsel gelişimin sağlanması, örgüt bünyesinde görev yapmakta olanlara yönelik rol dağılımlarının yapılması olarak ifade edilmektedir (Genç, 2005: 5).

Yönetim, örgüt bünyesinde belirlenmekte olan amaçların gerçekleşmesi adına sergilenmekte olan davranışların, durumların, nesnelere meydana geliş süreçlerindeki ve yapıları içerisindeki nedensellik temelli ilişkilerin dayanağını göstermekte olan, ortaya çıkan ilişkinin mantık çerçevesinde değerlendirilmesi sureti ile ele almakta olan, analitik ve tarihsel özellikler içermekte olan olgunluğu olarak ifade edilmektedir (Bozkurt, Ergun ve Sezen, 2008: 274).

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse yönetim, örgüt bünyesinde belirlenen amaç ve hedeflere ulaşabilmek adına mevcut bulunan kaynakların belirli bir anlam dahilinde bir araya gelmesine yaramakta olan, planlama, örgütlenme, koordinasyon, denetleme süreçleri olarak ifade edilebilmektedir.

2.2.2 Yönetim Kavramının Özellikleri

Yönetim kavramı ile ilgili olarak yapılmakta olan tanımlamalar aynı zamanda özelliklerini de meydana getirmektedir. Ortaya çıkan özelliklerin başında, yönetim kavramının kapsamında genellikle bir kişiden ziyade çok daha fazla sayıda insanın belirli bir örgütlenme ile belirlenen ortak amaçlar doğrultusunda gerçekleşeceği ifadesi yer almaktadır (Öztekin, 2005: 17). Bir diğer özellik doğrultusunda ise, yönetim sürecinin ilerlemesi ile birlikte sürecin çok daha karmaşık bir hale geleceği ve bu duruma bağlı olarak iş bölümü ve planlamaya çok daha fazla gereksinim duyulacağı öne sürülmektedir. Bir arada bulunmakta olan insan sayısının artmasına bağlı olarak ise otorite temelli hiyerarşik bir sisteme, denetim faaliyetlerine ve etkili

bir koordinasyona gereksinim duyulmaktadır (Koçel, 2005: 195). Sayılmakta olan tüm ifadeler aynı zamanda yönetim kavramının özelliklerini meydana getirmektedir. Süreç olarak değerlendirildiğinde ise gereken kaynakların sağlanması, örgütlenmelerin planlanması, kaynak temininin gerçekleştirilmesi, süreç içerisinde yönlendirmelerin yapılması, denetim etkinliklerinin yürütülmesi gibi aşamalar yer almaktadır.

Örgütsel amaçlar çerçevesinde sergilenecek olan eylem ve politika belirleme süreçlerinin tamamlanması, belirlenen politikaların ve eylemlerin en etkili ve doğru biçimde yürütülmesi adına izlenmesi gereken sürecin tayin edilmesi planlama olarak ifade edilmektedir. Yapılan plan doğrultusunda gereksinim duyulacak olan kaynak tahsislerinin yapılması ve söz konusu kaynakların maksimum verimlilik ile kullanılması, kaynakların sağlanması ve düzenlenmesi alt başlığı içerisinde değerlendirilmektedir. Belirlenen amaçların yerine getirilmesi adına öne sürülen planlar çerçevesinde grupların oluşturulması, birimlerin ve yöneticilerinin belirlenmesi ve örgütte görev yapan bireyler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi örgütlenme olarak ifade edilmektedir. Gün geçtikçe büyümeye devam etmekte olan örgütlerde karmaşık yapıya sahip iş planlamalarının ve iş bölümlerinin yapılması koordinasyon biriminin görev tanımı içerisinde yer almaktadır (Eryılmaz, 2004: 4). Örgütsel amaçlar doğrultusunda belirlenmiş olan iş bölümü, planlama ve koordinasyon süreçleri doğrultusunda kullanım amacı ile tahsis edilmekte olan kaynakların kullanımının verimli olup olmadığı ise denetim faaliyetleri ile değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

Sonuç olarak, yönetim birimleri ile belirli ve sistemli olarak ifade edilmekte olan bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Yönetim birimlerinin bir parçası olarak amacı olmayan, plansız eylemlerin değerlendirilmesi mümkün olmamaktadır. Örgütsel amaçlar belirli planlar ve programlar dahilinde somut olarak bir anlam ifade etmektedir (Eryılmaz, 2004: 4-5).

Buradan yola çıkarak yönetim kavramının anlam kazanması için öncelikle örgütün belirli bir amacının olması gerektiği üzerinde durulmaktadır. İkinci önemli konu ise bu amacı gerçekleştirmek için gerekli kişi ve kaynakların bir plan içerisinde

koordine edilmesini sağlamaktır diyebiliriz.

2.3 Kamu Yönetimi Disiplininin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Bir olgu olarak değerlendirildiğinde kamu yönetiminin oldukça köklü bir geçmişinin olduğu görülmektedir. Devlet yönetiminin hangi özelliklere sahip olması durumunda ülke sınırları içerisinde ve dışında güçlü olabileceği, yönetim birimlerinde görev yapacakların sahip olması gereken özellikler ile ilgili olarak yürütülmekte olan tartışmaların kökeni Antik Yunan dönemine dek gitmektedir (Ömürgönülşen, 2019: 121-161). Bu alanda ortaya çıkan çatışmaların oldukça eski zamanlara dayanmasının arka planında insanoğlunun topluluklar halinde yaşamaya başlaması gösterilmektedir. İnsanların birlikte yaşamaya başlaması ile birlikte, birlikte yaşamak adına güvenli ve düzenli bir sistemin nasıl oluşturulacağı, bireylerin toplum içerisinde haklarını nasıl koruyacakları sorunu ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu durum yönetim ve yönetici kavramlarının doğmasının arka planında yer almaktadır. 16. ve 17. Yüzyıllarda ise Fransa ve Almanya’da mutlakiyetçi devletlerin ortaya çıkması ile birlikte yönetim kavramı bir bilim olarak değerlendirilmeye başlanmış ve bu aladan yürütülen araştırmaların sayısı artmaya başlamıştır (Şaylan, 2000: 7). Ortaya çıkan mutlakiyetçi devletler tarafından belirlenen kuralların benimsenmesi ile birlikte, yönetim kavramı bir disiplin olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

Yaşanan Fransız devrimi sonrasında, 18. ve 19. yy içerisinde ortaya çıkan gelişmeler ile beraber kamu yönetimine yönelik gösterilen ilgi Kıta Avrupa’sında artış göstermeye başlamış ve böylece kendisine yönetim bilimleri alanında yer bulmuştur. Söz konusu gelişmeler, Kıta Avrupa’sı genelinde var olan kamu yönetiminin hukuksal değerlendirmelerden etkilenmesi olarak kendisini göstermiştir (Güzelsarı, 2000: 7).

Kamu yönetimi disiplininin 20.yy’ın ilk çeyreğindeki durumuna bakıldığında ise bir paradigma olarak siyaset/yönetim kavramlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Söz konusu kavramları konu edinen çalışmalara bakıldığında genel olarak yönetim ve siyaset kavramları arasındaki ilişkinin değerlendirildiği görülmektedir. Örnek

vermek gerekirse, Frank Goodnow'un 1900 senesinde kaleme almış olduğu ‘‘Siyaset ve Yönetim’’ isimli eserinde, siyaset ve yönetim kavramlarının kesin çizgiler ile birbirinden ayrılması gerektiğini ifade etmektedir (Ergun, 1995: 9). Öne sürölmekte olan bu yaklaşım, Frederick W. Taylor'un ‘‘Bilimsel Yönetim’’ anlayışı ve Max Weber tarafından öne sürölmüş olan ‘‘Hiyerarşik Kontrol’’ düşüncesi ile destek görmüş ve devamında 1960'lara dek onaylanmıştır (Leblebici, 2001: 15).

Kısaca insanoğlunun toplumsal bir yaşayışla, var olduğu günden beri, sürekli bir şekilde, bir amaç uğruna birilerini yönetme güdüsü bir gereksinim halinde, ilkel bir anlayışla ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Yerleşik hayata geçme ve devletleşme durumuna geçtiğinde ise daha da büyüdüğünü, sanayi devriminden sonra ise iyice karmaşıklaştığını söyleyebiliriz. Bu karmaşıklık halinin yönetim anlayışının bilimselleşmesini, birimlere ayrılmasını ve profesyonelleşmesini doğurduğunu görmekteyiz.

2.3.1 Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışı

Toplumsal ve ekonomik olarak ilişkilerin düzenlenmesi sürecinde devlet tarafından üstlenilmesi gereken sorumlulukların neler olacağına dair disiplinler arasında ortaya çıkan tartışmalar sürekli olarak güncelliğini korumaktadır. Kamu yönetimine dair geleneksel görüş kapsamında, özel yönetim anlayışından farklı olduğu öne sürölmektedir (Çevik, 2002: 39-53). Söz konusu görüşün öne sürölmesinin temel nedeni ise geleneksel kamu yönetimi anlayışının dayanağı olarak kabul edilmekte olan ilkelerdir.

Alman Sosyolog Max Weber tarafından tanımlanmış olan bürokrasi modelinden hareketle geleneksel kamu yönetiminin örgütlenmesi gerçekleşmiştir. Ortaya koyulan bu modelin temel niteliklerine bakıldığında kuralların oldukça ayrıntılı olduğu, biçimsel bir anlayışın benimsendiğı, gayri şahsiliğın ön planda olduğu, kariyerin odak noktasında yer aldığı, hiyerarşik yapının oldukça katı olduğu, merkeziyetçiliğın yoğun bir şekilde ortaya çıktığı görölmektedir. Model kapsamında öne sürölen verimlilik ve tarafsızlık anlayışı ile birlikte modelin etkinliğinin sağlanması planlanmaktadır. Devlet birimlerinin doğru ve etkili bir şekilde

işletilebilmesi adına söz konusu ilkelere bağlı kalınması gerektiği öne sürülmektedir. Söz konusu faydaları göz önünde bulundurularak, kamu yönetimi alanında uzun bir dönem boyunca ifade edilen ilkelerin benimsenmesi neticesinde hareket edilmiştir (Ağca ve Özcan,2010: 1-31).

Öne sürülmekte olan ikinci bir ilke ise, kamusal mal ve hizmetlerin üretilmesi ve sonrasında dağıtılması sürecinde bürokrasinin temel araçları üzerinden doğrudan sorumluluk üstlenilmesi gerekliliği olarak ifade edilmektedir. İlk olarak refah devleti anlayışından ve farklı fikirlerin etkisinden yola çıkıldığında devletin işlevlerinde ve üstlenmekte olduğu görevlerde önemli oranda bir artışın meydana geldiği görülmüştür. Yapısal olarak devletin büyümesi ile birlikte devlet, ekonominin temel aktörleri arasında yer almaya başlamıştır. Bu durumda kamu yönetimi anlayışının odak noktasına devletin mal ve hizmet üreticisi olmasından ziyade kanunlara ve kurallara bağlı kalma amacı yerleşmiştir (Ökmen, Yılmaz ve Baştan, 2004: 33-35).

Öne çıkan üçüncü ilke ise, kamu yönetimi alanında idari ve siyasi konu başlıklarının ayrı olarak değerlendirileceği düşüncesi olarak ifade edilmektedir. Bu durumda idare tarafından verilmekte olan görevler ve talimatların uygulanması ile sınırlı bir faaliyet alanı ortaya çıkmaktadır. Politikaların ya da stratejilerin belirlenmesi ise yalnızca siyasi liderler tarafından üstlenilmesi gerekmektedir. Kamusal alanda yapılacak olanlar, siyasi liderler tarafından belirlenmektedir. Yapılacakların belirlenmesi sonrasında ise kamu yöneticileri sahneye çıkmaktadır. Bu durumda kamu yönetimi alanında işlerlik kazanılması mümkün olmaktadır. Bu durumda kamu yöneticilerinin temel görevleri arasında siyasi kurum ve bu kurumların yöneticilerine itaat etmek yer almaktadır (Özer, 2005: 3-33). Bu sayede kamu yönetimi alanında yürütülmekte olan faaliyetlerin belirli bir denetim altına alınması da mümkün olmaktadır. Sonuç olarak kamu yönetimi alanında nitel bir anlayıştan ziyade, nicel bir anlayış daha fazla önem kazanmaya başlamıştır.

2.3.2 Geleneksel Kamu Yönetiminin Temel Özellikleri

Geleneksel olarak ifade edilen kamu yönetimi anlayışı ile doğmakta olan konseptin içeriğinde yer alan unsurlar; idari açıdan sorumluluk üstlenme, kamusal

fayda, siyasi olarak hesap verebilir olmak, hiyerarşi, hukuka uygun olma, değerlere bağlı olma, siyaseten tarafsızlık hali, doğrudan hizmet sunumuna odaklanması, denetim mekanizmasının yukarıdan aşağıya doğru işleyen bir yapısının olması, kamu birimlerinin belirlenen politikaların uygulanması aşamasında görev alması, örgütsel merkezîyetçi anlayış, vatandaşların belirli bir katılımı sınırlandırılması olarak sıralanabilmektedir. Genel olarak ise süreçler, kurallar ve yöntemler kapsamında mevcut işlerin sevk ve idaresinin gerçekleştirilmesidir (Sözen, 2005: 19-20).

Temel dayanağı olarak Wilson'ın öne sürmüştüğü yönetim-siyaset ayrımının gösterildiği, Weber tarafından kurgulanmış olan bürokratik örgüt modeli üzerine inşa edilmiş olan, yönetim kavramına dair Taylor tarafından öne sürülen görüşlerin ve ilkelerin benimsenmiş olduğu geleneksel kamu yönetimi yaklaşımının, zaman içerisinde gereksinimleri ve talepleri değişim göstermekte olan sanayi toplumlarına bağlı olarak gelişim gösterdiği görülmektedir. Bunlara ek olarak geleneksel kamu yönetimi modelinin, Fransız İhtilali ve aydınlanma dönemiyle birlikte öne çıkan fikirler ve yaklaşımlar ile ulus-devlet anlayışının gelişimiyle beraber değişim içerisinde olan devlet yapılanma modelinin genel yapısal özelliklerini içerdiği anlaşılmaktadır (Bilgiç, 2008: 98-99).

2.3.3 Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışına Yöneltilen Eleştiriler

Geleneksel örgütlerin teorik ve pratik olarak değerlendirilmesi neticesinde, muhafazakâr bir anlayışın ön planda olduğu, çoğu zaman değişmeyecek düzeyde büyük ve yapısal olarak değişim süreçlerinde kolay uyum sağlayamayan yapılar olduğu görülmektedir. Geleneksel bir örgüt çoğu zaman karşı karşıya kaldığı sorunları geleneksel yöntemler üzerinden çözüme yoluna girmektedir. Bu durumda, farklı sorunların meydana gelmesi durumunda alternatif çözüm süreçlerinin geliştirilmesi noktasında inovatif özellikleri bulunmamaktadır. Bu durumda, yapılarının katı olması ve hatalardan belirli çıkarımlarda bulunulmaması etkili olmaktadır (Peker, 1993: 196-197).

Ortaya çıkan anlayışların bir sonucu olarak örgütlenme taleplerine yönelik olarak da birtakım engellemeler ile karşılaşmaktadır. Yapısal özelliklerin bir sonucu

olarak çalışanlar üstlerinin direktifleri doğrultusunda pozisyonlarına uygun davranışlar sergilemekte, yürütmekte oldukları işleri sorgulamamakta ve yalnızca maaşlarını koruma anlayışı ile hareket etmektedirler. Bu alanda ortaya çıkan eleştiriler ise şu şekilde ifade edilebilmektedir (Eryılmaz, 2001:209-210):

- Belirlenen kurallara çalışanlar tarafından oldukça bağlı bir şekilde hareket edilmesi, gereksinimler ve değişen şartlar karşısında hareket kabiliyetini sınırlandırmaktadır.
- Sistem içerisinde yer alan bireylerin gayrişahsi olmalarının bir sonucu olarak, işleyen sisteme müdahalede bulunmak sureti ile bireysel düzeltmelerin yapılması olanaklarından önemli oranda mahrum kalınmaktadır.
- Uzmanlaşmanın işbölümü üzerinden gerçekleşmesi, var olan resmi hiyerarşik düzenin etkisiz hale gelmesine neden olabilmektedir. Bu durumda teknik olarak uzmanlaşmış olan astlara bağımlı hale gelinen bir sistem ile karşılaşmaktadır.
- Örgüt yapılarının bürokratik olarak şekillenmesi neticesinde yetkilerin önemli bir kısmının üst yönetim birimlerinde toplanmasının bir sonucu olarak orta ve alt seviyede bulunan yöneticiler karar alma aşamasında inisiyatif almakta zorlanmaktadırlar.
- Bürokratik yapının kronikleşmesi ile birlikte değişen koşullara adapte olma aşamasında sistemin verimsiz olmasına neden olmaktadır.
- Örgüt bünyesinde yer alan bireyler, belirlenmiş olan kurallara uyum göstermektedir. Ancak sorumluluk alma noktasında istekli olmamaktadırlar. Bu yapı zaman içerisinde örgütün kapalı bir sistem haline gelmesine neden olarak verimsiz süreçlerin doğmasında etkili olmaktadır.

Son olarak yapılan bir diğer eleştiri ise temelinde Raymond Hull ve Laurence Peter tarafından öne sürülen Peter ilkesine dayanmaktadır. Bu eleştiri özelinde var olan sistem içerisinde memur ya da farklı sınıflarda ve örgütlerde görev yapmakta olan bireylerin yeterli olmadıkları kademelere dahi ilerleyebilecekleri öne sürülmektedir. Yani bu ilke kapsamında herkesin yeterliliğinin bir sınırı olduğu ifade edilmektedir. Bu durumda bir örgüt içerisindeki tüm konumların bu ilke ile dolması nedeni ile örgüt genelinde yetersizliğin ön plana çıktığı bir tablo ile

karşılaşılmaktadır (Bozkurt 2000:198-199).

Özetle geleneksel kamu yönetimi, ortaya çıkardığı bürokrasi anlayışı, gayri şahsi davranış biçimi, hiyerarşik düzen, nicel ve nesnel yaklaşım, siyasi tarafsızlık ve kurallara dayalı düzen 1900'lü yılların başında daha önceki düzensiz ve dağınık yapıları toplamayı, çarkları döndürmeyi başarmışsa bile, merkeziyetçi, kuralcı, katı ve hantal duruşuyla zamanla sürecin verimsiz ve ağır işleminin sebebi olmuştur denilebilir.

2.3.4 Kamu Yönetiminde Değişim Hareketleri

Kamu yönetimi kuruluşlarında reform süreçlerinin ortaya çıkmasına neden olmakta olan faktörler, çoğunlukla toplumların içerisinde buldukları zaman dilimlerinde ortaya çıkan sorunlarla farklılık göstermektedir. Bu durumda, yapılmasına karar verilmekte olan reformlara atfedilen önem toplumlar arasında farklılıklar göstermektedir. Günümüzde kamu idarelerine yenilik ve değişim amacı ile yapılmakta olan baskılar önceki dönemlere göre farklılık göstermeye başlamıştır. Bütçe açıklarının süreç içerisinde düzenli olarak artması, idarenin yaklaşımlarında belirgin değişimlerin ortaya çıkması, yaşam standartlarında meydana gelen değişimler, uyum sağlama sürecinde karşılaşılmakta olan zorluklar, kamu yönetiminde saydamlık ilkesinin etkin bir şekilde kullanılmasına yönelik baskıların artması, var olan devamlılığın sürekliliği adına geliştirilmiş olan denetim mekanizmaları, kültürel olarak yaşanan yarışın şiddetlenmesi, daha çok ürünün daha gelişmiş niteliklerle elde edilmesi adına beklentilerin artış göstermesi, küreselleşmeden doğan olanaklar ve risk unsurları, kamu birimlerinin içerisinde yer aldığı zorluk halinden çıkılacağı düşüncesi, eğitim seviyesinde meydana gelen artışlar, ekonomide var olan koşulları, ekonominin genel yapısına karşılık bireylerin güvensizliği ve benzeri nedenler, kamu kurumlarında yeniliklerin yapılmasının zorunlu nedenleri olarak öne sürülmektedir (Akyel ve Köse, 2010: 10).

2.4 Yeni Kamu Yönetimi

Günümüz devlet yapısı tarafından üstlenilmesi gereken görevlerin başında,

modern toplumun gereksinimlerine karşılık verilmek üzere etkili ve kaliteli hizmetlerin sunulmasıdır. Ortaya çıkan bu duruma bağlı olarak yaşanan değişimler neticesinde kamu hizmetlerinin çok daha etkili, verimli ve kaliteli bir şekilde yerine getirilmesi küresel ölçekte ortaya çıkan bir değişim olarak değerlendirilmektedir (Sözen, 2013: 1).

Sermaye birikim sürecinde özellikle 1970'li yıllar itibari ile yaşanmakta olan sorunların giderilmesinde sıklıkla müdahale etmekte olan devlet yaklaşımları ve fordist üretim süreçlerinin terk edilmesi sureti ile bunların yerine zorunlu bir devlet anlayışını simgelemekte olan minimal devlet gözetiminin varlığı ile piyasanın derinleşmesini kucaklamakta olan bir modelin öne sürülmesine yönelik modelden yararlanılmaya çalışılmıştır. Esas olarak özünde liberal yaklaşımların yer aldığı neo-liberalizm ideolojisi günün şartlarına bağlı olarak gelişim göstermiş ve süreç içerisinde daha baskın bir hale gelmiştir. Eğilimlerin baskınlığının hissedildiği süreç içerisinde kamu yönetimi disiplini içerisinde de etkileri görülmeye başlanmıştır. Sonuç olarak gelişim süreci ile birlikte özel sektörde kullanılmakta olan tekniklerin benimsendiği, özel sektör yaklaşımlarının tercih edilmeye çalışıldığı Kamu İşletmeciliği yaklaşımı bir okul olarak ortaya çıkmıştır. Yaklaşım kapsamında, örgütlenme, bütçeleme, planlama gibi yönetsel unsurların yönetim teknolojilerinin bir unsuru olarak değerlendirilmesi ve işlemler üzerinden geliştirilmesi öne sürülmüştür. Bununla birlikte yeni kamu işletmeciliğinin, yönetim ve benzeri yaklaşımlar üzerinden sınırları belirlenmiş ve bu yönetim tarzı süreç içerisinde var olmayı sürdürmüştür (Zengin, 2009: 2).

Ortaya çıkan yenilikçi yaklaşım kamusal örgütler ile özel kesim örgütleri arasında yönetim bazında belirgin farklılıkların olmadığı; yönetim kavramının işletme yönetimi-kamu yönetimi ayırımına tabi tutulmasının tarihsel süreç içerisinde gelişen yargılar üzerinden doğduğu öne sürülmektedir. Bununla birlikte kar amacı gütmeyen kuruluşlar ile işletme yönetimlerinin benzer oldukları, ortaya çıkan farklılıkların temelinde ise ilkelerden ziyade kullanılmakta olan deneyimlerin ve uygulamaların olduğu aktarılmaktadır (Güleş ve Bülbül, 2004: 115-129).

Managerialism (Yönetimcilik/İşletmecilik) yaklaşımının ortaya çıkmasının

temel nedeni, Weberyen teori üzerinden doğan yönetsel yetersizliklere bir tepkinin verilmesidir. Tepki olarak doğan bu teori New Managerialism (Yeni Yönetimcilik), Yönetimin Yeniden İcadı (Reinventing Government), Yeni Kamu İşletmeciliği (New Public Management), Girişimci Yönetim-Hükümet (Entrepreneuria Management-Government), Kamu İşletmeciliği (Public Management), Kamu Sektörü İşletmeciliği (Public Sector Management) olarak da adlandırılabilir. Fakat söz konusu kullanımlar içerisinde en yoğun olarak ‘‘Yeni Kamu İşletmeciliği-Yönetimi’’ (New Public Management) kavramı tercih edilmektedir (Al, 2002: 143). Bu çalışma kapsamında da ‘‘Yeni Kamu Yönetimi’’ ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir.

2.4.1 Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Gelişimi

17. ve 18. Yüzyıl ile birlikte ortaya çıkan ekonomik gelişmeler ve ekonomilerin yapısında meydana gelen değişimler toplumsal yapılar üzerinde olduğu kadar, yönetim süreçlerinde de güçlü değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Ortaya çıkışı İngiltere olan ve ilk kez üretim süreçlerinde makinenin kullanılması ile birlikte seri üretim süreçlerine geçiş yapıldığı endüstri devrimi ile birlikte yeni bir toplumsal düzen olarak sanayi toplumu ortaya çıkmıştır. Üretim süreçlerinin sanayileşmesi ile birlikte, sosyoekonomik birimler ile bu birimlerin bağlantıları yeni gelişen düzen doğrultusunda değişime odaklanmaya başlamıştır (Nacak, 2015: 12).

Kamu sektörünün yoğun bir şekilde tartışılmasına özellikle 1980’li yıllarda ekonomi ve politika alanında meydana gelen değişimler sonrasında rastlanılmaktadır. Akademik değerlendirmelere bakıldığında özellikle Batılı devletlerde ortaya çıkan ilerlemelerin farklı değerlendirildiği görülmektedir. 1970’li yıllarda ortaya çıkan ekonomik krizler, hükümetler tarafından öne sürülen ekonomik ve sosyal değişimlerin ideolojik olarak değerlendirilmesi, bu dönemde geçerli olan Keynesyen ekonomi düşüncesi, evrensel refahın etkin olduğu bir devlet düşüncesi üzerindeki savaş ertesinde anlaşmanın sağlanmasına yönelik terk edilmesi gerekliliği öne sürülmüştür. Bunlara ek olarak refah devleti anlayışından hareketle sosyal hizmetler temelinde birtakım isteklerin artış göstermesi, ekonominin geliştirilmesi adına en uygun oluşumlara ve yöntemlere yönelik olarak araştırmaların yapılması, bürokrasinin ön planda olduğu, ağır, sınırlandırıcı idari yapıların varlığı altında

etkinlik ve verimlilik artışlarının sağlanmasına yönelik olarak ortaya çıkan girişimler, dönemin temel üzerinde durulmakta olan konuları olarak ifade edilmektedir (Özer, 2005: 3).

Üretim süreçlerinde birtakım değişimlerin ve ilerlemelerin yaşanması sürecinde, Keynesyen politikalar ile refah devleti düşüncesinin güç kaybetmesi ile birlikte, Neo-Liberal politikaların çok daha etkili hale geldiği görülmektedir. Yine söz konusu dönem içerisinde ortaya çıkmakta olan küreselleşme eğilimi ile birlikte gelişmekte olan ulus-devlet düşüncesi şiddetli bir şekilde tartışmaya açılmış, bununla birlikte devlet organizasyonunun öneminde ve mevcut konumunda değişimler yaşanmaya başlamıştır. Devlet kavramına yönelik olarak gelişen anlayışta meydana gelen değişim, buna bağlı olarak gelişim göstermekte olan kamu yönetimi düşüncesinde de belirgin değişimlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Süreç içerisinde ulus-devlet anlayışının önemsiz hale gelmesi ile birlikte bürokrasinin etkilerinin çok daha az olduğu, iktidarın mevcut otoritesinde kayıpların meydana geldiği, karar mekanizmalarının işletilmesinde sivil toplum örgütleri ile uluslararası örgütlerin etkisinin arttığı bir döneme geçiş yapılmıştır (Nacak, 2015: 42).

Küresel ölçekte meydana gelmekte olan ekonomik krizlerin sonrasında tetiklenen, işletme bilimi ile teknoloji alanında ortaya çıkmakta olan gelişmelerin tamamı kamu yapılanmasında da değişimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Teknolojide meydana gelen farklılıklar, bilişim teknolojileri ve küreselleşme başta olmak üzere yaşanan gelişmeler sosyal yapıyı da değiştirmeye sevk etmektedir. Bunlara ek olarak söz konusu gelişmeler, bireylerin gereksinimlerinde nitel ve nicel farklılaşmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Devlet tarafından sunulmakta olan kamu hizmetlerinde ortaya çıkan nicel ve nitel farklılaşmalar söz konusu hizmetlerin sunulmasına yönelik olarak yeni örgütlenmelerin, örgütlenmelerin ise çok daha uygun kamusal ilişkilerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. İfade edilen gelişme süreçleri içerisinde kamu tüzel kişilerinin başında yer alan devlet birimlerinin küresel niteliklere sahip olması gereken pozisyonundan, bireylerin devlet ve toplumsal yapı içerisindeki konumları da dahil olmak üzere tüm alanlar üzerinde etkileri olan sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Arslan, 2010: 22). Küreselleşme ile beraber gelişmekte olan anlayış, geleneksel olarak iş yapma üzerine kurulu olan

kamu yönetimi yapısında ve işleyişinde ortaya çıkan eleştirilerden destek alınması sureti ile teknoloji ve iletişim alanında ortaya çıkan gelişmelere paralel bir şekilde özel sektörde gözlemlenen farklılaşmaların sonucunda gerçekleşmiştir (Bilgiç, 2003: 105).

Sonuç olarak, sürekli bir değişim talebinde bulunan toplumsal yapılar, daha önceki klasik yönetim anlayışının zorlayıcı ve verimsiz yapısından kurtulma düşüncesini bir süreç halinde defalarca gündeme getirmiştir. Neo liberal politikaların güç kazanmaya başladığı 70'li yıllardan itibaren ciddi bir kırılma yaşanarak, piyasa endeksli, verimliliği ve kaliteyi hedefleyen bir kamu yönetim anlayışına dönüşmüştür. Refah devleti döneminde topluma ve çalışanlara verilen sosyal hakların fazla olması ve sendikal faaliyetlerin güçlü oluşu üretim ve tüketim arzusunda gevşemeye sebep olarak görülmesi, bunun da kapitalist sistemi krize sokabileceği endişesi bahsedilen yönetim anlayışındaki değişimin ateşleyici nedeni olarak gösterilmiştir. Ekonomik yapıların değişimi ve karmaşıklaşmasıyla, bilimin ve teknolojinin ilerleyiş hızı, küreselleşmenin daha kapsamlı hale gelmesi, insani hak ve özgürlük taleplerinin artması gibi nedenler bu değişimi zorlamıştır denilebilir. Daha önceki katı bürokrasi ve hiyerarşik yapılar terk edilerek esnek ve işbirliğine dayalı yapılar tercih edilmeye başlanmıştır. Kar ve kazanç odaklı çalışmalar müşteri memnuniyetiyle ölçülmeye ve düzenlenmeye başlanmıştır. YKY anlayışına dayalı birçok yöntemin ortaya çıkışı ve bu yöntemlerin geliştirilmesi ve kamuya uygun hale getirilmesi, eski verimsiz ve yönetilemez duruma gelmiş devlet kurumlarının revize edilmesini ve bu dönüşüme katılmasını bir tercihten çok zorunluluk noktasına getirmiştir.

2.4.2 Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Türkiye'deki Gelişimi

Yeni kamu yönetimi anlayışına yönelik olarak Türkiye'de atılmış olan ilk adımların arka planında 1980 sonrasında kamusal alanda daralmaların ortaya çıkmasına yönelik olarak özelleştirme ve ekonomik liberalizasyon politikalarında uygulamaların hayata geçirilmesi yer almaktadır. Devlet tekellerinin kaldırılması ve üst kurulların oluşturulması ile birlikte piyasaların çok daha serbest hale gelmesine odaklanıldığı, birinci dalga reform süreci olarak ifade edilen bir döneme geçiş

yapılmıştır (Lamba, 2015: 130). 1990'lı senelerde siyasetin istikrarsız bir yapıya bürünmesi ve ortaya çıkan ekonomik krizler sonrasında reform çalışmalarının hızında düşüşler yaşanmıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde ise ikinci dalga reform süreci ortaya çıkmıştır. Bu dönemin başlangıç noktasında Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı yer almaktadır. Bu süreç ülke sınırları içerisinde yönetsel alanda oldukça etkili olmuştur (Güler, 2009: 161).

Kanun kapsamında ya da uygulama dahilinde fark etmeksizin, bakanlık yapıları, yerel yönetim birimlerinin denetim mekanizmaları, mali yönetim anlayışı ve daha birçok alanda yeni kamu yönetimi yaklaşımının etkileri kuvvetli bir şekilde hissedilmektedir. 1970'li yılların ortalarına gelindiğinde etkisini gösteren mali ve ekonomik krizle birlikte her alanda müdahil olan, hiyerarşinin katı, kuralların sıkı, merkeziyetçiliğin kuvvetli olduğu geleneksel kamu yönetimi anlayışı zaman içerisinde çok daha esnek bir yapıya sahip olan, âdem-i merkeziyetçi, hiyerarşinin çok katı olmadığı, minimal devlet anlayışının hakim olduğu yeni kamu yönetimi anlayışına geçiş yapılmıştır. 1980'li yıllar sonrasında dünya genelinde birçok ülkede hakim olmaya başlayan bu anlayış, Türkiye'de ise Turgut Özal tarafından hayata geçirilen politikalar ile birlikte kendisine uygulama alanı bulmaya başlamıştır (Çevikbaş, 2012: 11).

Yaşanan ekonomik kriz süreçlerine karşı olarak dünya genelinde neo-liberal politikalar tercih edilmeye başlanmıştır. Bu akıma Türkiye ise Turgut Özal döneminde alınan 24 Ocak 1980 Kararları ile katılmıştır. Dönem içerisine gelişmiş ülkeler tarafından az gelişmiş ülkelerin yaşamakta oldukları kalkınma sorunu olarak ekonomilerinin dışa kapalı olması ve ekonominin genelinde devlet ağırlığının fazla olması gösterilmiştir. Söz konusu olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması için ise IMF ve istikrar önlemleri üzerinden şekillenen stand-by anlaşmaları kullanılmıştır. Değişme sürecinin kurgulanmasında Dünya Bankası tarafından geliştirilen uyarılama politikalarından yararlanılmıştır. Alınan 24 Ocak kararları ile ise; ülke ekonomisinin dış rekabete açılmasının sağlanması, kamu kesiminin ekonomi içerisindeki payının küçültülmesi, sermaye birikimi noktasında özel kesime desteklerin verilmesi, ihracat artışının sağlanması, yabancı sermayenin teşvik edilmesi ve netice olarak serbest piyasa ekonomisinin etkin bir şekilde hayata geçirilmesi amaçlanmıştır (Temizel,

2007: 94-96).

Yeni kamu yönetimi anlayışı Türkiye’de kanuni düzenlemeler ile reformlar üzerinden gelişim göstermiştir. Küreselleşme ile birlikte toplumdan doğan taleplere bağlı bir şekilde devlet tarafından üstlenmekte olan rolün yeni kamu yönetimi anlayışıyla birlikte yeniden yapılandırılmasında etkili olan bir diğer basamak ise Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı olarak ifade edilmektedir. Söz konusu kanun doğrultusunda, hesap verebilir, temel hak ve özgürlüklerin üstünlüğü inancı ile hareket edilen, şeffaflığın ön planda olduğu bir kamu yönetiminin kurulması amacı ile hareket edilmiştir. Sunulmakta olan kamu hizmetlerinin verimli, etkili ve adil bir anlayış içerisinde aktarılması maksadıyla merkezi yönetim ile yerel yönetim birimlerinin yetkileri ve sorumluluklarının kapsam olarak kararlaştırılması ile beraber merkezi yönetimlerin tekrar yapılandırılmasına dair konular düzenlemelere tabi tutulmuştur (Özer, 2015: 146-148).

Devlet Planlama Teşkilatı’nın yedinci beş yıllık kalkınma planında yerel yönetimlerin güçlendirilmesi projesinin, diğer adıyla “Mahalli İdarelerin Güçlendirilmesi Reformu”, gerekçelendirilmesi şu maddeyle özetlenmiştir. “ Yerel hizmetlerin büyük ölçüde merkezi idare tarafından yerine getirilmesi, halkın ihtiyaç önceliklerinin belirlenememesi, halkın tercihleri doğrultusunda etkili bir programlama yapılmaması, karar alma ve uygulamada idari etkinliği ve verimliliği olumsuz şekilde etkilemektedir” (DPT, 1995: 124). Bu madde Yeni Kamu Yönetim anlayışının uygulamalarda vasat kalınsa bile, devletin vizyon plan ve programlarında nasıl yer aldığını göstermektedir.

2000’li yıllara gelindiğinde ise Yeni Kamu Yönetim anlayışı AKP hükümeti döneminde çok daha hissedilir olmuştur. Hükümetin ilk icraatlarından biri de 2003 yılında hazırlanan 5227 sayılı Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun Tasarısıdır. Tasarı Yeni Kamu Yönetim anlayışını ve ilkelerini büyük oranda barındıran örnek bir çalışmasıdır. Her ne kadar cumhurbaşkanı tarafından bazı maddeleri veto edilmişse de sonraki süreçte parça parça birçok maddesi yürürlüğe konulmuştur. 5393 Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5302 İl Özel İdaresi Kanunu hükümetin merkezi

yetkileri, daha demokratik, daha katılımcı ve daha özerk bir yapıya dönüştüreceği yerel yönetimlere aktarmayı sağlamak için çıkardığı ve değiştirdiği yasalardır. Kamu Yönetimi'ne hesap verilebilirliği, özelleştirme, işletmecilik, performansı ve şeffaflığı yerleştirmek için de; 5018 Kamu Mali Yönetim Ve Kontrol Kanunu'nu, 4982 Bilgi Edinme Yasası, Kalkınma Ajansları, 4046 Özelleştirme Uygulamaları Kanunu gibi kanunları ve yapılanmaları tekrardan düzenleyerek yeni yönetim anlayışına adaptasyonu güçlendirmeye çalışmıştır. Bunların yanında günümüze gelinen süreçte hemen hemen devletin her birim ve kademesinde benzer şekildeki değişikliklerle büyük dönüşüm devam ettirilmektedir.

Sonuç olarak, yönetimdeki bu dönüşüm süreci diğer dünya devletlerine göre daha geç başlamış ve ağır hareket etmiş olsa bile son yirmi yıl içinde oldukça hız kazanmış ve kapsamını arttırmıştır.

2.4.3 Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Ortaya Çıkış Nedenleri

Birçok nedene bağlı olarak geleneksel yönetim uygulamaları tasfiye edilmekte ve bu uygulamaların yerlerine yeni kamu yönetimi anlayışı ile ortaya çıkmış uygulamalar zorunlu bir şekilde gelmek durumunda kalmaktadır. Bu nedenlerin tamamı yeni kamu yönetimi anlayışının da ortaya çıkış nedenleri olarak gösterilmektedir. Söz konusu nedenlerin ise kendi içerisinde siyasal, ekonomik ve sosyal nedenler halinde başlıklara ayrılması mümkündür.

2.4.3.1 İdeolojik nedenler

Geleneksel yapıların tartışılmaya başlanmasının ana nedenleri, geleneksel olarak ifade edilmekte olan bürokrasi anlayışlarının hiyerarşik bir anlayış içerisinde belirli bir sistem dahilinde düzenlenmiş olan karar mekanizmalarının oldukça katı bir yapıya sahip olması neticesinde kamusal hizmetlerin aktarımının engellenmesi ve özel sektörün uluslararası sistem içerisinde herhangi bir konumda rekabet halinde olduğunda verimini arttırmasına paralel olarak artmasıdır (Turan, 2013: 10-11). 1980'li yıllarda birçok politikacı tarafından geleneksel kamu yönetimi anlayışı farklı açılardan eleştirilmeye başlanmış, aynı yıllarda başta ABD ve İngiltere gibi ülkelerde

liberal ekonomik politikaları uygulayacak olan partiler iktidara gelmiştir (Gökçe ve Turan, 2008: 180). Söz konusu iktidarların birçoğu özel sektör tarafından sahip olunan rekabet ve yönetim uygulamalarının değerli olduğunu vurgulamış ve geleneksel kamu yönetimi yaklaşımlarının devleti daha hantal bir yapıya sürüklediğini ifade etmişlerdir (Turan, 2013: 10-11).

Yeni kamu yönetimi yaklaşımları ile birlikte ortaya çıkan uygulamalar ile birlikte geleneksel kamu anlayışı içerisinde yer alan, kıdem temelli terfi ile iş güvencesinin ömür boyu olması gibi kavramlar performansların düşmesine neden olmaları nedeni ile eleştiriler ile karşılaşmıştır (Gözel, 2003: 199). Bu dönem içerisinde öne sürülmekte olan eleştirilerin odak noktasında, kamu sektörü hacimlerinin oldukça fazla olmasıdır. Neo-liberal devlet anlayışının, refah devleti yerine tercih edilmeye başlanması sonrasında daralma ve özelleştirme süreçleri neticesine hacim olarak küçültme çalışmaları başlamıştır. Netice itibari ile kamunun doğrudan hizmet sunmakta olan bir konuma sahip olmasından ziyade görevlendirmeler ve sözleşmeler ile görevlerini özel sektöre aktarması önemli bir düşünce olarak öne çıkmıştır.

2.4.3.2 Sosyal nedenler

Sosyal yapılarda meydana gelen değişim süreci, yeni kamu yönetimini doğuran bir başka etkili unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Eğitim ve bilgi seviyesinde meydana gelen artışlara paralel olarak toplumsal beklentilerde de artış görülmekte ve sunulan hizmetlerin miktarlarından ziyade nitelikleri de önemli olmaya başlamaktadır. 20. Yüzyıla gelindiğinde toplumun beklentilerinde değişimler meydana gelmeye başlamış ve gereksinimlerde bireysel gereksinimlerde önem arz etmeye başlamıştır. Hizmetleri kullanmakta olanlar, hizmetlerin hazırlanması ve sunulması aşamasında da daha fazla söz sahibi olmaya başlamışlardır. Özellikle kendileri ile ilgili olan konularda bireyler çok daha etkili bir şekilde tercihlerinden yararlanmaya başlamışlardır (Sözen, 2005: 49).

Yaşlı nüfusun artması ile birlikte içeriğinde genç nüfusun yer aldığı sorunlara dahil olması vb. faktörler talepte meydana gelen artışların mevcut bulunan kaynaklar

üzerinden karşılanmasının çok daha güç bir hale gelmesine neden olmuş, bu bağlamda refah devletinden uzaklaşılması ve kaynakların kullanılmasında verimliliğin sağlanması algısı ortaya çıkmaya başlamıştır (Bilgiç, 2003: 31). Değişim süreçlerinin ortaya çıkmasında etkili olan diğer unsurlar arasında ise ulus-devlet yaklaşımında ortaya çıkan değişimler, küreselleşme ile doğan değişimler, üretim süreçlerinin değişmesi ve bilgi teknolojilerinde meydana gelen değişimler olarak ifade edilebilmektedir (Al, 2002: 79-123).

2.4.3.3 Ekonomik nedenler

Gün geçtikçe kamu harcamalarında artışların meydana gelmesi, sunulan hizmetlerin çeşitlenmesinin bir sonucu olarak bütçelerin üzerinde ek yük oluşturması devletler açısından ödemeler ile kazanç dengesinin bozulmasına neden olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında Keynesyen yaklaşım üzerinde uygulanmaya başlayan mal ve hizmet üretimine yönelik ortaya çıkmış olan anlayış, uzlaşmacı politik tutumlar ve refah devleti anlayışı, devlet kurumlarında çok daha hantal bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Bu durum Thomas Hobbes tarafından leviathana dönüşüm olarak değerlendirilmektedir. 1970 senesinde patlayan küresel petrol krizinin arka planında geliştirilen Keynesyen ekonomi yaklaşımları sonrasında ortaya çıkan ekonomik politikalar ile birlikte tam istihdam, fiyat istikrarı, ekonomik büyüme, ödemeler dengesi gibi kavramlara dair devletlerin sorumlu olduğu anlayışı yer almaktadır (Kurt ve Uğurlu, 2007: 83).

Devlet yönetimlerinin karşılaşmakta olduğu farklı bir sorun olarak ise refah devleti anlayışına bağlı olarak artış gösteren ve çeşitliliği artan sosyal hizmet uygulamalarına karşılık talepte meydana gelen artışlar gösterilmektedir. Yaşlı bakımından, işsizlik yardımlarından ya da sosyal yardımlardan doğan aktarımlar ve haklar bütçe üzerinde önemli düzeyde baskının oluşmasına neden olmaktadır. Sınırlı kaynaklar üzerinden kamu hizmetlerinin sunulmasına ek olarak yeniden göreve gelebilme amacı ile hareket etmekte olan politikacılar ise ortaya çıkan sorunları çözüme kavuşturabilmek adına kamu hizmeti sunmakta olan devlet birimlerinin kaynak kullanımında daha verimli olmasına yönelik adımlar atmışlardır. Başta muhafazakâr kimlikleri ile ön plana çıkmakta olan politikacılar tarafından

benimsenmekte olan söz konusu durum yeni kamu yönetimi anlayışının temel anlayışları içerisinde yer almakta olan tutumluluk, etkililik verimlilik ilkelerinin uygulanması adına ideal ortam ortaya çıkmaya başlamıştır (Kurt ve Uğurlu, 2007: 83-84).

Ekonomik, sosyal ya da politik nedenler, bütünsel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda ortaya çıkan tüm nedenlerin temel unsurunun refah devleti yaklaşımına yönelik olarak ortaya çıkmakta bir tepki olması özelliği olduğu öne sürülebilmektedir.

2.4.4 Yeni Kamu Yönetimin Temel İlkeleri

2.4.4.1 Küçülmek

Devlet tarafından kurulmuş olan mutlak üstünlükten ayrı olarak, odağında piyasanın yer aldığı reformların kapsamında çok daha küçük kamu kurumlarının oluşturulması ve bu kurumların pratikte çok daha etkili ve esnek bir hale gelmesi amaçlanmaktadır. İşletmelerde ortaya çıkmakta olan düşüncülerde oluşumların katman sayısında azalmaların olması ile birlikte çok daha başarılı yönetim süreçlerinin ortaya çıkacağı öne sürülmektedir. Zira küçülme ile birlikte sorumluluklar, görev tanımları, iletişim ve denetleme süreçleri çok daha etkili bir şekilde belirlenebilmektedir (Sobacı, 2011: 196-199). Bu anlayış ile birlikte devlet kurumlarında da benzer değişimlerin ortaya çıkması gerekmektedir.

2.4.4.2 Yerelleşmek

Yerelleşme anlayışı ile birlikte hizmetlerin çıkış noktası ile varış noktası arasındaki mesafe önemli düzeyde azalmaktadır. Bu durumda, hizmetlerden yararlanmakta olanlar ile karar mekanizmaları arasındaki mesafelerde azalmaktadır. Rekabet şartlarının daha ağır hale gelmesi ve gereksinimlerin doğru bir şekilde tespit edilmesi ile birlikte yenilenmeye yönelik çalışmaların da başlayacağı öngörülmektedir. Belirlenen hedeflere ulaşabilmek adına yöneticilerin serbest bir şekilde hareket etmesinin ve buna bağlı olarak geniş yetkilerin sağlanması gerekmektedir (Özer, 2005: 20).

Artmakta olan yetkilerin yöneticiler tarafından personellerle paylaşılması, çalışanların da belirli alanlarda inisiyatif alması gerekmektedir. Bu durumda ilk elden işi yapmakta ve yürütmekte olanların verimliliklerinin artırılması mümkün olmaktadır. Bu durumda müşteri memnuniyetinin artırılması mümkün olmaktadır. Kurumların çok daha düşük bir hiyerarşi ile işlemesi ve bu koşullarda başarılı olmaları durumunda daha bağımsız hale gelmeleri mümkün olmakta ve söz konusu kurumlara yönelik denetim gereksinimleri asgari düzeylere çekilecektir (Özer, 2005: 20-21).

2.4.4.3 Bürokrasiyi azaltmak

Devlet kurumlarının küçülmesine yönelik olarak bir kararın alınması ilk olarak bürokratik yapıların üzerinde etkili olmaktadır. Küçülmenin temelinde yer alan anlayışla birlikte devlet kurumlarının görevleri ve sorumluluklarının yeni bir düzenlemeye tabi tutulması, kurumların ana görev alanlarının dışında kalan kamu hizmetlerinin sunulması aşamasında kamu dışı yapılardan yararlanılması ve hizmet sunulmakta olan alanda çok büyük yapılardan ziyade, çok daha küçük birimler üzerinde hizmetlerin yürütülmesi amacı ile hareket edilmektedir (Kartal, 2006: 17).

Küçülme ile birlikte kamu alanında büyümekte olan ve hiyerarşik iş kolları üzerinden örgütlenmekte olan bürokratik yapıların tasfiye edilmesi ile birlikte bu alanda hizmet öncelikli yatay örgütlenmenin tercih edildiği, yerel olma ilkesi doğrultusunda hareket etmekte olan esnek yapıların ortaya çıkması amaçlanmaktadır. Bürokrasinin daha az olması ile birlikte neticelerin ön plana çıkması, bozulmuş olan hiyerarşik yapılarda var olan iletişim ve koordinasyon sorunlarının çözülmesi, denetim mekanizmalarının daha güçlü hale gelmesi, yöneticiler ile çalışanların daha yakın hale gelmesi, hizmetlerin sunulmasında basit ve ucuz yollardan gidilmesi ve hizmetlerin merkezinde taleplerin yer alması beklenmektedir. Yeni kamu yönetimi anlayışında kamu hizmetlerinin sunulmasından ziyade, yalnızca sunulacak olan hizmetlerin ve standartlarının ilgili kamu kurumları tarafından belirlenmesi amaçlanmaktadır (Özer, 2005: 316).

2.4.4.4 Özelleştirme ve sözleşmecilik

Yeni kamu yönetiminde, işletme yönetimlerinin kamu yönetimi ile kıyaslandığında çok daha geniş bir kapsama sahip olduğu hatta kamu yönetiminin işletme yönetimi kapsamında yer aldığı öne sürülmektedir. Kendisine ait dinamikleri geliştirme becerisine sahip olan işletme yönetiminde sorunlar çok daha hızlı bir şekilde çözüme kavuşmaktadır. Kamu yönetimi ile hukuk kuralları arasında güçlü bir bağ olması nedeni ile denetim altında olması ve faaliyetlerinde kurallara katı bir şekilde bağlı olmaları iç dinamikler üzerinden sorunların çözüme kavuşturulmasını zorlaştırmaktadır (Sözen, 2005: 61).

Rekabetçi bir yönetim ile birlikte özel sektörde çok daha fazla verim elde edilmektedir. Bu durumda kamu kurumları rekabet koşullarını korumak sureti ile maliyetleri düşürme ve sonrasında sorumluluklarının bir kısmını şirketlere devretme yolunu tercih etmektedir. Özelleştirmenin esasında, özel sektör tarafından sunulmakta olan bazı kamu hizmetleri içerisinde devlet birimlerinin çekilmesi ve piyasa koşullarında rekabet şartları çerçevesinde hizmet aktarımlarının gerçekleştirilmesini sağlayacak olan özel sektör temsilcilerinin sunmakta oldukları hizmetlerden sorumlu tutulmaları olarak ifade edilmektedir. Adalet ya da güvenlik gibi sunulacak olan hizmetlerin tekel olması ya da özel durumlarının olması durumunda ise sözleşme usullerinden hareketle temel görevlerin dışında kalan görevlerin piyasa mekanizmasında çözüme kavuşturulması amacı ile hareket edilmektedir (Leblebici, Kurban, ve Sadioğlu, 2012: 86).

2.4.5 Yeni Kamu Yönetimini Anlayışının Getirdiği Yenilikler

Yeni kamu yönetimi anlayışı ile birlikte ortaya çıkan temel değerlerin irdelenmesi neticesinde, yönetim birimlerinde inisiyatif alabilen kimselerin yer aldığı, belirgin performans standartlarının ortaya çıktığı, elde edilen çıktılar kontrol edildiği, yetki devrinin etkin olduğu, birimler arası ayrışmanın sağlandığı, rekabet koşullarının etkin olduğu, özel sektör tekniklerinden yararlanmak üzere, müşteri odaklı bir yapının ortaya çıktığı görülmektedir (Karcı, 2008: 55). Yeni kamu yönetimi anlayışıyla ortaya çıkan değerlerden ayrı olarak vizyon ve misyonların

belirlenmesi, faaliyetler ile kuralların yer değiştirmesi, sonuç odaklı bütçelerin hazırlanması, yönetimsel çözümlerden ziyade piyasa araştırmalarının yapılması neticesinde performans ölçümlerinin müşteri memnuniyeti üzerinde yapılması ifade edilmektedir (Güzelsarı, 2004: 14-19).

Yeni kamu hizmetleri ortaya çıkan yöntem önerileri ve uygulamalar ise şu şekilde sıralanmaktadır (Kurun, 2017: 92).

- Hizmetlerin sunulması yönlendirmelerden çok daha etkilidir. Kamu hizmetlerini sunmakta olanların artmakta olan rolleri, topluma belirli tavsiyelerin verilmesinden ziyade vatandaşlar adına menfaatlerin öne sürülmesini ve elde edilmesini sağlamaktır.
- Üretimden ziyade kamusal faydanın sağlanması amaçlanmaktadır. Ortaya çıkan hedef, bireysel yönelimler neticesinde çözüm süreçlerinin ortaya koyulmasından ziyade ortak çıkarların ve sorumluluk alanlarının oluşturulmasıdır.
- Stratejik düşüncelerin geliştirilmesi ve demokrasinin unsurlarının belirlenmesidir. Kamusal gereksinimlerin karşılanmasında etkili olan programlar ve politikalar geliştirilen işbirliği ve sergilenen ortak çabalar ile çok daha etkili olmaktadır.
- Kamu çıkarında bireysel çıktıların toplamından ziyade, ortak değerlerin üzerine odaklanılmaktadır.
- Hesap verebilir olmak basit bir kavram değildir. Kamu görevlileri tarafından piyasa çok daha fazla dikkate alınmalıdır. Bunlara ek olarak topluma ait değerler, politik normlar, meslek standartları ve vatandaş çıkarları da göz önünde bulundurulmaktadır.
- Yalnızca verimlilik değil, insanların da üstün tutulmasıdır. Kamu kurumları ile birlikte bu kurumlardan oluşan çevrenin güçlü işbirliği ve insanların tamamına saygı ile yaklaşan bir liderlik anlayışı ile yönetilmesi durumunda, uzun vadede başarı elde etme oranı daha yüksek olmaktadır.
- Vatandaşların ve kamu hizmetlerinin girişimcilikten üstün tutulmasıdır. Kamusal menfaatlere karşılık verilmesi aşamasında, kamuya ait gelirler kendisine aitmiş gibi kullanmaktan çekinmeyen yöneticilerin yerine

genellikle kamuoyuna değer katmakta olan, kendilerini görevlerine adanmış yöneticiler ile birlikte vatandaşlar tarafından çok daha etkili bir şekilde yönetilmektedir.

2.4.6 Yeni Kamu Yönetimine Yöneltilen Eleştiriler

Yeni bir paradigma olarak yeni kamu yönetiminin değerlendirilmesi oldukça güç olmaktadır. Bir arada yaşamakta olduğumuz topluma dair ortaya çıkan kurumların yenilenmesi, bu doğrultuda döngüler halinde gelişen kriz süreçlerine çözüm olabilmek adına kamu merkezli ve buna karşılık liberalleşen çözüm önerileri dahilinde kamu işletmeciliği okulu, değişen paradigmanın bir parçası olduğuna yönelik eleştiriler ortaya çıkmaktadır. Bazı yazarlar tarafından, teorik açıdan değerlendirildiğinde herhangi bir yeniliğin ortaya çıkmadığı ısrarlı bir şekilde ifade edilmektedir (Üstüner, 2000: 20).

Yeni kamu yönetimi anlayışına yönelik olarak ortaya çıkan eleştirilerin temelinde çoğunlukla yeni yönetim düşüncesine karşı olan duruş yer almaktadır. Yeni bir yönetim düşüncesinden ayrı olarak gerçek yaşam akışı içerisinde insanların rasyonel olarak hareket edemeyeceklerin, bürokratların kendi menfaatlerini öncelikli olarak göremeyecekleri öne sürülmektedir. Söz konusu eleştirilerin insan doğasından yola çıkarak birtakım farklılıklar geliştirdiği ve bütün bireylerde benzer çıktıların yansımalarının davranış olarak ortaya çıkmayacağı düşünülmektedir. Kamu sektörünün politik çevresinin analiz edilmesi sürecinde ekonomik yöntemlerin kullanılması belirli sınırlar içerisinde tutulmakla birlikte birtakım eksiklikler de ön plana çıkmaktadır (Özer, 2015: 182).

Geleneksel yönetim anlayışından uzaklaşmakta olan Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı kapsamında müşteri ifadesinin vatandaş ifadesinin yerine tercih edilmesi de ayrı bir eleştiri unsuru olarak değerlendirilmektedir. Vatandaşların müşteri olarak değerlendirilmesi, yurttaşlığın bir kenarda tutulması ile birlikte politik kimliklerine de el koyulduğu yönünde bir değerlendirme ortaya çıkmaktadır (Akçakaya vd., 2016: 179). Özel sektör üzerinden gerçekleştirilen değerlendirmeler neticesinde müşterilerin piyasa içerisinde mal ve hizmet alımında özgürce tercih yapabilmesi

mümkün görülmektedir. Buna karşılık güvenlik ya da adalet gibi kamu hizmetlerinde herhangi bir seçim imkânını sağlayabilecek devlet haricinde bir organizasyon bulunmamaktadır.

Yeni Kamu Yönetimi, mevcut klasik işletmecilik okulu üzerinden doğan bir yansıma olarak değerlendirilmiş ve söz konusu okul tarafından kamu örgütlerinin odak noktasına alındığını, söz konusu odak noktasında yalnızca yürütme erkinin içeriğinde yer alanlar üzerinden sınırların belirlendiği, bu nedenle indirmeciliğin ön planda olduğu bir bakış açısının hakim olduğu yönünde eleştiriler öne sürülmektedir (Akçakaya vd., 2016: 179).

Öne sürülen bir diğer eleştiri ise kamu sektörü içerisinde doğrudan kar elde etme amacı ile kuruluşu gerçekleştirilen kurumlarda özel sektöre ait yöntem ve yönetim sistemlerinin hayata geçirilmesidir. Kamu sektörü içerisinde amaçların belirlenmesi ve sonuçların öngörülmesi çok kolay olmamaktadır. İfade edilen durum kamu ve özel sektör arasındaki temel farkların başında gelmektedir. Buna ek olarak performans değerlendirmelerinin ya da kar elde etmenin tek amaç olarak görülmemesi söz konusu öngörünün gerçekleşmesinin zorlaşmasına neden olmaktadır (Özer ve Önen, 2016: 153).

Özetle YKY anlayışı geleneksel yönetim anlayışındaki yönetim sistemini köklü bir şekilde liberalizm temelinde değiştirmiş, yönetimde devlet müdahalesini mümkün olduğunca en aza indirerek serbest piyasa anlayışını hayata geçirmiştir. Yönetim anlayışındaki bu değişim kar ve başarı anlamında gözle görülür değişimler yaşatsa da, bu durum yeni yönetim anlayışına tepkilerin ve eleştirilerin yapılmasını engelleyememiştir.

2.5 Yönetişim

2.5.1 Yönetişim Kavramı

Yönetişim kavramı 1990'lı yıllardan sonra kamu yönetimi literatürüne girmiş ve uluslararası örgütler tarafından yayımlanan raporlarda sık sık kullanılmasıyla akademik tartışma ve araştırmaların odak noktası haline gelmiştir. Üzerinde görüş

birliğine varılmış tek bir tanımının olamaması farklı disiplinlerde farklı anlamlarda kullanılmasından kaynaklanmıştır. Ancak kamu yönetimi bağlamında düşünüldüğünde, mahiyeti değişen devlet yurttaş ilişkilerini ifade etmekte kullanıldığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda yönetişim kavramını, klasik yönetim yapılarınca tek taraflı olarak belirlenen ilişkiler yerine çok aktörlü ve etkileşimli ilişkiler içeren ve birlikte yönetme, birlikte düzenleme ve kamu- özel ortaklığı felsefesine dayalı bir yönetim süreci olarak tanımlayabiliriz (Sobacı, 2007:2).

Tanımdan yola çıkarak yönetişim kavramının klasik yönetim anlayışına tepki olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Klasik yönetim anlayışındaki merkezi ve tek özneli yapının ve katı hiyerarşik iş bölümü anlayışının başarıya ulaşmadaki sığ ve yetersiz etkisi yerini yönetimde daha demokratik, sorumluluğu paylaşan, çok aktörlü ve yerinden yönetim ilkeleriyle hareket eden yönetim arayışlarına bırakmıştır. Yönetilenlerin yönetim süreçlerindeki, yani planlamadan uygulama ve değerlendirmeye kadar bütün süreçlere ve kararlara katılarak yürütülen bu sistem günümüzde yönetişim olarak ifade edilmektedir.

TODAİE'nin (Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü) sözlüğünde, yönetişim kavramı “Bir toplumsal politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen” olarak tanımlanmaktadır (TODAİE, 1998: 274). Bu tanıma baktığımızda ise yönetişim kavramının çok boyutlu ve kapsamlı bir kavram olduğunu anlamaktayız. Toplumsal politik sistemdeki bütün aktörler olarak tarif edildiğinde yerel, ulusal ve küresel tüm toplumsal kesimleri kastettiği ve ekonomik, siyasal, kültürel ve yönetsel tüm toplumsal yapıları ifade ettiği söylenebilir (Ayhan ve Önder, 2017: 43). Bu bağlamda yönetişim, tüm boyutları ve paydaşları içine alan kompleks bir sistemi ve bunların kendi aralarındaki ilişkiler ağı ve karşılıklı etkileşimlerini ifade etmekte kullanılmaktadır.

Oldukça esnek ve çok yönlü kullanımından bahsettiğimiz yönetişim kavramı literatürde birçok şekilde ifade edilebilmektedir. Bazen minimal devlet, şirket yönetişimi ya da Yeni Kamu İşletmeciliği olarak ifade edilebilen yönetişim, bazen de

sosyo-sibernetik sistemler ya da kendi kendine organize olabilen ağbağlar şeklinde ifade edilir. Özellikle Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası tarafından “iyi yönetim” ismiyle, sivil toplumla beraber gelişmekte olan ülkelerin takip etmesi gereken örnek bir strateji olarak sunulmuştur (Okçu, 2011: 48).

2.5.2 Yönetişimin YKY İle İlişkisi

Yönetim düşüncesinde yaşanan çok yönlü değişim sürecinin liberal düşünce sistemine doğru bir akış seyrettiğini, ulus devlet yapısını küreselleşmeyle birlikte dönüşüme uğradığını, merkezi sistemlerin esnek ve katılımcı anlayışlara yerini bıraktığını son elli yıl içinde gözlemlemekteyiz. Yaşanan bu hızlı değişim ve dönüşüm, teknolojinin gelişmesiyle ilişki ağlarının artması ve toplumsal beklenti ve taleplerin hızla değişmesi sürecini de beraberinde getirmiştir. Merkezi sistemlerin katı hiyerarşik modelinin bu talepleri karşılayamaması “yönetememe” sorununu ortaya koymuştur. Bu durum doğal olarak devletin yönetim konusunda yeni bir pozisyona geçmesini zorunlu kılmıştır (Özer, 2005: 266)

Küreselleşmenin etkisiyle 1980’lerden itibaren bütün dünyada yaygınlaşan YKY anlayışı kamu yönetimine daha esnek ve piyasa temelli bir yönetim modeli sunmuştur. Devletin hizmet ve mal üretim sisteminden olabildiğince el çekerek, yönetme yerine yönlendirme rolüne girişmesi ve idarede dümene geçerek özel sektöre alan açması, kamu kurumlarında modern işletmecilik anlayışıyla hareket etmesi tercih edilen YKY anlayışının en önemli hareket metotlarıdır. İşletmecilik mantığıyla hareket eden devlet kurumlarının rekabet ortamında piyasa koşullarıyla hareket ederken toplumsal değer ve yapılar zarar vermemek ve sorumluluğu toplumsal tabana yayma düşüncesiyle denge kurucu çeşitli arayışlar içinde olmuştur. Bu temelde YKY gibi liberal düşünce tarzının birbirinden tamamen uzak olan muhafazakâr ve otoriter kesim tarafından savunulması bu dengelemenin mantığını ortaya koymaktadır. YKY anlayışının eksik ve kusurlu olduğu ve bu kusurları kapatmak için bir dengeleme yöntemine ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Bu dengeleme arayışlarının en önemli örneği olarak YKY’ye alternatif olarak ortaya çıkan yönetim yaklaşımları ileri sürülmüştür. Bunun yanında YKY anlayışına karşıt veya alternatif olmaktan çok, YKY anlayışının kapsamını genişleten, tıkanıldığında

önünü açan, YKY'nin işini kolaylaştıran bir sistem ve işletmeciliğin piyasa yönelimli yorumlanması olarak ifade eden önemli bir kesim de bulunmaktadır (Ayhan ve Önder, 2017: 22).

Yönetişim yaklaşımı işletmeci modeldeki devlet-özel sektör ortaklığına alternatif olarak devlet-özel-sivil toplum arasında işbirliği ve etkileşimi öngörmektedir. Bu terim vatandaşların da sivil toplum vb. mekanizmalarla kamu politikalarının üretim süreçlerine katılmaları anlamına gelmektedir. Bu katılımın tüm politikaları kapsaması ve bu şekilde vatandaşların kendi problemlerini ve ihtiyaçlarını belirleyerek, birbirleriyle ve yöneticilerle müzakere ederek çözüm bulabilmeleri, sorumluluğun devlet, özel sektör ve sivil toplum arasında paylaşılmasıyla kamu politikalarının meşru bir zemine oturtulması sağlanabilecektir. Bu sayede YKY'nin vatandaşta stres ve yabancılaşma yaratan rekabetçi ve müşteri odaklı marketçi anlayışı, yönetişimin aktif katılımcı ve paylaşımcı liderlik anlayışıyla giderilerek, insana değer veren bir tutum sergilenir ve kabul edilebilirliği güçlendirilir. Yine YKY anlayışının performansa dayalı ödül ceza sistemi, insanların davranışlarını kısa vadede kontrol ederek kurumsal başarı getirirse de, yönetişim anlayışındaki insani tutum bulunmadığı için uzun vadede çalışanların kuruma bağlılığını ve sorumluluk anlayışını azaltacağı için kurumsal başarı ve dayanıklılığını düşürecektir. Bu düşünceler YKY anlayışının yönetişim anlayışına bağlılığını ve mecburiyetini ortaya koymaktadır (Ayhan ve Önder, 2017: 42).

2.5.3 Yönetişimin Boyutları

Yönetişim kavramının genel anlamda üç boyutundan bahsetmek mümkündür. Bunlar; Sistemsel boyut, siyasal boyut ve yönetimsel boyuttur (Sobacı, 2007: 223).

Sistemsel boyut, resmi ve hukuksal süreçler sonucunda oluşan hükümetlerden çok daha geniş bir yapıyı öngörmekte ve buna göre sisteme yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör gibi farklı aktörleri dahil ederek devlette toplanmış güç ve yetkinin bu aktörlere dağıtılmasını benimsemektedir.

Siyasal boyutuyla ise, yönetimin her alanında vatandaşın etkin katılımını sağlayarak, devletin meşruiyetinin ve demokratik niteliğinin ön plana çıkmasının

sağlanması olarak ifade edilebilir.

Yönetimsel boyutuyla yönetim, etkin, saydam, hesap verilebilir, denetlenebilir, bağımsız, bilimsel ve nicel bir kamu hizmetinden bahsetmektedir. Bu üç boyut ile ele aldığımız yönetim sistemi, tüm aktörler arasında gerçekleşen ilişkiler ağı ve etkileşimler ile kompleks bir yapı olarak tarif edilebilir.

2.5.4 Yönetimin İlkeleri

Kurumların yönetimi uygulaması etkin katılımı, meşruiyeti ve demokrasiyi yerleştirirken, vatandaşın ve müşterinin güvenini pekiştirir, aynı zamanda kurumun kar etmesini ve büyümesini de sağlayan etkili bir yöntem ortaya koymuş olur. Yönetim bunu çeşitli ilkeler yardımıyla hayata geçirir. Yapılan birçok çalışmada göze çarpan sekiz tane genel yönetim ilkesi bulunmaktadır. Bunları; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılım, cevap verebilirlik, hukukun üstünlüğü, etkinlik, eşitlik ve stratejik vizyon olarak sayabiliriz (Çukurçayır ve Sipahi, 2003: 51). Bunların dışında başka ilkelere söz etmek mümkündür. Ancak bu çalışmada bütün ilkeler açıklanmayacak, ancak konumuza etki eden bu sekiz ilkedeki detaylı bahsedilecektir.

Şeffaflık(Saydamlık): Yönetim modelinde, yönetilenler karar alma sürecinin odağında yer alırlar. Yaşananlardan birebir etkilenen ve kaybedecek değerli varlıkları olan taraflar olarak yönetilenler birer paydaş rolündedirler. Ancak alınan kararlar her paydaşın eşit bir şekilde bilgilendirildiği bir ortamda alınmalıdır. Karar için gerekli bilgiler paydaşlara eşit, açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmazsa paydaşların kararlara katılımı eşit ve şeffaf olmayacaktır. Toplumun çıkarlarının korunmasının, hataların ve yolsuzlukların önünü kesmenin en önemli araçlarından biri saydamlık mekanizmasını hayata geçirmektir (Özer, 2005: 273).

Hesap Verilebilirlik: paydaş olmak kararlara katılım kadar, kararların sonuçlarından da sorumlu olabilmeyi gerektirir. Bu sorumluluk yönetimde paydaşların birbirlerinden hesap sormalarını görev haline getiriyor. Bu durumda her paydaşın karar alma sürecinde rolü açıklanmalı ve ardından verdiği kararların sorumluluğunu üstlenmeyi bilmesi gerekmektedir. Bu noktada kurumlarda çalışan insanların yetkileri, yetkilerinin sınırları ve sorumlulukları açık bir şekilde beyan

edilmelidir. Günümüzde birçok faaliyetin en yetkili ve merkezi yönetimlerce yapılması sorumluluk mekanizmasının işlevini zayıflatmaktadır. Bu ortamda daha az hiyerarşi hem esnekliği hem de hesap verilebilirliği geliştirebilir. Bir diğer nokta yapılan işlerde kurumun devlete karşı değil topluma karşı sorumlu olması gerektiğidir. Hesap verilebilirliği gerçekleştirmek için kurum işleyişinin ve çalışanlarının bilimsel bir yolla performans göstergelerini oluşturmak ve bu göstergelere göre hesaplama yaparak gerçekçi veriler oluşturmak çok önemlidir. Bu sayede ortaya çıkan sonuca göre kurumun ve toplumun yararına olan gerekli düzeltme ve eğitim faaliyetleri gerçekleştirilebilir (Çınar, 2015: 13).

Katılım: Sağladığı demokratik ortam sebebiyle yönetişimin en önemli ilkelerinden biridir. Yönetişim katılımı ile gerçekleşebilir diyebilecek kadar gereklidir. Katılımın geniş olması yönetişimin başarısını birebir etkileyen bir faktördür. Bunun yanında katılımı sağlamanın yolu yetki devrinden geçmektedir. Sivil toplum örgütlerinin yönetime katılımlarını yetki devriyle hayata geçirmek yönetişimi sağlamanın bir yoludur. Sivil toplum üyelerinin yönetime katılımı hem kurumların başarısını arttırmakta hem de kurumların denetleme imkânını genişletmektedir. Kamu kurumlarının etkin işleyişinin sınırlayan en önemli faktör aşırı merkeziyetçi ve katı hiyerarşik yapının yarattığı kısıtlamalardır. Yerele yetki devri hem bu kısıtlamaları ortadan kaldırıp geniş bir farklı fikirlerin gündeme gelmesinde fırsatlar sağlayacak hem de yönetimin meşruiyetini güçlendirerek sorumluluk hissini tabana yayabilmektedir. Bu ortamda sivil toplum ve yerel aktörlerin yönetimde etkin katılımı bir zorunluluk olarak görülebilir (Özer, 2005: 273). Toplumun yönetime düzenli katılımı projeleri sahiplenme hissini yaratacağı gibi projenin başarılı olmasında da önemli katkılar ve fırsatlar doğuracaktır. Bunun yanında potansiyel tehlike ve risklerin erkenden fark edilmesine de yardımcı olacağını söylemek mümkündür. Burada sadece projelerden toplumu haberdar etmek değildir katılım. Bir konsensüs oluşturularak uygulamanın her alanında katılımı gerçekleştirmek esastır.

Eşitlik: Hukukun üstünlüğü ve adalet duygusu ile birebir ilişkili olan eşitlik ilkesi yönetimin tarafsızlığını sağlayarak kurumun ve toplumun başarısını ve faydasını gözetme anlayışıdır. Yönetime hakkaniyet prensibiyle yaklaşmak hem işlemsel hem de kurumsal başarı getirmektedir. İşlemsel olarak bahsedildiğinde,

çıkartılan yasalar ve belirtilen standartlar tarafsız ve öngörülebilir olmalıdır. Böylece kuralların kimsenin tarafını tutmadan, kimseyi kayırmadan, sürprizlerden uzak uygulanması kurum çalışanlarının ve hizmet görenlerin yararına herkese aynı mesafede olması ve aynı şartlarla yola çıkılması daha güvenilir bir yönetim ortamını sağlayabilecektir. Kurumsal olarak organizasyon içindeki güç dağılımının, etkileşimin ve kaynakların kullanımının adaletli yapılması, eşitlik ilkesinin yerine getirilerek faaliyetlerin başarıya ulaşmasını, kuruma güvenin sağlanmasını, bağlılık hissini güçlenmesini sağlayabilir. Vatandaşlara adil ve tarafsız davranılması aynı zamanda demokrasinin de bir gereğidir (İzci ve Sarıtürk,2017: 183).

Etkinlik: etkinlik kavramı çoğu zaman etkililik, verimlilik ve ekonomiklik kavramlarıyla beraber kullanılmaktadır. Her biri yönetişimin önemli birer unsuru olan bu kavramlar kurumların başarıya ulaşmadaki hareket tarzını ifade etmektedir. Yapılan hizmet ve faaliyetlerin amaca uygun ve başarılı yönetilmesi anlamına gelen etkinlik ilkesi çalışmaların aktif ve yaratıcı yapılmasını da gündeme getirmiştir. Yönetişim kapsamında kurumların kaynaklarını ve hizmet süreçlerini ve toplumun ihtiyaçlarını en iyi biçimde karşılayacak şekilde kullanılmasını ve en az kaynakla en iyi başarıyı elde etme yöntemi olarak ifade edilebilir. Etkin olmak aynı zamanda kaliteli hizmet ve ürün elde etmek için tüm yönetişim ilkelerini başarılı bir şekilde uygulamayı gerektirir (İzci ve Sarıtürk,2017: 184).

Hukukun Üstünlüğü: devletin kuruluşundan tüm işlem ve eylemlerine, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasından, devlet organlarının birbirleri ile olan ilişkilerine kadar kanunla belirtilmiş her konunun bu kanunlara göre değerlendirilmesidir. Yönetimin hukuk kuralları içinde kalarak tarafsız bağımsız ve objektif kararlar vermesi ve kararların yine hukuk kuralları ile denetlenmesini ifade eder. Bu ilke devletin sürekliliğini, öngörülebilirliğini, demokratik katılımını, güvenilirliğini sağlayan bu sayede yönetişimin işlerliğini gerçekleştiren en önemli ilkedir (İzci ve Sarıtürk,2017: 184).

Cevap verilebilirlik: Paydaşların gerek duyduğu konularla ilgili olarak yönetim tarafından en uygun zamanda cevap alabileceği inancına dayanmaktadır. Bu durum yönetimdekilerin halka karşı daima cevap vermeye hazır, istekli ve duyarlı

olmasını, halkın talep ve görüşlerine karşı anlayışlı bir yapıda olduklarını hissettirmektedir (İzci ve Sarıtürk,2017: 184).

Stratejik Vizyon: Yönetişimin zorunlu kıldığı bir diğer ilke ise stratejik vizyon belirleme işlemidir. Bu işlem kurumun varmak istediği hedeflerin ve bu hedeflere ulaşmak için uygulanacak yöntem ve stratejilerin belirlenmesi, bu sırada ortaya çıkabilecek risk ve fırsatların ortaya konması çalışmasıdır. Planlama faaliyetlerinin daha da önem kazandığı günümüz şartlarında her kurum ve örgütün stratejik hareket etme zorunluluğu, paydaşların beklenti ve gereksinimlerine uygun olarak, kurumu başarıya götüren önemli bir olgudur.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak, ilkel bir hükmetme anlayışıyla ortaya çıkan yönetim anlayışı değişimin zorlamasıyla tarihsel bir gelişim sürecinden geçmiş ve sanayi devrimiyle birlikte büyük ve karmaşık yapıların oluştuğu bir çağa gelinmiştir. Bu büyük yapıların yönetim problemlerini bilimsel metotlarla, bürokrasi ve kurallarla düzene sokan birçok kuram ortaya atılmış ve sonunda sistemli bir yönetim anlayışı meydana getirilmiştir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerle küreselleşmenin etkisini arttırması, neo liberal politikaların ve serbest piyasa anlayışının baskısı, klasikleşen ve eskiyen bu yönetim anlayışının yenileşme ve güncellenme ihtiyacını doğurmuştur. Merkeziyetçi, katı ve kuralcı olduğu anlaşılan klasik yönetim anlayışı globalleşen dünyada rekabeti ve demokratikleşme ihtiyacını yeni katılımcı yönetim anlayışlarıyla gidermeye çalışmıştır. Özel sektörün çabuk alıştığı ve uyguladığı bu yeni yönetim anlayışı zamanla kamuda da kullanım alanı açmaya başlamış ve bir işletme mantığıyla etkili, verimli ve ekonomik yönetim ilkelerini kamuya uyarlamaya başlamıştır. Kamuda kalite ve müşteri memnuniyetini esas alan katılımcı yeni yönetim anlayışı devletin müdahalelerini minimal düzeye indirmeyi ve piyasa hareketlerine ayak uydurmayı ilke olarak benimsemeye başlamıştır. Bunların yanında yönetimde eski yönetim anlayışlarının izlerinin devam ettiğini, kar-kazanç mantığıyla çalışanları sömürmeye devam ettiğini, toplumu bunalıcı ve stresli rekabet ortamına soktuğunu, tüketim çılgınlığını küresel boyutta sürdürdüğünü, çevreye ve doğal yapıya zarar veren bir mantıkla hareket ettiğini düşünenlerce eleştirilmekten kurtulamadığını söylemek mümkündür. Eleştirilerin bir kısmı ise yeni kamu yönetim anlayışının bütün kurumlara uygulanamayacağı,

vatandaşlık ve milliyet bilincini körelttiği yönünde olmuştur. Buna rağmen kamu kurumlarının özel ve diğer devletlerle rekabetini güçlendirmek ve çağdaş dünyaya ayak uydurabilmek için tercih edilmeye devam edilmektedir. Bu noktada yeni yönetim anlayışına yapılan eleştirileri dindirmek ve bu konularda çeşitli çözümler üretmek için “Yönetişim” kavramı ortaya çıkmıştır. Yönetim sürecini tüm paydaşlarla etkin katılım temelinde yürütmeyi amaçlayan yönetim kavramı ortaya koyduğu ilkelerle YKY'nin adeta can simidi olmuş ve eksiklerini kapatarak yeni yönetim anlayışını daha kabul edilebilir ve daha uygulanabilir kılmıştır. Yönetişimin ortaya çıkışıyla kurumlar daha demokratik bir ortamda başarılı sonuçlar elde etmiş ve devletin yeni sürece adaptasyonunu hızlandırmıştır.

3 TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

3.1 Eğitim Kavramı ve İlgili Açıklamalar

Küresel ölçekte yaşanan gelişmeler ve değişimler neticesinde insan zihninde yer alan bilgilerin birçoğu artık doğru olarak değerlendirilmemekte, bilinmeyen birçok bilgi ise keşfedilmektedir. Teknolojide yaşanan ilerlemeler neticesinde ortaya çıkmış olan buluşlarla ilişkili olarak uluslararası ilişkiler alanında yaşanan değişimler neticesinde insanlar sürekli olarak değişen yaşam koşullarına uyum sağlamak durumunda kalmaktadır. Bu uyum sürecinin aşılmasında kullanılabilir temel unsur ise eğitim olarak kabul edilmektedir. İnsanlık tarihinin başından bu yana eğitim kavramı etkinliğini sürdürmektedir. Kavrama yönelik olarak öne sürülmüş olan tanımlarda niteliksel ve niceliksel farklılıkların ve değişimlerin olmasına karşılık, yapılan tüm tanımların temelinde ortak bir amacın yer aldığı görülmektedir. Bilgilerin kavranması ve uygulanması olarak eğitim kavramı 1900'li yıllardan itibaren tercih edilmektedir. Bugün ise, insanların davranışlarının istenilen yönde bilinçli bir şekilde yönlendirilmesi olarak değerlendirilmektedir (Fidan ve Erden, 1998: 10-12).

İnsanların yeni eğilimlerin kazanmasının sağlanması ya da var olan eğilimlerinde değişim süreçlerinin hayata geçirilmesi eğitim ile mümkün olmaktadır (Duman, İnal ve Taşgın, 2003: 176). Çok daha geniş bir yaklaşım doğrultusunda ise belirlenen amaçlara bağlı olarak bireylerin geliştirilmesi de eğitim ile sağlanmaktadır. Yürütülen eğitim ve öğretim programları ile birlikte bireyler tarafından sergilenen davranışlarda ve tutumlarda değişimler ortaya çıkmakta, bu değişimler bireylerin gündelik yaşam içerisinde ve geleceğe dönük olarak yaklaşımlarının da önemli oranda artmasını sağlamaktadır.

Bireylerin yaşamında oldukça etkili olan eğitim kavramı ile ilgili olarak öne çıkan birçok yöntem bulunmaktadır. Uygulamalarda ortaya çıkan yöntem farklılıklarının arka planında mekânsal ve tarihsel farklılıklar yer almaktadır. Durkheim ile birlikte sosyolog bazı isimler tarafından, eğitim kavramına dair gelişen yaklaşımlar ile toplumsal yapı ve nitelikleri arasında önemli düzeyde bir uyumun

olduğu anlaşılmaktadır (Hesapçıoğlu, 1998: 33).

Eğitim kavramına yönelik olarak öne sürülen tanımların ortak noktasında yer alan bir diğer durum ise, insanların topluma uyum sağlamasında kullanılmakta olan sosyolojik içeriklere sahip olan bir araç olmasıdır. Eğitim kavramına dair formal ve informal unsurların göz önünde bulundurulması neticesinde farklı açıklamaların yapılması olağan bir durum olarak görülmektedir. Yürütülmekte olan eğitim programları ile belirli amaçlara bağlı olarak bireylerin tutumlarının ve eğilimlerinin değiştirilmesi amaçlanmaktadır. Eğitim faaliyetleri ile birlikte bireylerin eksik yönlerinin giderilmesi de mümkün olmaktadır. Bireylerin değişimlerinde etkili olan eğitim kavramı insanların doğması ile başlayan, ölüm ile de sonuçlanan bir yapıya sahip olmaktadır. Yürütülen eğitim programları ile birlikte bireylerin bilişsel kapasitelerinin geliştirilmesi ile birlikte sosyolojik, psikolojik ve fiziksel açıdan gelişimin sağlanması da mümkün olmaktadır (Sezal, 2001: 9-10).

3.1.1 Geçmişten Günümüze Eğitim

İlk olarak bireylerin yalnız başlarına, kendi çabaları ile ulaşmaya çalıştıkları bir ayrıcalık olarak değerlendirilmekte olan eğitim kavramında, insanlığın tarihsel gelişimine paralel olarak birçok değişim süreci yaşanmıştır. Söz konusu değişim sürecini ise yaşanan sanayileşme süreci takip etmiştir. Eğitim faaliyetlerinin toplumsal bir hedef haline gelmesi ise sanayileşmenin hızlanması ile birlikte emek talebi kavramının ortaya çıkmasına dayanmaktadır. Bu durum 19.yy sonlarına doğru toplumun geneline yayıldıktan sonra, zaman içerisinde yaşanan farklılaşmaların da etkisi ile eğitim kavramı toplumsal refahın bir göstergesi haline gelmiştir (Sezal, 2001: 11).

Sanayi toplumlarında yaygın bir eğitim sürecinden ziyade farklı alanlarda da eğitim süreçlerinin hayata geçirilmesinin bir gereksinim olduğuna dair görüşlerin ortaya çıkması, “tek eğitim” olarak genelleşmekte olan eğitim süreçlerinin zaman içerisinde farklılaştığı, zenginleştiği ve çeşitlendiği görülmektedir (Erişti, 2013: 13-15).

20.yy’a gelindiğinde eğitim kavramı toplumsal yapı içerisinde bir öncelik

haline gelmiş, sanayileşme isteği bulunan toplumlar, eğitim süreçlerinin toplumun geneline yayılması adına birçok önlem almış ve stratejilerini eğitim kavramının sağladığı ayrıcalıklar üzerinden kurgulamışlardır. Eğitimin önemine dair ortaya çıkmakta olan farkındalık hali, eğitim süreçleri ile gelişim göstermekte olan bilim ve teknoloji ile üst seviyede programları hayata geçirmekte olan ülkeler tarafından belirli avantajlar elde edilmekte ve eğitim kavramının gelişiminin sürmesi noktasında dinamik bir alt yapısının hazırlanmasına katkı sağlanmaktadır (Sezal, 2001: 11-12).

Temelinde mal ve hizmet üretiminin yer aldığı sanayi toplumundan, temelinde bilgi üretiminin yer aldığı enformasyon toplumuna geçiş süreci ile beraber, insanların yaşama dair yaklaşımlarında, bu doğrultuda fiziksel ve sosyal olarak dünyayı algılamalarında farklılaşmalar ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan gelişim süreci içerisinde bireyler kontrolleri dışında teknolojinin ve elde ettikleri bilgilerin etkisi ile hareket etmektedirler. Ortaya çıkan etkileşim ile birlikte toplum genelinde farklı kültürel, ekonomik ve sosyal yapılar ortaya çıkmaktadır. Bu durumda gelişen yeni yapıların bireylerini yetiştirmede tercih edilecek eğitim sistemlerinin dönemin koşullarına uygun olarak düzenlenmesi ve gözden geçirilmesi de bir gereksinim olarak kabul edilmektedir (Özden, 2008: 13-15).

Bu doğrultuda günümüz şartlarında birçok alanda hızlı değişimlerin yaşanması ile eğitim yaşam boyu devam eden bir faaliyet alanı olma özelliğini kazanmakta, ulusların medeniyet düzeylerinin bir göstergesi haline gelmektedir. Bilgi ve teknoloji alanında küreselleşmeye paralel olarak yaşamın birçok alanında ortaya çıkan önemli dönüşüm süreçleri, ülkelerin, toplumların, kurumların ya da bireylerin varlıkları üzerinde güçlü bir etkiye sahip olmakla birlikte eğitim kavramı üzerinde de oldukça etkili olmaktadır.

3.1.2 Eğitim Sistemleşmesi

Sisteme yönelik olarak yapılmakta olan tanımdan bağımsız olarak sisteme dair ortaya çıkan olguların en önemlisi, çevreden sisteme doğru birtakım girdilerin sağlandığı ve söz konusu girdilerin kendi amaçları çerçevesinde işlenmesi neticesinde aynı çevreye çıktı olarak sunulmasıdır. Sistemlerin tamamı çıktılarını

çevreye vermekte ve kendileri de yine bir başka sistem içerisinde kalmaktadır. Var olan girdi ve çıktı akışının hızı sistemler arasında farklılık gösterebilmektedir. Ancak, tüm sistemler çevresi ile etkileşim içerisinde olmaktadır. Sistemden beklenen görevlerin gerçekleştirilebilmesi adına çevreden alınacak girdilere gereksinim duyulmaktadır. Bir sistem içerisinde girdilerin alınması, işlenmesi ve aynı çevreye çıktı olarak sunulması daha önceden belirlenmiş olan yöntemler ile ilkeler çerçevesinde gerçekleşmektedir (Bayrak, 2008: 157).

Sistem olarak değerlendirilmekte olan bütünsel yapının tüm parçaları ise alt sistemler olarak adlandırılmaktadır. Bir sistem içerisinde yer aldığı sistem ise üst sistem olarak ifade edilmektedir (Bayrak, 2008: 157-158). Sistemlere örnek olarak okulların gösterilmesi mümkündür. Bir sistem olarak okul ele alındığında; sınıflar, okul yönetimi ve okul içerisinde diğer birimler alt sistemler olarak değerlendirilmektedir. Aynı okulun üst sistemleri ise; il, ilçe merkezi teşkilatlar olarak sıralanabilmektedir. Eğitim sistemi ise genel olarak devlet sisteminin bir alt sistemini meydana getirmektedir. Bu durumun nedeni ise devlete ait toplumsal, ekonomik ya da politik hedeflerin eğitim sistemi üzerinde de etkili olabilmesidir. Benzer bir şekilde eğitim sisteminde doğan çıktılar da devlet birimlerinin üzerinde etkili olabilmektedir.

Eğitim sisteminin kendi içerisinde en alttan üste kadar birçok örgüt ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan örgütlerle birlikte örgütsel yaşam, bireyler adına vazgeçilmesi mümkün olmayan bir gereksinim olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu sınırlılıkları bertaraf edebilmek adına bireylerin, çevrelerinde yer alan diğer insanlarla işbirliği içerisinde olması gerekmektedir. Öyle ki, bireyler oldukça nadir bir şekilde sınırlılıklarını ortadan kaldıracıdır. Bu durumda ortak amaçların yerine getirilmesi amacı ile insanların bir araya gelmesi ve örgütlenmesi gerekmektedir. Bireysel amaçların yerine getirilmesi ve becerilerin geliştirilmesi aşamasında da örgütler bir araç olarak kabul edilmektedir. Eğitim kavramı adına da benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Bir araya gelen insanlar iş birliği içerisinde bazı şeyleri başarabilmekte ve öğrenebilmektedir (Yazıcı, 2009: 19).

Bu yönleriyle eğitim kavramının toplumsal ihtiyaçtan dolayı ortaya çıktığını,

toplumu ve bireyleri geleceğe hazırlama ve onlara meslek kazandırma, toplumsal gelişimi yeni nesle aktarma amacı taşıdığını belirtebiliriz.

3.2 Türk Eğitim Sistemi

3.2.1 Türk Eğitim Sisteminin Amaçları

Türk Milli Eğitim sistemi ile gerçekleştirilmek istenen temel amaç, Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilmektedir. İlgili kanunda, Türk ulusunun tüm fertlerini (Yazıcı, 2009: 23-26).

- Atatürk ilke ve devrimleri ile birlikte Anayasa'da da ifade edildiği üzere Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk ulusunun milli, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimsemekte olan, geliştiren ve koruyan; vatanını, milletini, ailesini seven ve daima yüceltme niyetinde olan; insan hakları ile birlikte Anayasa'nın giriş kısmında temel ilkelere dayanmakta olan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olma özelliğine sahip olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görevlerinin ve sorumluluklarının farkında olan ve bunları davranışlarına yerleştirmiş olan vatandaşların yetiştirilmesi,
- Zihinsel, ahlaki, bedensel, ruhsal ve duygusal bakımdan dengeli ve sağlıklı bir gelişim göstermiş kişiliğe, düşünce gücünün bilişsel olarak gelişmesine, özgür düşünebilme becerisine, geniş bir bakış açısına sahip ve girişimleri değerli bulan, toplumsal sorumluluk bilinci gelişmiş, yaratıcı ve verimli çalışabilen bireylerin yetiştirilmesidir.
- Bireylerin ilgi alanları ve becerileri doğrultusunda gelişimlerini sağlamak, gereksinim duyacakları bilgilerin aktarılması ve davranışların kazandırılması neticesinde onları hayata alıştırmak, onların mutlu olmalarını sağlayacak ve toplumun genelinin mutlu olmasına katkı sağlayacak mesleklere sahip olmalarını sağlamaktır. Bu doğrultuda, bir taraftan Türk vatandaşları ile birlikte toplumun genelinin refah ve mutluluğunun artmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Diğer taraftan ise birlik ve bütünlük anlayışı içerisinde Türk ulusunu medeni uygarlıkların yaratıcı, seçkin ortağı haline getirmek amacı ile hareket edilmektedir

Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu kapsamında benimsenmekte olan ilkeler; Bireyin ve Toplumun Gereksinimleri, Eğitim Hakkı, Süreklilik, Demokrasi Eğitimi, Bilimsellik, Karma Eğitim, Her Yerde Eğitim, Genellik ve Eşitlik, Yöneltilme, Fırsat ve İmkân Eşitliği, Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği, Laiklik, Planlı Olmak, Okul-Aile İşbirliği olarak 14 ilke sıralanmaktadır.

3.2.2 Türk Eğitim Sisteminin Temel İlkeleri

Türk Eğitim Sistemi'nde takip edilmekte olan 14 ilke ve açıklamaları aşağıda alt başlıklar halinde sıralanmaktadır (Yazıcı, 2009: 23-26):

1. *Genellik ve Eşitlik*: Eğitim faaliyetlerinin sürdürülmekte olduğu kurumlar din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı olmaksızın toplumun tüm kesimlerinin kullanımına açık olmaktadır. Hiçbir eğitim kurumunda bireylere, sınıflara ya da zümrelere ayrıcalık tanınması söz konusu değildir.
2. *Ferdin ve Toplumun Gereksinimleri*: Yürütülen milli eğitim hizmetlerinin düzenlenmesinde bireylerin becerileri, talepleri ve toplumsal gereksinimler ciddiye alınmaktadır.
3. *Yöneltilme*: Eğitim süreçleri ile birlikte bireyler temel becerileri, ilgi alanları çerçevesinde çeşitli kurumlar ya da programlar için yönetici olarak yetiştirilmektedir.
4. *Eğitim Hakkı*: İlköğretim programlarına katılmak tüm vatandaşların kullanılabileceği bir haktır. İlköğretim programlarında alınan eğitimin sonrasında bireyler becerileri ve ilgi alanları doğrultusunda eğitim almaya devam etmektedirler.
5. *Fırsat ve İmkân Eşitliği*: Eğitim süreçlerinde kadın ya da erkek olması fark etmeksizin tüm bireylere fırsat eşitliği tanınmaktadır. Maddi olanakları doğrultusunda eğitim almakta zorlanan öğrencilere kapasiteleri doğrultusunda en yüksek seviyede eğitim almaları için çeşitli kredi, burs vb. programlar düzenlenmektedir.
6. *Süreklilik*: Bireylere verilmekte olan eğitim programlarının hayat boyu devam etmesi esası ile hareket edilmektedir. Özellikle gençlerin eğitimlerinin

yanında işlerine ya da yaşama uyum göstermeleri konusunda onlara destek vermek adına sürekli eğitim programlarının uygulanması da eğitim kavramının işlevleri arasında yer almaktadır.

7. *Atatürk İnkılap ve İlkeler ile Atatürk Milliyetçiliği*: Eğitim sistemi ile ilgili olarak tüm seviyelerde ders programlarının hazırlanmasının ardından hayata geçirilmesinde, eğitim faaliyetlerinin tamamında Atatürk ilke ve inkılapları Anayasa'da da ifade edilmekte olan Atatürk milliyetçiliği üzerinden hareket edilmektedir. Milli kültür ve ahlak değerlerinin bozulmasına ve yozlaşmasına sebebiyet vermeden, küresel kültür öğeleri içerisinde muhafaza edilmesi ve geliştirilmesiyle birlikte öğretilmesinin de üzerinde durulmaktadır.
8. *Demokrasi Eğitimi*: Güçlü, istikrarlı ve özgür bir toplumsal sisteminin geliştirilebilmesi adına vatandaşlara aktarılması gereken ulusal yönetim ile ilgili bilgi, tutumlar ve yaklaşımların, manevi değerlere yönelik saygı duymanın, sorumluluk hissetmenin ve demokrasi bilincine yönelik olarak verilen eğitimlerin tamamının öğrencilere aktarılması planlanmaktadır. Buna karşılık Anayasa'da da yer alan ifadeler doğrultusunda eğitim kurumlarında siyasi telkinlere, ideolojik söylemlere ve politik temelli tartışmalara kesinlikle müsaade edilmemektedir.
9. *Laiklik*: Türk milli eğitim sistemi içerisinde yürütülmekte olan programlarda laiklik esası üzerinden programlar hazırlanmaktadır. İlköğretim ile lise eğitim kurumları için hazırlanan ders planlarında din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri zorunlu dersler arasında yer almaktadır.
10. *Bilimsellik*: Tüm seviyeler için hazırlanmakta olan ders programları ile tercih edilen eğitim metotları, derslerde kullanılan araçlar, teknoloji ve bilim alanında yaşanan gelişmeler ülkenin mevcut gereksinimlerine bağlı olarak sürekli bir gelişim içerisinde olmaktadır. Eğitim süreçlerinde verimlilik artışlarının sağlanması adına yenilik hareketlerinin odak noktasında bilimsel araştırmalar neticesinde ortaya çıkan değerlendirmeler yer almaktadır. Kültürel seviye ile birlikte bilgi ve teknoloji seviyesini arttırmakla görevli olan eğitim kurumlarının güçlendirilmesi adına gereken donatımlar üzerinden güçlendirmeler gerçekleştirilmektedir. Bu alanda yürütülmekte olan çalışmalar hem maddi hem de manevi olarak desteklenmektedir.

11. Planlılık: Milli eğitim sistemlerinin gelişmesi kültürel, iktisadi, sosyal kalkınma hedefleri ile uyumlu olacak biçimde insan gücü, eğitim ve istihdam olanakları arasında mevcut bulunan ilişkilerin göz önünde bulundurulması neticesinde, sanayileşme süreçleri için ve tarımda modernleşmenin sağlanmasına yönelik olarak teknolojik gelişmelerin sağlanmasında etkili olacak mesleki ve teknik eğitimlere odaklanılacak planlar hazırlanmakta ve hayata geçirilmektedir. Eğitim faaliyetlerinin yürütüleceği yerlerin, tesislerin, bu tesislerde görev yapacak personellerin, kullanılacak olan araçların, kurum kapasitesinin standartları daha önceden belirlenmekte ve söz konusu kurumların kuruluşunda belirlenen standartlara uygun bir şekilde hareket edilmektedir.

12. Karma eğitim: Eğitim kurumlarında kız-erkek karışık olarak eğitim faaliyetleri sürdürülmektedir. Fakat verilen eğitim programlarının türü ve zorluk düzeyine bağlı olarak özel durumlarda kızların ve erkeklerin ayrı ortamlarda eğitim görmesi de mümkün olmaktadır.

13. Okul ile ailenin işbirliği: Eğitim kurumlarında sürdürülen eğitim faaliyetlerinin daha etkili hale gelmesi ve amaçların yerine getirilebilmesi adına okul ve aileler arasında işbirliği yapılmaktadır. Bu anlamda okullarda okul-aile birlikleri kurulmaktadır. Söz konusu birlikler faaliyetlerini Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan düzenlemelere göre yönetmektedir.

14. Her yerde eğitim: Milli eğitim sistemi içerisinde ortaya çıkan amaçların gerçekleştirilebilmesi adına evler, iş yerleri, özel ve resmi eğitim kurumları tüm fırsatlarda değerlendirilmektedir.

Mevcut Türk Eğitim sistemi içerisinde takip edilmekte olan temel ilkeler değerlendirildiğinde, yürütülmekte olan eğitim programlarının Atatürk inkılap ve ilkelerine bağlı olarak, aynı fırsatlara sahip olacak şekilde, laik, demokratik bir eğitim ortamı içerisinde, bireylerin ve toplumun gereksinimlerinin göz önünde bulundurulduğu, tüm vatandaşlara yönelik olarak geliştiği anlaşılmaktadır.

3.2.3 Türk Eğitim Sisteminin Gelişimi

Eğitim alanında geliştirilmekte olan politikalar ile programlar neticesinde kazanılması amaçlanmakta olan değer yargıların hangi ilkelerle aktarılacağı çalışmanın bir önceki bölümünde aktarılmaktadır. Türkiye tarihi ile eğitim tarihine bakıldığında batı ve doğu uygarlıklarının değer yargıları ile düşüncelerinin yer aldığı görülmektedir. Benzer bir şekilde bu alanda ulusal kimlik kavramına dair de farklılık göstermekte olan görüşler öne sürülmektedir. Türk eğitim sisteminin tarihsel olarak değerlendirilmesi neticesinde ilk olarak öğrenim süreçlerini Avrupa’da tamamlamış olan iş ve düşünce adamlarının etkisi altında ortaya çıkmış olan Tanzimat dönemini izlemekte olan okulların açıldığı görülmektedir (Binbaşıoğlu, 1982: 175).

Tanzimat sonrası eğitim faaliyetlerini yürütmekte olan eğitimcilerin genel özelliklerine bakıldığında geleceğe yönelik umutlarının güçlü olduğu, öte yandan Osmanlı Devleti’nin çökmek üzere olması nedeni ile ulusalcılığın ön plana çıktığı görülmektedir. Cumhuriyet Dönemi’nde ise rasyonel, demokratik, laik ve bilimsel bir eğitim anlayışı tercih edilmeye başlanmıştır (Binbaşıoğlu, 1982: 176). Buna rağmen merkezîyetçi ve ulusalcı yapısını da korumaya devam etmiştir.

3.2.3.1 4+4+4 Eğitim sistemi

TBMM’de 30 Mart 2012 tarihinde kabul edilmiş olan 4+4+4 eğitim sistemi çıkarılan 6287 sayılı ‘‘İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’’ kanunu ile 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında hayata geçirilmiştir. Bu sistemle birlikte 8 yıl olan zorunlu eğitim süresi 12 yıla çıkarılmıştır. Bu yeniliğin arkasında yatan iki temel neden bulunmaktadır. Bunlar; toplumun ortalama eğitim süresinin yükseltilmesi ve bireylerin ilgi alanları, gereksinimleri ve becerilerine bağlı yönlendirmelerin gerçekleştirilmesidir (MEB, 2012: 1). Ortaya koyulan yeni sistem ile üniversite öncesi verilmekte olan eğitim üç kademe üzerinden yürütülmeye başlamıştır. Bu kademeler ise; ilkokul, ortaokul ve lise olarak ayrılmaktadır.

Söz konusu sistem ile birlikte çocukların çok daha küçük yaşlarda okula

başlamak durumunda kalması, eğitim süreçlerine başlamasına hazır olmaları açısından birtakım tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Sistem ile birlikte ortaya çıkmış olan bir değişim ise 2. Sınıf ile birlikte çocuklara yabancı dil eğitimlerinin verilmeye başlanmasıdır. Daha önceki sistem içerisinde ilköğretim olarak adlandırılmakta olan aşama ise yeni sistem ile birlikte ilkokul ve ortaokul olmak üzere iki ayrı aşama olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu durumda 4. Sınıf ilkokul aşamasında yer almış ve 4. Sınıfların ders programlarında da belirli değişiklikler ortaya çıkmıştır.

Hayata geçirilen bu yeni sistemde 2017-2018 Eğitim-Öğretim sezonunun da ise 5.sınıflar üzerinde etkili olan yeni bir uygulama hayata geçirilmiştir. Bu doğrultuda 5.sınıfların İngilizce eğitim ağırlıklı hazırlık sınıflarına dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Uygulamanın ilk denemeleri ise 81 ilde 620 okulda gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda hazırlanan ders programlarının içeriğinde zorunlu olarak 15 saat İngilizce, 6 saat Türkçe, 4 saat Matematik, 3 saat Fen ve Teknoloji, 3 saat Sosyal Bilgiler, 2 saat ise Din Kültürü ve Ahlak bilgisi dersleri bulunmaktadır. Bu programlarda Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi ve Müzik dersleri ise zorunlu dersler kapsamında çıkarılarak seçmeli ders kategorisine alınmıştır (MEB, 2017: 1-2).

Hazırlanan programlar kapsamında üst sınıflar adına gereksinim duyulacak dersler ile birlikte bireylerin becerilerine bağlı olarak tercih edilmekte olan seçmeli derslerin ağırlıklarının artmasına karşılık, öğrenciler tarafından söz konusu seçmeli derslerin tercih edilmemesi durumunda özellikle spor ve sanat alanında öğrencilerin geri kalması riski ile karşılaşmaktadır. Önceki eğitim sistemi içerisinde 1-8. Sınıflar arasında haftalık ders saatleri 30 saat olarak belirlenmekte iken, 4+4+4 eğitim sistemine geçilmesi ile birlikte 1-2-3-4. Sınıflarda haftalık ders saatleri 30 saat olarak kalmış, 5-6. Sınıflar için 36 saat olarak uygulanması kararlaştırılmış, 7-8. Sınıflar için ise haftalık olarak 37 saat ders işlenmesi uygun görülmüştür. Ortaokul aşamasına geçildiğinde programların 8 saati seçmeli derslerden meydana gelmektedir (MEB, 2012: 3-4).

Bu sistem öğrencilerin okula erken yaşta başlamaları nedeniyle çeşitli

eleştirilere maruz kalmış, müfredatın, okul yapılarının ve öğretmen yeterliliklerinin istenen seviyede olmadığını, hazırlıksız ve baştan savma şekilde geçiş yapıldığının altı çizilerek düzenlemenin yanlış zamanda ve yanlış yöntemlerle yapıldığı belirtilmiştir. Ders çeşitliliği, zorunlu dersler ve ders saatleri de başka bir eleştiri şeklinde ortaya atılmış. Bir kısım düzenlemeler halen devam etmektedir.

3.3 Türk Eğitim Sistemi'nin Aşamaları

3.3.1 Okul Öncesi Eğitim

Bireylerin yaşamında birçok farklı evre ile karşılaşmaktadır. Söz konusu dönemlerin psikolojik ve fizyolojik açıdan çeşitli önemleri bulunmaktadır. Bu dönemler arasında özellikle erken çocukluk dönemi ön plana çıkmaktadır. Bu dönemlerde elde edilmekte olan bilgiler, beceriler, kazanılmakta olan tutumlar bireylerin temel akışkanlıklarının ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Bu dönemde çocuklara aktarılan tüm bilgi ve beceriler ilerleyen dönemlerde daha yapıcı, yaratıcı ve özgür olmalarına katkı sağlamaktadır (Oktay, 1999: 45-48).

Türkiye’de tanımlanan hali ile okulöncesi eğitim; 0-72 ay grubu içerisinde yer almakta olan çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel olarak niteliklerine uygun, güçlü uyarıcılardan meydana gelen ve çevresel koşulları meydana getiren zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal açıdan gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Buna ek olarak çocukların birtakım kültürel değerler çerçevesinde ortaya çıkan ideal yönlendirmeler ile ilköğretim programlarına hazırlanmalarını sağlayan eğitim dönemi olarak da okulöncesi olarak ifade edilmektedir (MEB, 1993: 51-53). Yönetmelikte son yapılan değişikliklerle 2019’dan itibaren 36 ayını dolduran çocuklar anaokuluna kayıt yapabilmekte, 45’inci aydan sonra ise anasınıfına alınmakta ve 69’uncu aya kadar eğitim görmektedirler. Velileri tarafından dilekçeyle üç ay önce veya üç ay sonra 1. Sınıflara geçebilmektedirler.

Okulöncesi eğitime yönelik olarak öne çıkan tanımların ortak özellikleri değerlendirildiğinde (Turaşlı, 2009: 3):

- 0-72 ay arasında yer alan çocuklara yönelik olarak yürütülen eğitimlerdir.

- Planlamaların odak noktasında çocukların bütünsel gelişimleri yer almaktadır.
- Çocukların var olan potansiyellerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.
- Çocuklar ilköğretim programlarına hazırlanmaktadır.
- Belirtilen amaçların yerine getirilmesi adına ideal çevre oluşturulmaktadır.

Yürütülmekte olan çalışma doğrultusunda uluslararası literatür alanında sıklıkla karşılaşılmakta olan okulöncesi kavramından ayrı olarak kimi durumlarda çok daha geniş bir süreci belirtmekte olan “Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi” ya da “Erken Çocukluk Dönemi” kavramlarından yararlanılmaktadır. Bu ifadeler ile kast edilmekte olan ise ilköğretim öncesi çocuklar adına yürütülen öğrenme süreçleridir. Söz konusu dönem içerisinde alınmakta olan eğitimler, ifade edilmekte olan nedenlere bağlı olarak bireylerin eğitim süreçlerinin en önemli basamağını meydana getirmektedir.

3.3.2 İlköğretim

“İlköğretim” ifadesi; ilk, orta ve yüksek olarak düzeylere ayrılan sistemler içerisinde okul yapılarının belirtilmesi amacı ile kullanılmaktadır. “Zorunlu eğitim” kavramı ile ise bireylerin belirli bir dönemde alması gerekliliği ön görülmekte olan örgün eğitim dönemin en önemli aşamasını ifade etmektedir (Güven, 2012: 2-21).

Zorunlu eğitim süresi ilk olarak 1869 senesinde eğitim ile ilgili düzenlemelerin yapıldığı Maarif-i Umumiye Nizamnamesi kapsamında 5 yıl olarak kararlaştırılmıştır. Belirlenen bu sürenin çağdaş medeniyetler düzeyine ulaşması ise oldukça geç gerçekleşmiştir. Cumhuriyet’in ilan edilmesi ile birlikte zorunlu eğitim süresi 3 yıl olarak belirlenmiştir. Sonrasında ise bu süre 5 yıla çıkartılmış ve takip eden yıllarda bir değişiklik meydana gelmeyerek 1973 senesine dek 5 yıllık zorunlu eğitim süresi sabit kalmıştır. Bu dönem içerisinde zorunlu eğitim süresinin arttırılması ile ilgili olarak tartışmalar devam etmiştir. 1973 senesinde ise 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu doğrultusunda zorunlu eğitim süresi 8 yıl olarak kararlaştırılmıştır (Güven, 2012: 2-22). 2012 yılında 4+4+4 sistemiyle beraber

ortaöğretim de zorunlu eğitime katılmıştır. Yapılan bu değişiklikle 5 yıl ilkokul, 3 yıl ortaokul olarak iki aşamada yer alan ilköğretim programı 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul olarak yeniden düzenlenmiştir. 5'inci sınıfları ortaokul bünyesine alarak yabancı dil eğitimi yoğunluklu bir hazırlık programı haline getirilmiş ve ortaokullara açık öğretim hakkı da tanınmıştır.

Eğitim sistemine yönelik olarak yapılmakta olan değişikliklerin anlamlı hale gelmesi için programlarda yer alması gerekmektedir. Öğretme ile öğrenme kavramlarına yönelik olarak geliştirilen stratejilerin ve politikaların hayata geçirilmesi noktasında en temel araç olarak öğretim programları öne çıkmaktadır. Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile birlikte ülke genelinde özellikle ilköğretim programlarına çok daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Cumhuriyet Döneminin ilk ilköğretim programı ise 1924 senesinde hazırlanmıştır. Söz konusu programla birlikte üç devreden oluşan 6 aylık ilkokulların kaldırılması ile birlikte 5 yıllık ilkokullar devreye girmiştir. Bu programda derslere yönelik özel amaçlar ile genel amaçlar yer almamaktadır. Programda; haftalık ders dağılımları ve konu başlıklarının sıralı bir şekilde yer aldığı ders içerikleri bulunmaktadır (Keskin, 2009: 115). Eğitim süreçlerinde özellikle Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile birlikte oldukça hızlı değişimler meydana gelmiştir. Kuruluşu yeni olan Cumhuriyet'in temel gereksinimlerinden yola çıkarak İkinci İlmiye Heyeti tarafından "1924 İlk Mektep Müfredat Programı" hazırlanmış ve uygulamaya sokulmuştur (Fer, 2005: 31).

Türkiye'de okul öncesi eğitim dönemi kayıt için belirlenen yaş sınırı süreç içerisinde birtakım değişikliklere uğramıştır. Bu bağlamda ifade etmek gerekirse okula başlama zamanı 2012'de getirilen 4+4+4 sistemi ile birlikte 72 aydan 60 aya düşürülmüştür. Fakat o süreçte okula başlayan çocukların problem yaşamasından dolayı yasada birtakım düzenlemeler yapılmış ve ailenin isteği doğrultusunda 66 ayda okula başlanabileceği değişikliği yapılmıştır. Fakat bu durum özellikle öğretmenlerden çok fazla eleştiri almıştır ve bu eleştiriler sonucunda ise MEB yeni bir düzenlemeye daha giderek okula başlama yaşı ile ilgili yeni bir değişiklik gündeme getirmiştir. Bu değişiklik kapsamında okula başlama yaşını 66 aydan 69 aya çıkaran kanun teklifi, Milli Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Komisyonunda kabul edilmiştir. Okula başlama yaşındaki yeni düzenlemenin amacının ise "Gelişimi yavaş olan

çocukların okula geç başlayabilmesi, hızlı olanların ise erken başlayabilmesi” şeklinde olduğu MEB tarafından ifade edilmiştir. (<https://www.memurlar.net/haber/813582/okula-baslama-yasiyla-ilgili-detaylar-netlesti.html>, 2019: 1).

3.3.3 Ortaöğretim

1739 Sayılı Kanununun 26. Maddesi doğrultusunda ortaöğretim; temelinde ilköğretimin yer aldığı, asgari 4 yıl boyunca öğrenim vermekte olan, teknik, mesleki ve genel öğretim kurumlarının tamamı olarak ifade edilmektedir. İlköğretim programlarına katılan, programı tamamlayan her öğrenci ortaöğretim programlarına katılma ve devam etme hakkını da kazanmış kabul edilmektedir. Öğrenciler, orta öğretim programlarından temel becerileri ve ilgi alanları doğrultusunda yararlanmaktadır (MEB, Mevzuat md.27).

4+4+4 sisteminin hayata geçirilmesinden önce zorunlu öğretim kapsamında ortaöğretimin yer almaması nedeni ile bu alanda okuma-yazma oranları çok daha düşük olmuştur. Yeni sistemle beraber eğitimdeki bu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır. Cinsiyet farklılıkları doğrultusunda oransal artış hızlarına bakıldığında kızların çok daha yüksek artış oranına sahip olduğu görülmektedir. Bu dönemde erkek çocukların çok daha erken yaşlarda iş yaşamına atılmak durumunda kalması ya da bazı toplumlarda kızların eğitime devam etmesinin anlamsız olarak kabul edilmesi okur-yazarlık oranlarının düşmesine neden olmaktadır.

Ortaöğretim düzeyinde izlenen temel amaç; bu düzeyde eğitim görmekte olan öğrencilere ortak bir genel kültürün kazandırılması, toplumsal ve bireysel sorunların tanıtılması, tanıtımı sağlanan sorunlara karşı çözüm önerilerinin geliştirilmesi, ülke genelinde kültürel ve sosyoekonomik alanda katkı sağlama alanında genel bir bilincin kazanılması neticesinde bireylerin yükseköğretim süreçlerine ve çalışma hayatlarına hazırlanmasıdır (MEB, 2010: 1).

3.3.4 Yükseköğretim

Yükseköğretim faaliyetleri ve gerçekleştirilmek istenen amaçlar ile birlikte bu

programların görevleri 6 ayrı başlık altında değerlendirilmektedir. Bu amaç ve görevlerin başında; öğrencilerin becerileri ve ilgi alanlarına paralel olarak ülkenin bilimsel stratejileriyle, toplumun üst düzey insan gücü gereksinimlerinin karşılanması amacı ile bireylerin yetiştirilmesi gelir. Farklı kademelerde bilimsel öğretim süreçlerinin hayata geçirilmesi, tüm bilimsel, kültürel ve teknik sorunların üstesinden gelebilmek adına bilim alanında derinleşmeye yönelik araştırmaların yürütülmesi de amaçlar arasında sayılabilmektedir (Ekinç, Anasız ve Püsküllüoğlu, 2016: 779-782).

Bir diğer amaç ise, ülkenin farklı alanlarda gelişim göstermesini sağlamak amacı ile hükümet ve çeşitli kurumlarla sağlanan iş birlikleri neticesinde belirli alanların araştırma konusu haline getirilmesi neticesinde yürütülen çalışmalar sonrasında elde edilen sonuçların kamu yararına sunulması ve bu alanda birtakım düşüncelerin öne sürülmesi olarak ifade edilebilmektedir. Araştırmalar ve yürütülen çeşitli çalışmalar neticesinde bilimsel ilerlemelerin ortaya çıkmasına katkı sağlayacak yayınların yapılması, Türk ulusunun genel olarak bilişsel düzeyinin artmasına katkı sağlayacak verilerin sözlü ya da yazılı olarak yayılması da bir diğer amaç olarak sıralanmaktadır. Söz konusu amaçların gerçekleştirilmesi aşamasında öne çıkan kurumlar ise; üniversite, fakülte, yüksekokul, enstitü, konservatuar, uygulama ve araştırma merkezleri olarak ifade edilebilmektedir (Ekinç, Anasız ve Püsküllüoğlu, 2016: 779-782).

3.3.5 Türkiye’de Özel Okullar

Türkiye sınırları içerisinde eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü alanların başında devlet okulları gelmektedir. Söz konusu okullarda eğitim görmekte olan öğrencilerin sayısının fazla olması, bu durumun yarattığı verimsiz eğitim ortamı, öğrencilerin sınav başarılarında meydana gelen farklılaşmalar süreç içerisinde özel okullara yönelik eğilimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özel okullara yönelik eğilimlerin kuvvetlenmesinin bir diğer nedeni ise genel olarak ülke sınırları içerisinde hizmet alımlarında artışların meydana gelmesidir. Yasal düzenlemelerde yapılan değişiklikler ve eğitim hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi adına devlet tarafından çeşitli teşviklerin sunulması da özel okul sayılarının

artmasında etkili olmaktadır. Söz konusu teşviklerin arasında vergi indirimleri ve maddi yardımlar yer almaktadır. Genel ya da özel bütçelerden bağımsız bir şekilde eğitim kurumlarının harcama yapabilmesi için kullanılmakta olan bazı kaynaklar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; katkı payları, eğitim süreçlerinin sonunda verilen belgeler için alınan ödemeler, kayıt döneminde toplanmakta olan paralar, kurumda ortaya çıkan eserlerin satışından elde edilen gelirler olarak sıralanabilmektedir (Şahin, 2007b: 44).

Ülke sınırları içerisinde özel okulların sayısının artmasının bir diğer nedeni ise 1995 senesinde imzalanmış olan Hizmet Ticareti Antlaşması (GATS) görülmektedir. Söz konusu antlaşma ile beraber, eğitim hizmetleri kapsamında da serbest piyasa etkinliği sağlanmaya başlamıştır. İmzalanan bu antlaşmanın sosyal devlet anlayışına zarar verdiği yönünde öne sürülmekte olan eleştiriler bulunmaktadır. Eleştirileri yöneltenlerin önemli bir kısmı devlet okullarına yeterli düzeyde kaynak aktarımının sağlanmadığını öne sürmektedir. Bu ve benzer durumlar süreç içerisinde birçok öğrencinin devlet okullarından özel okullara geçmesine neden olmaktadır (Aksoy, 2010: 1).

Genel bir toparlama yapacak olursak, Osmanlı döneminden kalma çarpık ve bir birinden bağımsız eğitim sistemi cumhuriyetin ilanı ile çeşitli devrimler görmüş birçok alanda yenileşme ve batılılaşma çabalarıyla büyük gelişmeler kat etmiştir. Eğitim sisteminde yapılan en büyük devrim ise Tevhidi Tedrisat kanunuyla yapılan bütün eğitim kurumlarının birleştirilmesi ve merkezileştirilmesi olmuştur. Karma eğitim hayata geçirilmiş ve Latin alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. Merkezîyetçi bir anlayışa sahip olan devlet yönetimi eğitim sisteminde de merkezîyetçi bir yapıda olmuş uzun yıllar fazla bir gelişme kat edemeden devam edilmiştir. Bir üst kuruma sınavla yerleştirme anlayışı, eğitim sistemimizin niteliksel olarak vasat kalmasına sebep olmuştur. İlk dönemlerden itibaren hemen hemen her dönem eğitimde yapılan yeni değişikliklerle bu günkü eğitim sistemi meydana getirilmiştir. Ancak eğitim sisteminde yapılan bunca değişiklikten verim elde edilememesinin, yapılan değişikliklerin hazırlıksız ve toplumsal beklentilerden uzak olarak tasarlandığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4 SON DÖNEM EĞİTİM SİSTEMİNDE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERİN YENİ KAMU YÖNETİMİ VE YÖNETİŞİM İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE ARAŞTIRILMASI

4.1 Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Yönetişim İlkeleri Çerçevesinde Yapılan Değişikliklerin Son Dönem Eğitim Sistemine Yansıması

Küresel ölçekte meydana gelen değişimlerin sonucunda ortaya çıkan temel gereklilik, geleneksel yaklaşımların öngörülemez koşullara ve değişkenlere adapte edilmesidir. Birçok araştırmacıya göre, kamu kesimi tarafından sunulmakta olan ürün ve hizmetlerin daha kaliteli hale getirilebilmeleri adına durumun niteliklerine göre kar amacı olan ya da olmayan kuruluşlar tarafından sunulması gerekmektedir (Neval, 2010: 145-149). Son zamanlarda bu alanda yapılan reformlar neticesinde ortaya çıkan yeni kamu yönetimi anlayışı ile birlikte daha verimli, hesap verilebilir ve şeffaf bir yaklaşım benimsenmektedir. Tüm bunlara karşılık hiçbir ülkede kamu yönetimi anlayışının anlamı ile değiştiği ya da ideal noktaya ulaştığı iddia edilmemektedir (Bozkurt, 2000:198-199). Öyle ki, yeni kamu yönetimi anlayışı 1980 sonrasında kamu kurumlarına yerleşmeye başlamış ancak henüz tüm kurumlara yerleşmesi mümkün olmamış ve sonuçları henüz ortaya çıkmamıştır. Süreç içerisinde politika sahnesinde boy göstermeye başlayan “Yeni Sağ” hükümetler tarafından neo-liberal politikalar izlenmeye başlanmış, klasik liberalizm kökenli uygulamaların izlenmesine paralel bir şekilde muhafazakâr ve otoriter yaklaşımlar ise terk edilmemiştir (Ayhan vd., 2016: 69-70). Bu uygulamalar ekseninde son dönem eğitim sisteminde yaşanan değişimler yeni kamu yönetimi anlayışı ve yönetişim ilkeleri çerçevesinde aşağıda değerlendirilmiştir.

4.1.1 Ülkemiz Eğitim Sisteminin Son Döneminin Değerlendirilmesi

Ülkemiz eğitim sistemi yıllar içerisinde pek çok farklı aşamadan geçmiştir. Özellikle ekonominin ve yeni gelişen akımların bu aşamalarda büyük etkisi bulunmaktadır. Eğitim süreçlerinin temel amaçları ile birlikte içeriğinin belirlenmesinde piyasa gereksinimleri üzerinden yeniden değerlendirilmesine dair

yürütülen reform çalışmaları, mevcut bilgi ve beceriler üzerinden eğitim süreçlerinin düzenlenmesi hedefi ile hareket edilmektedir. Eğitim süreçlerinin içeriğinde yer alan unsurlar piyasa gereksinimlerine adapte edilmiş, Dünya Bankası ile birlikte OECD tarafından öne sürülen “insan kaynakları” ve “insan sermayesi” yaklaşımları eğitim süreçlerinin odak noktasına yerleştirilmiştir. Öyle ki, günümüzde eğitim süreçlerinin tamamı piyasa ve ekonominin yapısal gereksinimleri doğrultusunda bireylerin yetiştirilmesi mantığı ile kurgulanmaktadır. Bu durumda, kişisel gelişim ve verimlilik stratejileri kapsamında bireylerin çok daha etkili ve hızlı bir şekilde birtakım niteliklere sahip olması amaçlanmaktadır. Bu anlayış içerisinde mevcut “aydınlanmacı birey” modeli yerine “küreselleşmeci liberal birey” modelinden yararlanılmaya başlanmıştır (İnal, 2006: 265-287).

Eğitim alanında yapılan reformların bir sonucu ise eğitim süreçlerinin finansmanı aşamasında karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki, reformlar neticesinde eğitim süreçleri çok daha ticari bir yapıya dönüşmeye başlamış ve sürecin farklı aşamalarında öğrenci başına maliyetlerin düşürülmesi amaçlanmıştır. Dünya Bankası tarafından yapılan incelemeler neticesinde temel eğitimin toplumsal faydasının orta ve yükseköğretime kıyasla daha yüksek olduğu anlaşılmış, bu durumda orta ve yükseköğretimin özelleştirilmesi ile birlikte söz konusu aşamalarda ortaya çıkan finansal aktarımların temel eğitim aşamasına yönlendirilmesi neticesinde devletin yürütmekte olduğu ücretsiz temel eğitim aşamasının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının üzerinde durulmuştur (Sayılan, 2006: 45).

Türkiye’de eğitim faaliyetleri merkez teşkilatının kontrolünde ve denetiminde yürütülmektedir. Bu durumun sonucu olarak ise eğitim alanında tüm yetkilerin merkez teşkilatında bulunduğunu ifade etmek gerekir. Ancak, özellikle küreselleşme eğilimleri ve AB uyum süreci ile ortaya çıkan bir koşul olarak eğitim süreçlerinin yönetiminde mahalli teşkilatların etkisinin arttığı görülmektedir. Böylesine bir değişim sürecinde yeni kamu yönetimi anlayışının önem kazanmaya başlamasının da etkili olduğunu ifade etmek mümkündür (Coşkun ve Nohutçu, 2005: 1-4). Ancak, dönüşüm süreci içerisinde eğitim faaliyetlerinde mahalli teşkilatların söz sahibi olması adına merkez teşkilatı tarafından yetkilendirme yapılmakta ya da bu alanda kanuni bir düzenlemeye gereksinim duyulmaktadır. Bunlara ek olarak, merkezi

otorite ve yerel yönetim birimleri arasında arsa tahsisi, imar izni, maddi yardımlar üzerinden eğitim alanında faaliyetlerin yürütülebilmesi ve eğitim sistemine yönelik çalışmaların yaygın hale getirilmesi adına işbirliği yapılmaktadır.

Günümüzde mevcut olan yerel yönetimlere ait eğitim politikalarına bakıldığında, toplumun isteklerine ve gereksinimlerine tam olarak karşılık vermediği görülmektedir. Buna karşılık, bölgesel ve küresel gelişmelerle birlikte hükümetler tarafından izlenen politikalara bakıldığında yerel yönetim birimlerinin yeni kamu yönetimi anlayışı ile birlikte eğitim süreçlerinde çok daha etkili bir konuma sahip olabilecekleri rahatlıkla öngörülebilmektedir (Özden, 2008: 15-16; Şişman ve Taşdemir, 2008: 154-156). Zira merkezi yönetimlerde görülen katı bürokratik yapının çözüm süreçleri üretebilmeleri noktasında yetersiz kaldıkları belirgin bir şekilde ortadır.

Türkiye’de özellikle bölgeler arası gelişmişlik seviyelerine bağlı olarak eğitimin kalitesinde ciddi dengesizliklerin olduğu ortaya çıkmaktadır. Söz konusu dengesizliklerin giderilmesi noktasında ise merkezi yönetim birimlerinin katı politikalarının gerçek anlamda etkili olduğunu ifade etmek mümkün olmamaktadır. Bu doğrultuda öğrencilerin olanaklar noktasında eşit şartlara sahip olmaması, kadınların ve erkeklerin farklı koşullarda eğitim hizmetlerinden yararlanması ve eğitim faaliyetlerinde toplumun daha detaylı bir şekilde analiz edilmesi gerekliliğinden dolayı bölgesel düzeyde çözüm arayışlarının sürdürülmesi gerekmektedir (Özgen, 2011: 42). Bu gereksinimin karşılanması noktasında yeni kamu yönetimi anlayışının oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır.

Eğitimin kalitesi noktasında göze çarpan bir diğer unsur ise eğitim kurumlarının fiziksel şartlarıdır. Türk eğitim sisteminde fiziksel unsurlarını meydana getiren binalar, ekipmanlar vb. öğeler ile ilgili özellikle son dönemlerde oldukça önemli gelişmeler yaşanmıştır. Sağlanan ilerlemenin temel nedeni ise özellikle yeni kamu yönetimi anlayışının getirileri arasında gösterilebilecek şekilde belediyeler ile il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri arasında arsa, bina ve ekipman tedarik edilmesi noktasında iş birliği içerisinde hareket edilmesidir (Aydın, 2000: 185-189; Uludağ ve Odacı, 2002: 153-154). Eğitim kurumlarının binalarının yapım ve onarım

çalışmaları, eğitim kurumlarının bahçe düzenlemeleri, kültürel ve sportif etkinlik alanlarının temin edilmesi gibi fiziksel unsurlar konusunda, yeni kamu yönetimi anlayışının gün geçtikçe hakim olması ile birlikte, okul yönetimleri ve yerel yönetim birimleri çok daha etkili bir şekilde bir araya gelmektedirler.

Bunlara ek olarak belediyeler tarafından geliştirilen sosyal politikalar kapsamında öne çıkan eğitim çalışmalarının başında ise yaygın eğitim çalışmaları yer almaktadır. Yaygın eğitim uygulamalarının şekillenmesinde küreselleşme ile birlikte meydana gelen üretim felsefesi yer almaktadır. Bu anlayış ile birlikte belirlenen hedef grup içerisinde ise örgün eğitim süreçlerine devam etmeyen bireyler yer almaktadır (Emin, 2016: 20). Yerel yönetimler, ekonomik, toplumsal, sosyolojik ve politik nedenlere bağlı olarak yaygın eğitim uygulamalarını hayata geçirmektedir. Özellikle 1990'lı yıllar ile birlikte yaşanan değişim süreciyle, yeni kamu yönetimi anlayışının gerekleri doğrultusunda bireyler ve yerel yönetimler arasında çok daha güçlü bağlar kurulmaya başlanmıştır.

Yürütülen yaygın eğitim programları ile birlikte öncelikle bireylerin kent kültürü kazanmaları amaçlanmaktadır. Öyle ki, bireylerde kent kültürünün gelişmesine paralel olarak aidiyet duygularının gelişmesi ve daha bilinçli hale gelmeleri mümkün olmaktadır. Bunlara ek olarak söz konusu eğitim programları ile birlikte bölgenin iş gücü gereksinimlerine yanıt verecek niteliklere sahip insan gücünün yetiştirilmesi mümkün olmaktadır. Böylece, vatandaşların ekonomilerine olumlu katkı yapması sağlanmakta, gelir düzeyinin artmasına paralel olarak bireyler kendilerini geliştirebilme imkânına sahip olmakta, tüm bunlar bir araya geldiğinde ise barışın, huzurun etkin olduğu bir kent kimliğine sahip olunmaktadır. İş gücünün şekillendirilmesine ek olarak toplum içerisinde dezavantajlı olarak değerlendirilen kimselere verilen eğitimler neticesinde yaşlıların, engellilerin, kadınların, çocukların ve işsizlerin topluma kazandırılması mümkün olmaktadır (Balcı, 2007: 95).

Yaygın eğitim programlarının Türkiye'deki durumuna bakıldığında küçük ya da büyük olması fark etmeksizin tüm belediyeler tarafından tercih edildiği görülmektedir. Özellikle İzmir, İstanbul, Ankara Büyükşehir Belediyeleri tarafından söz konusu uygulamaların yaklaşık 20 yıllık bir tarihi olması ile birlikte

uygulamaların oldukça kurumsal bir kimliğe kavuştuğu görülmektedir. Uygulamalarının önemli bir kısmının uluslararası düzeyde de ilgi ile takip edilmesi dikkat çekmektedir.

Yeni kamu yönetimi yaklaşımlarının bir ürünü olarak değerlendirilebilecek bir diğer husus ise belediye teşkilatları tarafından kreş ve anaokullarının açılması ve işletilmesidir. Yürütülen bu projeler kapsamında çocukları için kreş imkânının doğması ile birlikte kadınlar iş yaşamında kendilerine yer bulabilmekte, açılan kreşlerde ve anaokullarında ise çocukların temel eğitimlerine başlanmaktadır. Söz konusu kreş ve anaokullarında görevli olan personeller çalışmalarını Milli Eğitim Bakanlığı denetimi altında sürdürmektedirler (Ural ve Ramazan, 2007: 11-61). Son zamanlarda il ve ilçelerin büyüklüklerine bağlı olarak belediyeler tarafından eğitim hizmetleri tek bir merkez üzerinden yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla birçok belediyenin bünyesinde “Toplum ve Kültür Merkezleri” şeklinde ifade edilen tesisler kurulmuştur. Bu tesislerde; toplantı salonları, eğitim ve seminer alanları, mesleki eğitim birimleri, dinlenme alanları ve spor tesisleri yer almaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere yerel yönetimler tarafından eğitim hizmetlerine yönelik verilen destekler fiziksel olarak verilen katkılar ve toplumsal gelişim adına tercih edilen yaygın eğitim faaliyetlerinden meydana gelmektedir. Küresel düzeyde sosyal belediyecilik kavramının gelişim göstermesinin temel nedeni, dünya genelinde küreselleşmenin bir sonucu olarak refah devleti uygulamalarında kesintilerin meydana gelmesi ya da uygulamaların kapsamında yer alan etkinliklerden en fazla gereksinim duyan kesimin yararlanması noktasında kesintilerin ortaya çıkmasıdır. Yeni kamu yönetimi olarak da adlandırılan bu döneme geçiş yapılması ile birlikte belediyeler tarafından yaygın eğitim faaliyetleri kendi personelleri tarafından ancak Milli Eğitim Bakanlığı'nın mahalli birimlerinin denetiminde sürdürülmektedir (Başaran, 2008: 25-30). Bu eğitim programlarına katılım gösteren vatandaşlara resmi sertifikaları ise ilgili bakanlığın taşra birimleri üzerinden teslim edilmektedir. Bireylerin, yerel yönetim birimlerinin vermiş olduğu eğitim programlarına katılması ile özerk uygulamaların meydana gelmesi ihtimali ülke sınırları içerisinde sorunlu bir durum olarak da değerlendirilmektedir.

Ülkemiz son dönem eğitim sistemi değerlendirildiğinde öne çıkan sorunlar arasında gösterilen bir diğer durum ise kaynak yetersizliğidir. Kaynak yetersizliğinin önüne geçebilmek adına, yerelleşmek bir çözüm süreci olarak görülebilmektedir. Kaynakların kıt olmasına bağlı olarak merkez teşkilatının kaynak kullanım planlamasının verimsizliğe yol açması, mahalli birimlerin önerilerinin göz önünde bulundurulmaması ve bölgesel analizlerin merkezden yapılması neticesinde hatalı kararların alınması ekonomik bir sorun olarak değerlendirilmektedir (Şimşek, 1999: 122). Bu sorunların çözümü noktasında ise çoğu zaman bürokrasinin basamaklarına takılarak, çözümün zamanında gerçekleşmemesine bağlı olarak etkili çözümün sağlanması da mümkün olmamaktadır. Bu bağlamda yeni kamu yönetimi ışığında gelişen belediyecilik anlayışı sayesinde hızlanan bürokrasi, sorunun çözümü adına önem teşkil etmektedir.

Kaynak yetersizliği konusunda yeni kamu yönetimi anlayışının çözümü şeklinde nitelendirilmesinin temelinde ise yerel yönetim birimlerinin toplumla iç içe olmaları ve sorunları yerinde görmeleri nedeni ile çok daha hızlı ve doğru karar alabilmeleri yer almaktadır. Sorunların belirlenmesi ve çözümü noktasında yerel halk tarafından doğrudan müdahale edilebilen bir düzen neticesinde yerel düzeyde kaynakların kullanılmasında çok daha dikkatli olunması, yeni kamu yönetimi sayesinde sağlanabilmektedir. Bu nedenle programların hazırlanması ve insanların yönetilmesi ile birlikte fiziksel unsurların yönetiminin de yerel yönetim birimlerine bırakılması gerekmektedir (Sözen, 2005: 31-37). Bu durumun bir sonucu olarak eğitim hizmetlerinin sadece niceliksel olarak değerlendirilmesi yeterli olmamakta, sunulan hizmetlerin niteliksel olarak da değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir.

Sunulan eğitim hizmetlerinin kapsamında öğretmenlerin niteliklerinin yeterli olmaması ve düşük performans sergilemeleri son dönem eğitim sisteminde ayrı bir sorun olarak gündeme gelmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri başta olmak üzere öğretmenlerin taşra teşkilatlarına atanması sürecinde ortaya çıkan sorunlar, birtakım coğrafi ve politik nedenlere bağlı olarak bu bölgelerde görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları zorluklara bağlı olarak eğitim seviyesinin kalitesi de düşebilmektedir. Birçok öğretmen bu bölgelere zorunlu görev sürelerini

doldurmak için gitmekte, söz konusu sürenin dolması ile birlikte daha gelişmiş bir bölgede görev yapmak adına tayinlerini istemektedirler (Karataş, 2018: 841-843) Bu sorunun üstesinden gelmek adına son yıllarda üzerinde çalışılmaya devam edilen Milli Eğitim Bölge Sistemi'nin olumlu katkıları yapacağı öngörülmektedir.

Ülkemiz eğitim sistemi özelinde yapılan değerlendirilmeler neticesinde karşılaşılan bir diğer sorun ise kız çocuklarının okutulmaması sorunudur. Geçmişten günümüz Türkiye'sine kadar en önemli eğitim sorunları arasında yer almaya devam eden, kız çocuklarının eğitim-öğretim faaliyetlerine katılımlarının engellenmesinin önüne geçebilmek adına bütünsel bir eğitim sisteminin geliştirilmesi, tüm kamu kurumlarının konu ile ilgili çalışmalar yapması kadar, böylesine bir anlayışın yaygın olduğu bölgelerde toplumsal gerçeklere daha hakim olan yerel yönetim birimlerinin ikna ve iletişim kurma çalışmaları, sosyolojik ve kültürel faktörlere bağlı olarak daha etkili bir çözüm süreci şeklinde değerlendirilmektedir (Yavuz, Özkara ve Yıldız, 2016: 262-272). Bu doğrultuda bölgenin sosyolojik durumunun analiz edilmesi neticesinde yerleşen bir eğitim sistemi ile sorunun çözümüne yaklaşılması son derece etkili olabilecektir.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak; yerel yönetimler tarafından sunulmakta olan eğitim hizmetlerinin merkezi teşkilat tarafından denetlendiği ve gerekli izinler sonrasında kamuya arz edildiği görülmektedir. Böylesine bir durumun ortaya çıkmasının temel nedeni egemenlik hakları doğrultusunda eğitim ve öğretimin oldukça katı ve dinamik olmayan bir toplumsal öngörü tarafından sunulmasıdır. Bugün gelinen nokta ise merkezi yönetimin varlığı ve etkinliğinin devam etmesine karşılık, yeni kamu yönetimi anlayışının getirileri ile birlikte yönetim süreçlerinde kamusal katılımın daha güçlü hale gelmesi, yerellik anlayışının güçlenmesi, şeffaflık ve kamu işletmeciliği anlayışının benimsenmesi neticesinde oldukça önemli bir dönüşüm sürecine geçiş yapıldığı görülmektedir. Bu geçiş süreci içerisinde özellikle yerel düzeyde vatandaşların istekleri ve gereksinimleri öne çıkmaktadır.

4.1.2 Yeni Kamu Yönetimi İlkeleri İzleminde Eğitim Sisteminde Yaşanan Değişimler

4.1.2.1 Neo-liberal politikalar

Neo-liberal modernleşme süreçleri içerisinde bir gereksinim olarak ortaya çıkan beşeri sermaye çocuk hakları ile birlikte eğitim süreçlerinde eşit şans ilkesi ile uyumsuz olarak gelişmektedir. Özelleştirme adı altında gerçekleştirilen uygulamalar ve paralı eğitim modellerinin ortaya çıkması, eğitim süreçlerinde fırsat eşitliğinin olmadığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. İfade edilen sınırlar içerisinde değerlendirildiğinde işaret edilen niteliklerin kazandırılmaya çalışılacağı eğitim sürecinin nesnesini temsil etmekte olan grupta üst ve orta üst sınıfa üye çocukların olacağı görülmektedir (Ertürk, 2006: 12). Diğer bir ifade ile eğitim süreçlerinin ticari bir etkinlik haline gelmesi neticesinde tüm vatandaşlar tarafından erişilebilir olma özelliğini kaybettiği bir sistem ortaya çıkmaktadır. Bu durumda kaliteli eğitimden yalnızca ekonomik olarak durumu iyi olan bireyler yararlanabilmektedir. Ancak, devlet yönetiminden sorumlu olanların toplumun tüm kesimlerine hitap edebilecek bir anlayış içerisinde hizmetlerini organize etmesi gerekmektedir.

Eğitim sektörünün bir diğer önemli özelliği ise ulus devletçi olarak ifade edilen siyasal oluşumun gereksinim duymakta olduğu bireylerin yetiştirilmesine olanak sağlayan bir yapıya sahip olmasıdır. Bu durumda eğitim süreçleri içerisinde izlenecek olan programların oluşturulması, hangi konular üzerinden hangi bilgilerin aktarılacağına belirlenmesi çok daha önemli bir konuma ulaşmaktadır. Mevcut neo-liberal ekonomik yapının işleyişinin süreklilik arz edebilmesi adına gelecek kuşaklara öğretilmesi gerekli görülen değerlerin muhafazakârlıkla bireysellik arasında dinamik bir yapıya sahip olduğu öne sürülebilmektedir. Öyle ki, neo-liberalizm ile birlikte esnek yaşamla beraber bireysellik ön plana çıkarılarak, böylesine bir yaşam tarzının mutlak benimsenmesi gerekliliğinin öne sürülmesi ile toplumsal sistemin farklı ve küçük parçalara ayrılmasına neden olunmaktadır. Bu süreç içerisinde bireylerin geleneksel dayanışma ve birlikte yaşama noktasında kanaatlerinin ortadan kaldırılması neticesinde bireylerin kendi arasında potansiyel bir

rekabet ortamı içerisinde yaşamalarına yönelik konumlandırmalar yapılmaktadır. Ancak, öte yandan toplumsal yapının devamlılığı noktasında farklı bir kutbun varlığına gereksinim duyulmaktadır. Bu sayede bireyselleşme ile birlikte öncelikle din kavramı üzerinden muhafazakâr değerlerin devreye girmesi ile belirli bir denge ortamı yaratılmaya çalışılmaktadır (Sayılan, 2007: 63).

4.1.2.2 Yerelleşme (adem-i merkeziyet)

Günümüzde eğitim alanında adem-i merkeziyetçilik üzerine dünya çapında bir ilgi vardır. Ülkelerin çoğunluğu eğitimde adem-i merkeziyetçiliği ya denemekte ya da uygulamaya koymayı düşünmektedirler. Karar alma yetkisinin merkezi eğitim bakanlıklarından ara hükümetlere, yerel yönetimlere, topluluklara ve okullara devri konusunda süreç gelişmektedir. Devredilen yetkiler idari merkeziyetçilikten uzaklaşmadan bölgesel ya da yerel düzeyde mali kontrole kadar değişmektedir. Eğitim sisteminin adem-i merkeziyetçiliği konusunda oturmuş bir teorik temel olmakla beraber, sürecin başarılı olabilmesi için güçlü bir politik istek ve liderliğe gereksinim duyulmaktadır (Lamba, 2010: 139-144).

Türk eğitim sistemi içerisinde karşılaşılan sorunların başında ise oldukça yoğun bir merkeziyetçiliğin olması yer almaktadır. OECD tarafından yapılan incelemeler neticesinde Türkiye’de okulların özerkliğinin oldukça düşük olduğu ifade edilmektedir (Worldbank, 2014: 11). Bu durum merkezi yönetim tarafından da bir sorun olarak görülmekte ve yerelleşme yönünde çalışmalar yapılmaktadır (Gür ve Çelik, 2009: 11).

Özdemir (2008), eğitim sistemi içerisinde yüzyıldan fazla bir zamandır merkezileşme ya da yerelleşme eğilimlerinin tartışıldığını, farklı iki anlayışın arka planında avantajların ve dezavantajların yer aldığını ve bu eğilimlerin ortaya çıkmasında kapitalist ortamdan doğan koşulların etkili olduğunu ifade etmektedir. 1980’li yıllar ile birlikte yerellik kavramı ile ilgili olarak öne sürülen ifadelerin tamamının arka planında benzer gerçekler yer almaktadır. Süreç içerisinde yeni kamu yönetimi anlayışının etkisini daha güçlü hissetmeye başlaması ile birlikte bütçeden

ayrılan payların düzenli olarak azaldığı ve eğitim süreçlerine yönelik bütçenin dışında fon ve kaynak yaratılmasının zorunlu olduğu görülmektedir (Özdemir, 2008: 162).

Eğitim süreçlerinin yeni kamu yönetimi anlayışına uygun bir şekilde dizayn edilebilmesi adına, Anayasa’da, politik yaşam içerisinde, merkezi teşkilatta, taşra teşkilatlarında ve okulların yapısında oldukça güçlü değişimlerin yaşanması gerekmektedir (Duman, 1998: 88). Yapısal değişimler ile birlikte uygulamada okul temelli yönetim yardımıyla eğitim süreçlerine velilerin de dahil olması öngörülmekte ancak bu uygulamalar Türkiye’de çoğu zaman parasal olarak kaynakların sağlanması ile sınırlanmaktadır (Ünal, 2005: 8). Eğitim sistemi içerisinde personellerin özerk olması ve mali açıdan özerklik ile birlikte yaşanmakta olan sorunlarla beraber okul temelli yönetim yaklaşımları ile uyumsuz bir şekilde okul aile birliklerinin yeterli düzeyde okul yönetiminde etkili olması engellenebilmektedir. Öyle ki, okul-aile birliklerinin düzenlemelere bağlı olarak ortaya çıkmamaları nedeni ile, durumları üzerinde okul yönetimleri belirleyici olmaktadır (Worldbank, 2014: 14-15).

Türk eğitim sistemine yönelik olarak demokratikleşme anlayışı ile birçok çalışma yapılmaktadır (MEB 2012: 9). Birçok ülke tarafından eğitime verilen değeri göstermekte olan değişimlerin üzerinde durulmasına karşılık, zorunlu eğitim süresini 12 yıl yapan değişimin nedeni olarak eğitim süreçlerinin daha demokratik ve esnek hale getirildiği öne sürülmektedir. Demokratikleşmenin, seçmeli ders eklemeleri ile sağlandığı ifade edilmektedir (MEB, 2012: 10-11).

2000’li senelere gelindiğinde ise hazırlanmış olan Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı’nda eğitim süreçleri ile oldukça önemli hükümler yer almıştır. Hazırlanan tasarıda eğitim hizmetlerinin Milli Eğitim Bakanlığı’ndan İl Özel İdareleri’ne aktarılması öngörülmektedir (Sayılan, 2006: 49). Bu düzenleme, sosyal devlet anlayışından uzaklaşılması, yetkilerin yerleştirilmesi, yabancı sermayeye dönük bir anlayışın benimsenmesi ve devletin işlevsiz hale getirilmesi olarak yorumlanmaktadır. Bu tasarı, dönemin Cumhurbaşkanı tarafından üniter devlet sisteminin varlığının gerekçe olarak gösterilmesi neticesinde veto edilmiş ve yürürlükte kendisine yer bulamamıştır (Okçabol, 2013: 81-82).

Eğitim süreçlerinin yerinden yönetilmesinde ortaya çıkan temel amaç, hizmetlerin alıcısı olarak değerlendirilen öğrencilere sunulan eğitim hizmetlerinin daha etkili ve kaliteli hale getirilmesidir. Okul tarafından değerlendirildiğinde ise, okul yönetimlerinin programlar, finansman ve personeller ile ilgili doğrudan karar alması ile birlikte bürokratik engellere takılmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır (Kurt, 2006: 69). Farklı bir ifade ile eğitimin yerelleşmesi ile okul yönetimlerinin daha yatay bir anlayış ve işbirliği ortamına sahip olması adına birtakım değişimlerin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır (ILO, 1995).

Gelişmiş ülkelerin yerel yönetim birimlerine bakıldığında ise gelir kaynaklarının daha fazla olmasına paralel olarak, çok daha fazla hizmet sundukları görülmektedir. Öyle ki, yerel düzeyde alınacak kararlarla ilgili olarak da yerel yönetimlerin daha geniş yetkilere sahip oldukları görülmektedir. Eğitim süreçlerinin yeni kamu yönetimi anlayışının bir gerekliliği olarak yerelleşmesi ile birlikte finansmanın da daha çok yerel kaynaklar üzerinden sağlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

4.1.2.3 Küreselleşme

Devlet birimlerinin yapısal olarak yenilenmesi süreci içerisinde yeni kamu yönetimi ya da benzer yaklaşımlardan doğan politikaların uygulamaya sokulması ile kamu hizmetleri yeniden tanımlanmaktadır. Bu durumda hizmet sunumunda yer alanın belirleyici bir unsur olmadığı görülmektedir. Öte yandan, hizmet alanlar ise müşteri olarak kabul edilmektedir (Bozlağan, 2008: 21).

Küreselleşmenin bir sonucu olarak ülkelerin eğitim sistemleri de önemli düzeyde etkilenmek durumunda kalmıştır. Bu değişimlere küresel ölçekte uyum gösterebilmek adına Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü çalışmalar ile verimlilik artışıların sağlanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda sistem içerisinde örgütlerin yapılarında da değişimlerin yaşanması öngörülmüştür. Gelişen yeni kamu yönetimi anlayışı ile birlikte kamu hizmetlerinden yararlanmakta olanların talepleri daha fazla göz önünde bulundurulmaya başlanmış ve idari birimler tarafından yürütülen işlemler de bu doğrultuda kurgulanmaya başlamıştır. Bir başka ifade ile kamunun tek

başına bir güç olarak değerlendirilmesi yerine verimlilik artışlarının sağlanması ve serbest piyasa etkinliğinin sağlanması amacı ile örgütlenmelerin gerçekleştirildiği bir sistem üzerinde çalışılmaya başlanmıştır (Öz, 2009: 20-29).

Küreselleşme ve etkileri doğrultusunda eğitim kurumlarından vatandaşların yetiştirilmesine ek olarak, dünya ekonomisinin gereksinim duyduğu beşeri sermayenin geliştirilmesi beklenmektedir. Bu süreç içerisinde bilgi ekonomisi ile uyum içerisinde olabilecek bireylerin yetiştirilmesi çok daha önemli hale gelmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak eğitim kurumları da piyasa kavramları ile birlikte tanımlanmaya başlamıştır. Değişim süreçlerinin hızla gerçekleştiği günümüz şartlarında birçok toplum, politik, kültürel, sosyolojik ve ekonomik değişim süreçlerini yakından izlemektedir. Bu durumda, yaşanan değişim süreçlerinden etkilenen alanların başında eğitim sistemi gelmektedir (Karaman, 2010: 131-144).

Küreselleşmenin bir sonucu olarak eğitim kurumlarının birçoğunda “öğrenmenin öğrenilmesi” ya da “hayat boyu öğrenme” kavramları slogan haline gelmiş, bir felsefe olarak değerlendirilmiş ve nihayetinde eğitim programlarının değişiminde etkili olmuştur. Günümüzde toplumsal yapılarının içerisinde okulların, ders programlarının, eğitimcilerin, ebeveynlerin ve öğrencilerin tanımlarında da değişimler yaşanmıştır. Okullar, yalnızca birtakım bilgi ve becerilerin kazandırıldığı kurumlardan ziyade toplumun dizayn edilmesinde etkili olan örgütler haline gelmiştir. Özellikle toplumsal kalkınmanın sağlanması ya da hızlanmasında yükseköğretim kurumları çok daha önemli bir konuma gelmişlerdir (Genç ve Eryaman, 2008: 89-91).

Süreç içerisinde ders programlarının hazırlanması aşamasında da değişimler yaşanmaya başlamıştır. Öyle ki, günümüzde hazırlanan programlar ile yalnızca belirli bilgilerin aktarılması amacından ziyade, bireylerin yaşamın farklı alanlarına hazırlandığı, yaşamsal gerçekliklerin bütünsel bir şekilde ele alındığı bir bakış açısının ortaya çıktığı görülmektedir. Benzer bir şekilde öğretmenlerde yalnızca bilgilerin aktarılması ile değil eğitim süreçlerinde öğrencilere liderlik etmekle sorumlu tutulmaya başlamışlardır. Süreç içerisinde ebeveynlerinde daha çok katılım sağlamaları ve eğitim kurumları ile işbirliği içerisinde olmaları beklenmektedir.

Sonuç olarak ise eğitim süreçlerinin tamamının odak noktasında öğrenciler yer almaya başlamışlardır (Çalık ve Sezgin, 2005: 63).

Bu bulgular açısından YKY'nin eğitime yansımalarının genel bir değerlendirmesini yapacak olursak, yeni kamu yönetim anlayışının genel ilkeleri olarak belirtilen neoliberalizm, küreselleşme ve yerelleşme maddeleri aynı zamanda bu yeni anlayışın doğuş sebebi olarak görülebileceği ve eğitime nasıl etki ettiği belirtilmiştir. Devletin müdahalesini kısıtlayıcı bir anlayıştan doğan neoliberalizm topluma karşı bireysel özgürlüğü önemseyen bir özgürleşme, ekonomik açıdan serbest piyasa hareketi olarak görülmüştür. Devletin yönetme faaliyetlerini olabildiğince özel kurumlara devretmesi anlayışının eğitimde de ülkemiz açısından özenle üzerinde durulduğu ve desteklendiğini ancak toplumun maddi yetersizliği nedeniyle istenilen katılım seviyesine ulaşamadığı görülmüştür. Yeni yönetim ilkelerini özgürce kullanma imkanı olan özel okulların başarı düzeyinin klasik yönetim anlayışıyla hareket eden devlet okullarından yüksek olması benzer yönetim metotlarının kamuda kullanılması gerektiği sonucunun çıkarılmasına sebep olmuştur. Çağa adapte olma ve diğer dünya devletleriyle rekabet ve etkileşim anlayışı küreselleşmenin zorunluluğuna, bu konuda teknolojinin artması, ulaşım ve bilişim sektörünün gelişmesi küreselleşmenin kaçınılmazlığına işaret etmiştir. Küreselleşme eğitimde en çok Hayat Boyu Öğrenme ve Bilgi Toplumu projeleriyle kendini göstermiştir. Tevhidi Tedrisat kanunundan beri merkezi bir örgütlenme modeliyle yönetilen eğitim sistemi yeni yönetim anlayışıyla beraber küçülme anlayışının ve yerele yetki devri özelliğinin hayata geçirilmesi ile yaygın eğitim projeleri devreye sokulmuş ve bu konuda belediyeler ve okullara daha fazla görev ve hizmet alanı açılmıştır. Ancak yerelleşme ile ilgili gelişim göstergeleri çeşitli siyasi endişelerden dolayı beklenen seviyeye ulaşamamıştır. Buna rağmen YKY ilkelerinin eğitim sistemimizde gittikçe daha fazla etkisini hissettirdiğinin bulgulardan yola çıkarak söyleyebiliriz.

4.1.3 Yönetişim İlkeleri İzleminde Eğitim Sisteminde Yaşanan Değişimler

Eğitim sistemleri içerisinde hesap verebilir olmak, denetim, eşitlik ve katılım kavramları ile yönetim kavramı arasında oldukça güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu doğrultuda son zamanlarda eğitim sisteminde meydana gelen değişimler bu kavramları üzerinden ilişkilendirmek sureti ile değerlendirilmiştir.

4.1.3.1 Eğitimde hesap verebilirlik

Eğitim süreçlerinden arzu edilen kazanımların elde edilmesi için sorumluluk bilincinin yüksek olduğu, hesap verilebilirliğin ve şeffaflığın ön planda olduğu bir eğitim sisteminin var olması gerekmektedir. Türkiye’de eğitim sistemine hesap verebilirlik kavramının entegre edilmesi neticesinde eğitim-öğretim faaliyetlerinde görülen olumsuzlukların önemli düzeyde azalacağı öngörülmektedir (Argon ve Uylas 2014: 204-219).

Hesap verebilirlik üzerinden vurgulanmakta olan bir diğer etmen olarak ise belirli amaçlara yönelik olarak eğitim kurumları tarafından düzenlenen etkinliklerden ve bu etkinliklerin uygulanması sürecinde kullanılan kaynaklardan sorumlu tutulması gösterilmiştir (Himmetoğlu, Ayduğ ve Bayrak, 2017: 45). Eğitim kurumlarının hesap verebilme sorumluluğu içerisinde yer alan çıktılarının başında eğitim hizmetleri, sunmuş oldukları öğrencilerin kazanmış oldukları nitelikler olarak ifade edilmektedir. Bu durumda bireyler tarafından elde edilen başarılar ya da başarısızlıklar ile toplumsal yapı içerisinde öne çıkan roller ve tutumlar, söz konusu kurumların ne denli başarılı olduklarını ya da etkili olma oranlarını tespit etmektedir. Bu durumda, eğitim kurumlarının beşeri sermaye noktasında da hesap verebilir olması beklenmektedir. Eğitim kurumlarının hesap verebilir olması, kurumların ne oranda amaçlarına uygun hareket ettiklerini belirlemekle birlikte, öğrencilere sunulmakta olan eğitim hizmetinin daha ileri bir noktaya taşınmasına katkı sağlamaktadır (Koçak, Turan ve Aydoğdu, 2012: 124).

Eğitim örgütlerinin değerlendirilmesinde kullanabilecek çok fazla veri ve bilgi bulunabilir. Bununla birlikte toplanılan verilerin akıllıca kullanılmasından daha

çok gereksiz bir bilgi yığını haline gelme riski de bulunmaktadır. Bu nedenle dikkatli bir biçimde toplanılan veriler uygun analiz yöntemleri ve yorumlamayla anlamlı hale getirilebilir.

Hesap verebilirlik kavramı eğitim alanı içerisinde oldukça eski zamanlardan bu yana kullanılmakta ve kavramın tanımında birtakım değişimler meydana gelmektedir. Öyle ki, 1970'li yıllarda bir eğitim kurumu içerisinde yer alan sınıfların fiziksel olarak yeterli olması, öğretmenin ve derslerde kullanılacak yeterli düzeyde kitabın olması hesap verebilirlik açısından dönemin şartlarına göre yeterli olarak kabul edilmiştir. 1980'li yıllara gelindiğinde ise tüm bunlara ek olarak yeterlilik adına öğretmenlerinde bilgi birikimlerinin ve temel becerilerinin gelişmiş olması beklenmiştir. Bu durumda öğretmen eğitim programları yeniden değerlendirmeye tabi tutulmuş ve birtakım yasal düzenlemeler yapılmıştır (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 21-24).

1990'lı yıllarda ise hesap verebilirlik kavramının kapsamı genişletilmeye devam etmiş ve kurumların elde ettikleri akademik başarılarında bu kapsam içerisinde yer almaya başlamıştır (Pamukçu, 2014: 133-148). Eğitim sisteminin içeriğinde yer alan vazgeçilmez kavramlar arasında yer alan hesap verebilirlik ile birlikte toplumu meydana getiren bireylerin tüketici konumuna ulaştırılmasına yönelik birçok ülkede eğitimcilerin gündelik çalışmalar yaptıkları görülmektedir (Gündüz ve Göker, 2017: 83-93). Eğitim sistemi içerisinde, yeni kamu yönetimi anlayışının da odak noktasında yer alan hesap verebilirlik kavramına paralel bir şekilde meydana gelen değişimlere çalışmanın devamında değinilmektedir.

Ortaya çıkan zorunluluklarla beraber görevler sadece akademik olarak elde edilen başarının yanı sıra hukuki ve yönetim bazında yürütülen görevlerin yerine getirilmesinde elde edilen performansı, ahlaki unsurları, uzmanlığı ve ekonomik açıdan doğru olmayı içermektedir. Raporlamalar doğrultusunda ise daha evvel var olan uygulamalarda olduğu üzere devlet birimleri tarafından topluma eğitim süreçlerinin başarı seviyesi ile ilgili bir verilmesi ile sınırlı olmamakta, doğrudan eğitim kurumları tarafından eğitim hizmetleri sunmakta oldukları bireylere bilgi verilmesini içermektedir. Öğretmenler tarafından, velilerin daha önce alınan başarılar

ve yürütülen faaliyetler ile ilgili bilgi verilmesi bu anlamda örnek olarak gösterilebilmektedir. Eğitim kurumlarında hesap verebilirlik, performansla ilgili olarak iç ya da dış otoritenin bilgilendirilmesi, kararların ve hayata geçirilen uygulamaların meşru bir konuma getirilmesi gerekliliği ve zorunluluğunu temsil etmektedir (Bülbül, 2011: 11).

Yenilenen hesap verebilirlik kavramının üzerinde durulması aşamasında kurumların alt birimlerine hesap verme yükümlülükleri ile birlikte kaynak kullanımının performansının değerlendirilmesi noktasında dışsal kontrollerin varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak, ifade edilen etmenlere ve uygulamalara yer verilmek sureti ile görev ve yetkilerin üzerinde durulmakta iken yetkilendirme aşamasında ihmallerin ortaya çıkma riskinin var olduğu görülmekte ve bu durumda sorumluluktan doğan yükümlülüklerin çalışanlara yüklenmesine karşılık otorite ve yetkilendirmede farklı kaynaklardan yararlanılmaktadır. Bu durumun değerlendirilmesi neticesinde ise bu alanda ortaya çıkan eleştirilerin haklı olabileceği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Kamu kurumlarında geleneksel olarak önem arz eden hak, hukuk, adalet, dürüstlük vb. değerlerin üzerinde fazla durulmaması, değerlerin üzerinde durulmadığını göstermektedir (Balcı, 2003: 115-133).

Hesap verebilirlik kavramının daha geniş anlamlara sahip olması ile birlikte farklı tanımların geliştiği görülmektedir. Genel hatları ile bir kişi ya da otorite tarafından yürütülen faaliyetlerin ve alınan kararların diğerlerine açıklanması sureti ile söz konusu işlemlerin arka planında yer alan dayanakların ve gerekçelerin gösterilmesi hesap verebilirlik olarak ifade edilmektedir. Öyle ki, bu anlayışın temelinde hiçbir kişinin ya da otoritenin diğerleri tarafından denetlenmesinin önüne geçilmemesi gerektiği fikri yer almaktadır. Bu durumda yönetsel hukuk içerisinde hesap verebilirlik, bir idari birimin yürüttüğü işlemlere dair farklı bir idari birim, yargı birimi ya da yasa koyucuya karşı sorumlu tutulmasıdır. Hesap verebilirlik kavramının etkinlik sağlayabilmesi adına yargı kuruluşları, üst idari birimler, meclis komisyonu, ombudsman tarafından gerçekleştirilen incelemeler, denetlemeler ya da soruşturmalardan yararlanılmaktadır. Herkes tarafından hukuksal üstünlük, açıklık, tarafsızlık, eşitlik ve şeffaflık kavramlarının benimsenmesi noktasında hesap verebilirliğin oldukça etkili bir kavram olduğunu ifade etmek mümkündür (Bülbül,

2011: 12).

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse hesap verebilirliğin özelde de eğitimde hesap verebilirliğin belirlenmiş hedeflere ulaşıp ulaşılmadığına ilişkin rapor/bilgi verilmesi olarak görüldüğü söylenebilir. Konuya eğitim kurumları açısından bakıldığında ise kurumda ya da okulda cereyan eden olaylar, yaşananlar hakkında yöneticilerin, öğretmenlerin vd. çalışanların yaptıklarının hesabını vermesi şeklinde düşünülebilir. Bu bağlamda hesap verebilirlik devletin veya eğitimden etkilenen/etkileyen tarafların okullar ve eğitim kurumlarının hedeflerini gerçekleştirmelerini sağlamayı amaçlayan bir süreçtir (Abdurrezzak ve Uğurlu, 2018: 3).

4.1.3.2 Eğitimde denetim

Yerel idarelerde denetim mekanizmasına dair iki farklı etki bulunduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi yönetsel hakimlik kontrolüne karşı savunulan yerel bağımsızlıktır. Diğeriyse verimlilik kontrolüdür. Yönetsel hakimlik, devletin ilgili kurumlarının yürütme ve idaresel olan bütün karar ve faaliyetlerini kapsayan kontrol ve bozma hakkını elinde bulundurması durumudur (Kesik, 2005: 94-114). Yerel düzeyde bağımsızlık ise Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 3. Maddesi kapsamında ifade edilmektedir. Bu madde içeriğinde; “Yerel birimlerin, kanunlar doğrultusunda çizilmekte olan sınırlar içerisinde, kamu işlerinin oldukça önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları dahilinde, yerel düzeyde vatandaşların menfaatlerine paralel bir şekilde yönetme ve düzenleme hak ve imkânıdır.” şeklinde ifade edilmektedir. Bu süreç içerisinde verimlilik kontrollerinin sağlanması ile birçok yararın ortaya çıkabileceği öngörülmektedir.

Eğitim süreçlerinde denetim anlayışı ile yönetim sınırları içerisinde yer alan kuramlarla birlikte yaklaşımlara uygun bir değişim sürecinin ortaya çıktığı görülmektedir. Yönetim kuramlarından doğan ilkeler ve varsayımlar doğrultuda denetim süreçlerine yönelik bakış açılarında da farklılıklar meydana gelmektedir. Eğitim süreçleri ile birlikte okulların genel sistemlerinde denetim faaliyetlerinin gerekli ve önemli olduğuna duyulan inanca dair birçok yazar düşüncelerini öne

sürmektedir. Bu denetim süreçlerinin gerekliliğine ise özellikle sınıf içi denetimler üzerinden dikkat çekilmektedir. Sinerji, yenilikçi yapı, açık ya da kapalı olmak ve diğer özellikler üzerinden birçok sistem arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu sistemlerden birini temsil eden okul sistemleri ise açık yapısı ile toplumsal birçok sistemle etkileşim içerisinde olmaktadır.

Örgütler tarafından yürütülen faaliyetlerin ya da sergilenen eylemlerin, kabul gören amaçlara, ilkelere ve belirlenen kurallara uyum gösterip göstermediği denetim faaliyetleri sonucunda ortaya çıkmaktadır (Aydın, 1993: 9). Benzer bir şekilde eğitim-öğretim faaliyetlerinin başarısının artırılması amacı ile eğitim zeminine öğretmenlerin dahil edilmesi sürecinin de denetim faaliyetleri ile ifade edilmesi mümkündür (Oğuz, Yılmaz ve Taşdan, 2007: 41-42).

Eğitim faaliyetleri, tarihsel süreç içerisinde birçok devlet için önem arz etmiş bir kavram olma özelliğine sahiptir. Böylesine önemli bir sürecin ise yönetilmesi ve denetlenmesi adına bir sistemin oluşturulması önemli bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Bu gereksinime bağlı olarak ise yönetim ve denetim faaliyetlerinin kim tarafından gerçekleştirileceği önemli bir soru olarak ortaya çıkmıştır. Bu soru, halkaların tarihi ve felsefe alanından hareketle farklı şekillerde yanıtlanabilmektedir (Hesapçıoğlu, 2009: 126).

İfade edilen soruya yanıtların arandığı süreç içerisinde öne çıkan yaklaşım ise, sadece öğretmenlerin başında olduğu bir denetim mekanizmasından ziyade kapsamında müfettişlerinde yer aldığı bir sistemin geliştirilmesi gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Öyle ki, eğitim süreçlerinin tek bir değişken üzerinden açıklanması söz konusu olmamaktadır. Bu nedenle, bir eğitim sürecinin içerisinde yer alan değişkenlerin tamamının hesap verebilirlik kapsamında süreçle ilgili sorumlu tutulması gerekmektedir (Erdağ, 2013: 22-27). Bu noktada, odak noktasında daha yüksek öğrenci performanslarının yer aldığı ya da yalnızca öğretmenlerin öğrenci başarıları üzerinden sorumlu tutulduğu bir sistemden ziyade doğrudan okulların analiz edildiği ve hesap verebilirlik kapsamında dahil edildiği bir sistemin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Zira okulların etkili bir şekilde denetlendiği ülkelerin birçoğunda, öğrencilerin eğitim faaliyetlerine bağlı

sonuçlarının geliştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Bu durumda denetim süreçlerin içerisinde hesap verebilirlik kavramının ne denli önem arz ettiği daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Bunun yanında kurumdaki personellerin hatalarını ve eksikliklerini raporlayan klasik teftiş mantığının ötesinde yönetime güvence ve danışmanlık hizmeti vererek ekonomikliği, verimliliği ve etkililiği üst seviyeye taşıyan iç denetim mekanizması YKY anlayışına uygun bir yöntem olarak benimsenmeye başlanmıştır. Bu denetim mekanizması faaliyetlerini bağımsız ve nesnel bir şekilde yaparak kamu idaresinin çalışmalarına değer katma ve geliştirme amacı taşır. 2003 yılında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Ve Kontrol Kanunu ile faaliyete giren iç denetim mekanizması MEB’de İç Denetim Birimi olarak çalışmalarına 2006 yılında başlamıştır. Buradan yola çıkılarak MEB’in denetimi sadece geçmişe değil geleceğe de yönelik, daha bütüncül, sistem odaklı, risk bazlı, önleyici ve geliştirici bir mekanizma olarak eğitime kattığını söylemek mümkündür. Denetimde etkililiği arttırmak adına teknolojik imkanlardan yararlanma gereği fazlasıyla arttığı bu dönemde online anket çalışmalarıyla, katılımcı bir anlayış çerçevesinde, yine 5018 sayılı kanunla Okul Öncesi Eğitim Ve İlk Öğretim Kurumları Standartları (İKS) Modülü hayata geçirilmiştir. Bir iç denetim faaliyeti olan İKS eğitimde kalite standartlarına göre belirlenmiş çok yönlü sorulardan oluşan, sorunları ve eksiklikleri farklı paydaşlardan dinleyen, yeni denetim anlayışının iyi bir örneği olarak görülebilir.

4.1.3.3 Eğitimde eşitlik

Kültürel, toplumsal ve ekonomik olarak daha hızlı bir kalkınmanın sağlanması amacıyla hizmet etmekte olan kamusal eğitimle birlikte eşitlik kavramının adalet kavramı üzerinden kurumsallaşması adına bir başka rol daha üstlenilmektedir (Ergün, 1997: 17-18). Eğitim süreçleri üzerinden gelişen toplumsallaşma tecrübesi, bireylerin adil ve özgür bir şekilde toplumsal yapıyı meydana getiren diğerleri ile birlikte yaşayacakları düzenli ortamı kurmaktadır. Eğitim sisteminin ortaya

çıkmasında ya da gelişmesinde etkili olan temel politikalar doğrultusunda eşit eğitim koşulları ile birlikte yüksek niteliklere sahip eğitim olanaklarına erişimin sağlanmasına yönelik önlemlerin alınması gerekmektedir. Ancak bu durumda toplumsal sistemde ortaya çıkan eşitsizliklerin gelecek dönemlere aktarılmasının önüne geçilmiş olmaktadır (Temur, 2005: 21-21).

Geliştirilen eğitim sistemlerinin yapısal özellikleri ile birlikte; bireylerin alacakları eğitimin başarısını yalnızca kendi iradelerine bağlı olmasının, cinsiyet, anadil, sosyoekonomik özellikler, ikamet edilen bölge gibi farklılıklardan etkilenmemesi gerekmektedir. Sistem içerisinde ayrımların ortaya çıkmasına neden olan pratiklerin ortada kaldırılması durumunda toplumsal barış ve adaletin sağlanabileceği öngörülmektedir. Zira fırsat eşitliğinin sağlanması ile birlikte ülke genelinde sosyal adaletin de sağlandığını ifade etmek mümkün olmaktadır (Acar, 2009: 4-5).

Kuramların eğitim alanına etkileri, eğitim olgusunun bu zenginlik ve ayrıcalığın etkisinden çıkamamasından gelmektedir. Bu husus; feodal düzende eğitimin daha ziyade elit zümrelerin tekelinde olması ile açıklanır (Celkan, 1989: 76). Bu açıdan tarih boyunca eğitim fırsat ve olanaklarının kime sağlanacağı bir sorun olmuştur. Bu soru, bir ulusun kimin tarafından yönetileceği konusu ile sıkı ilişki halindedir.

Bu soru açısından konu üç kategoride ele alınmıştır. Bu kategorilerden ilki, bireysel yönetim döneminde eğitim sorunu, seçkin grup yönetimi döneminde eğitim sorunu ve çoğunluğun kendi kendini yönettiği dönemde eğitim sorunudur. Bireysel yönetim dönemindeki eğitime ilişkin son kararı hükümdar verir. Seçkin grup yönetiminde halk kitlelerinin seçkin bir grup tarafından eğitilmesi söz konusudur. Tarihte bu seçkin grup aristokrat olarak adlandırılmıştır. Babadan oğula geçen kont, baron gibi bu unvanlar, seçkinlik halini zamanla soyaçekime dönüştürmüş, aristokrasi, plütokrasi olmuştur. Böyle bir anlayışta eğitimde bir grubun iyi yetişmesi vurgulanır. Eğitim, asil ve zengin grubun tekelindedir. Daha ileride geniş şekilde ele alınacak demokratikleşme dönemiyle ilgili olarak, çoğunluğun kendini yönettiği eğitim anlayışıyla her bireyin farklı potansiyel ve değerlerinin gerçekleştirilmesi için

eğitim olanaklarının tüm vatandaşların ayağına götürülmesi aşamasına gidilmiştir. Böylece iyi eğitim görmüş halkın seğme ve tercihlerinde en iyiye yönelmelerini sağlayacak etkin bir siyasal katılma ortamı yaratılmak hedeflenmektedir. Görüldüğü gibi eğitimde fırsat eşitliği, ‘‘eşitlik’’ kavramının eğitimdeki yansımalarıdır (Bilgiseven, 1987: 33-34; Polat, 2009: 47-59; Duman, 2005: 62-69).

Eğitim konusunda eşitlik konusu, 1961 Anayasası ile birlikte sosyal bir hak olarak nitelendirilerek çok daha önemli bir konuma sahip olmuştur (Güven, 1998: 268). Türk Milli Eğitim sistemi tarafından, Anayasa’da da belirtildiği üzere ‘‘eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetmeksizin herkese açıktır’’ ibaresi temel ilke olarak kabul edilmektedir. Öyle ki, eğitim süreçlerinde hiçbir kişiye, aileye, sınıfa ya da zümreye birtakım ayrıcalıkların tanınması söz konusu olmamaktadır.

Bireylerin milli eğitim sistemi içerisinde yönlendirmelerinde ise ilgi ve becerilerine uygun programların belirlenmesi etkili olmaktadır. Kadınlara ve erkeklerin söz konusu eğitim programlarından yararlanması noktasında ise herhangi bir imkn farkı bulunmamaktadır. Bunlara ek olarak Anayasa’nın 50. Maddesi doğrultusunda; ‘‘maddi imknlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yükseköğretim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollardan gerekli yardımlar yapılır’’ ifadesi ile sosyal adalet kavramına atıfta bulunulmaktadır (Güven, 1998: 269).

Anayasa’nın söz konusu ibareleri üzerinden toplumsal eğitim gereksinimlerinin karşılanmasının devlet tarafından üstlenilmesi gereken bir sorumluluk olarak ifade edilmekte ve özel eğitim kurumlarının da kapsama dahil edildiği ifadelerin benimsenmesi üzerinde durulmaktadır (nal ve zsoy, 1999: 51).

Günümüzde de bu durumun üzerinde fazlası ile durulmaktadır. Öyle ki, yapılan araştırmalar neticesinde ülke sınırları içerisinde eğitim hizmetlerine erişim ve eğitim olanakları noktasında eşitsizliklerin olduğu gözler önüne serilmektedir. Söz konusu eşitsizliklere farklı toplumlarda, farklı düzeylerde rastlanılmaktadır. Bu durumda devlet yönetimleri tarafından eğitim sisteminin niteliklerinin geliştirilmesi, daha kaliteli hale getirilmesi bir öncelik olarak görülmektedir. Bununla birlikte bireylerin sosyoekonomik farklılıkları, cinsiyet farklılıkları ile birlikte bölgesel

farklılardan kaynaklı olarak eğitim olanaklarına erişim düzeylerinin farklı olmasını önleyecek tedbirlerin alınması gerekmektedir. Özellikle cinsiyet farklılığının doğurduğu dezavantajlı durumu ortadan kaldırmak için merkezi ve yerel yönetim birimlerince kadın eğitim merkezleri kurularak oluşan toplumsal hasar kısmen giderilmeye çalışılmaktadır. Diğer dezavantajlı grup olan fiziksel veya zihinsel engelli konumunda bulunan bireylerin eğitimlerini ve gelişimlerini sağlayabilecekleri rehabilitasyon merkezleri aynı şekilde eğitimde eşitliği sağlama girişimleri olarak görülebilir. Bu doğrultuda, yeni kamu yönetimi anlayışının da kapsamında yer alan yaklaşımlar doğrultusunda yerel yönetim birimleri ile iş birliği içerisinde hareket edilmesi çok daha etkili sonuçların elde edilmesini sağlayabilmektedir.

4.1.3.4 Eğitimde katılım

Yönetişimin en önemli unsur olan katılım ilkesi, yöneticiler, çalışanlar ve yararlanıcıların iş birliği yapmalarını sağlayan bir mekanizmadır. Ortak amaçlar için bir arada bulunan paydaşların daha kaliteli, verimli ve etkili sonuç elde edebilmek için karar alma, uygulama, denetleme ve değerlendirme gibi birçok yönetim sürecinde fikir ortaya koyma ve söz sahibi alma hakkı tanıyan önemli bir demokrasi ilkesidir.

Ülkemizde eğitimde katılım ilkesinin uygulandığı en önemli mecra Milli Eğitim Şuralarıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Heyet-i İlmiye adıyla, 1940'lerden sonra ise MEŞ adıyla gerçekleştirilen bu şuralarda eğitim politikaları ve uygulamalarının katılımcı bir yöntemle belirlenmesi amaçlanmıştır (Karataş, 2012: 152). Sonuncusu 2014 yılında yapılan bu danışma kurulları bu güne kadar 19 toplantı gerçekleştirmiştir. Toplumun tüm kesimlerinden katılımcılar davet edilerek gerçekleştirilen bu çalışmalar, eğitimin güncel sorunlarına katılımcı bir yaklaşımla çözüm bulmaya ve farklı görüş ve düşünceler katarak ortak anlayış geliştirmeye çalışmaktadır.

Yakın zamana kadar katı merkezîyetçi bir anlayışla yönetilen eğitim sistemimizin yerelleşme, topluma ve bölgeye göre düzenlenme ihtiyacı zaruri bir durum arz etmektedir. 15. ve 16. MEŞ'lerde bu durumun önemi vurgulanmış,

yönetimde katılımı sağlamak amacıyla kaynakların yerinde kullanılması için yerel yapılanmaya geçilmesi; yönetici, öğretmen, öğrenci, veli, sendika ve meslek kuruluşlarının eğitim yönetimine katılmaları için yasal düzenlemeler yapılması ağırlıklı gündem maddeleri olmuştur (Karataş,2012: 152).

MEB, 2005 yılında Okul Aile Birliği Yönetmenliğinde yaptığı değişiklikleri uygulamaya yansıtma amacıyla Öğrenci – Veli - Okul Sözleşmesi konulu bir genelge yayınlamıştır. Genelgede sözleşmenin amacı “bireyin kendini gerçekleştirilmesi, okulda demokrasi kültürünün yerleştirilmesi, okulun tüm imkânlarıyla çevreye açılması, veli ve öğrencinin beklentilerini sisteme dahil edilmesi, hizmet üretenler ile alanlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi için sistematik bir düzenleme oluşturmak” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2005: 1).

Eğitim öğretim faaliyetinde katılımın bir diğer önemli sahası olan okullarda yararlanıcı durumunda olan öğrenci ve velilerin sürece aktif desteklerini sağlanması, söz hakkı tanınması, yeterli derecede bilgilendirilmeleri önemli bir husus olarak ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde yetki ve sorumluluk idarede toplanmıştır. Ancak kural ve yasalara bağlı kalmak şartıyla çeşitli etkinlik ve uygulamaların inisiyatifine bağlandığı durumlarda idare karar alma, yönetme, talep etme faaliyetlerini Okul Aile Birliği, Okul Öğrenci Meclisi gibi çeşitli kurullardan görüş, öneri yardım talep ederek katılımı memnuniyet ölçütüyle yürütmektedir.

MEB okullardaki hizmet alım ve sunumundaki eksiklikleri ve aksaklıkları rekabet anlayışından uzak olmasına karşın adeta personel ve müşteri/vatandaş memnuniyet anketleri olarak da adlandırabileceğimiz kurum standartları anketleriyle yönetici, öğretmen, öğrenci ve aile görüşlerini alarak denetimde katılım sağlamaya çalışmaktadır.

Sınıf ortamında da öğretmen, öğrenci ve veli işbirliğiyle eğitim öğretim faaliyetlerinin daha katılımcı bir anlayışa doğru dönüştüğü, bu anlayışla uyumlu yaparak ve yaşayarak öğrenme metodu ve proje yönteminin sınıf içi etkinlikleri şekillendirdiği bir ortam yakalanmaya çalışılmaktadır. Ders çalışma şekli ve programı oluşturmaktan, öğrencinin spor, beslenme ve aktivite tercihini

belirlemesine kadar birçok ihtiyacını giderme çalışmalarına aile desteği ve öğrenci görüşü alınarak yürütülmesi eğitimin kalitesini arttırmaya dönük olumlu katkı sağlamıştır.

Eğitimde katılımın geldiği bir başka noktada ise Hayat Boyu Öğrenme çalışmaları yer almaktadır. Avrupa Birliği ve diğer dünya ülkelerinde yaygınlaşan bu anlayışla eğitim belli bir süre, yaş veya mekân kısıtlamasından kurtarılarak ömür boyu süren her an ve her yerde devam eden bir süreç olarak görülmeye başlanmıştır. Ülkemiz değişen bu anlayışa yaygın eğitim, uzaktan eğitim ve bilgi toplumu faaliyetleriyle uygun bir pozisyon almaya çalışmış, çeşitli projelerle bu anlayışı topluma yaymaya çalışmaktadır.

Yönetişimin ana ilkeleri olan hesap verilebilirlik, eşitlik, denetim ve katılım ilkeleri açısından değerlendirdiğimiz eğitim sistemimizde yönetim kavramına özel bir yer verildiği görülmektedir. Çalışmalarda karşılaşılan eksiklik ve problemlerin sorumluluğunu üstlenme olarak tarif edilebilecek hesap verilebilirlik kavramı yeni yönetim anlayışında etkili, verimli ve ekonomik çalışmanın en önemli dayanağı olarak görülmektedir. Eğitimde bilimselliğin kullanılması ve performans göstergeleriyle ölçümler yapılarak hedeflere ulaşmanın hesap verilebilirliğin kullanım metodu olduğu vurgulanmıştır. Özel kurumların aksine kamu kurumlarında iş güvencesi adıyla kısıtlanmış olan bu ilke kişilerin yerine kurumların bir bütün olarak sorumlu tutulması olarak karşılık görmektedir. Denetim faaliyetleri ise eksikleri rapor etme anlayışı olan teftiş anlayışından uzaklaşarak süreç ve gelişim özelliklerinin gözetildiği danışmanlık ve güvence veren aynı zamanda iç denetim desteği veren bir formata dönüşerek yeni yönetimin prensiplerini taşıdığı görülmüştür. Eğitimde eşitlik kavramı ise eğitim sistemimizin ilkeleri de olan eğitimde fırsat eşitliği, eğitim hakkı ve karma eğitim ilkelerine dayanılarak eğitimi tüm topluma ulaştırma ve herkese kendini gerçekleştirme, geliştirme imkanı tanıyarak bireysel başarıyı ortaya çıkarma ve böylece liberal politikaların eğitime yansıtılmasının hedeflendiği ortaya konmuştur. Eğitimde katılım ilkesi ise sistemin plan ve politika belirlemesi, merkezi yönetimin çalışmaları ve okullardaki uygulamalarının tüm toplumsal kesimleri kapsayacak şekilde katılımını sağlama olarak görülmüştür. Cumhuriyetin başında MEŞ'lerle sağlanan katılım yeni yönetim

sistemi ile birlikte okuldaki uygulamalara ve yerele yetki aktarımına kadar indirgenmeye çalışılmıştır. Okul Gelişim Modeli, Okul Aile İşbirliği ve Okul Öğrenci Meclisleri örneklerinin hayata geçirilmesiyle kayda değer bir oranda katılımın yeni kamu yönetimi anlayışında geliştirildiği ortaya konmuştur.

4.2 MEB'in Son Dönem Stratejik Plan ve 2023 Vizyonunda YKY'nin İzleri

Küresel yarış ve rekabet ortamı, hızla koşulları değiştirerek geleceğe yönelik vizyon belirleme ve strateji geliştirme faaliyetlerini zorunlu hale getirmiştir. Bu sürece ayak uyduramayan kurumların zamanla işlevsiz kalacağını, yok olma tehlikesine maruz kalacağını öngörebiliriz.

2003 yılında hazırlanan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Ve Kontrol Kanununun 9. Maddesine dayandırılarak tüm kurumlar için zorunlu hale getirilen Stratejik Plan, YKY anlayışına göre oluşturulmuş ve pek çok ilkesini içinde barındırmaktadır. Bu madde şu şekilde ifade edilmiştir: “Kamu idareleri; kalkınma planları, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen politikalar, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar(5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim Ve Kontrol Kanunu,2003: madde 9)”.

Yönetmel, operasyonel ve denetsel süreçleri kapsayan Stratejik Plan çalışmaları tüm paydaşların görüş ve düşüncelerini alarak, geleceğe dönük hedef belirleme ve bu hedeflere nasıl ulaşacağını planlayarak izlenecek stratejiyi kuruma bağlı tüm birimlerle paylaşır. 2006 yılında yönetmenliği yayınlandıktan sonra ilk planlamasını 2010- 2014 yıllarını kapsayacak şekilde başlatmıştır.(MEB, 2009: 9)

2009 yılında çıkarılan ilk Stratejik Plan'ın Sunuş bölümünde dönemin Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu Stratejik Yönetim'i Türk kamu yönetiminin, dolayısıyla eğitim yönetiminin bir yeniden yapılanma ihtiyacının sonucu olarak ortaya çıktığını ve katılımcı, topluma göre, hedefleri belli, şeffaf ve etkin bir kamu yapılanması gerektirdiğini ifade etmiştir (MEB, 2009: 7). Bezer ifadeler 2015 yılında

çıkarılan 2. Planın giriş bölümünde şu şekilde belirtilmiştir: “Katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda performans yönetimine dayalı kamu yönetimi anlayışı kapsamında kamu hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi, kaynakların etkili ve verimli bir şekilde kullanılması, siyasi ve yönetsel hesap verme mekanizmaları ile mali saydamlığın geliştirilmesine yönelik uygulamalar ülkemizde hız kazanmıştır.”(MEB 2015:1). Her iki stratejik planın YKY ilkelerini benimseyerek planlama ve stratejilerini bu durum üzerinden yürüttüklerini, buradan yola çıkarak MEB’in gelecek vizyonuna YKY anlayışıyla devam etmeyi tercih ettiğini söylemek mümkündür.

Her iki planın Paydaş Analizi bölümünde YKY’nin katılımcılık ilkesi üzerinde durularak plan için görüşleri alınan gruplar iç paydaş, dış paydaş ve yararlanıcılar şeklinde sınıflandırılmış ve katılım kapsamı geniş tutulmaya çalışılmıştır.

Planlarda net hedeflerin belirlendiği ve bu hedeflere ulaşma yolunda gösterilen performans ölçülmüş ve değerlendirilmiş, buna bakılarak yeni hedefler ortaya konmuştur. Performansa göre hareket etmek YKY’nin nesnellliğini ortaya koyan önemli bir ilkesidir.

OECD ülkelerinde uygulanan ve öğrencilerin okuma-anlama, matematik, fen bilimleri derslerindeki başarılarını ölçerek ülkeler arası karşılaştırma imkânı veren PİSA ve TIMSS gibi sınavların önemini vurgulayan bu planlar YKY’nin Küreselleşme ilkesinin de önemini ortaya koymaktadır. Yine aynı şekilde hedef olarak belirlenen yabancı dil eğitimi öğrencileri küreselleşme gerekliliğine hazırlama çalışması olarak benimsendiği kabul edilebilir. Eğitimde kaliteyi artırma çalışmalarına dönüt sağlayarak gelişime yardımcı olmaktadır. Eğitim ve öğretim sistemimizi dünya ile entegre etmek için uluslararası kuruluşlarla ortak çalışmalar ve projeler yürütülmektedir. Bu ortak çalışmalarımızdan bazıları; UNİCEF ile okul öncesi eğitimi geliştirme, Japonya ve TİKA ile ortak yapılan Endüstriyel Otomasyon Teknolojilerinin Yaygınlaştırılması, AB ile yapılan Hayat Boyu Öğrenme vb. çalışmalardır. Ayrıca 99 ülkeyle çeşitli iş birliği protokolleri ve anlaşmaları yapılmaktadır (MEB, 2015: 60).

Hayat Boyu Öğrenme hedefi ise, girişimcilik, yaratıcılık, yenilikçilik, rekabet gibi kişisel gelişimi ve kendini gerçekleştirme amacından bahsederken YKY'nin istediği hareket tarzına uygun eğitimin tüm topluma yerleştirilmeye çalışıldığını görebiliriz.

Hedef olarak belirlenmiş olan, “etkin bir izleme ve değerlendirme sistemiyle desteklenen, bürokrasinin azaltıldığı, çoğulcu, katılımcı, şeffaf, hesap verebilir bir yönetim ve organizasyon yapısını oluşturmak” (MEB, 2015: 60) hedefi, neredeyse YKY' tanımı olarak verilebilir niteliktedir. Aynı zamanda yönetimde teknolojiden ve internetten üst düzeyde yararlanma çabası bürokrasideki hantallıktan kurtulma, yenilikçilik ve saydamlık gibi diğer ilkelere de uyum sağladığını doğrulamak mümkündür.

Kurum içi analiz bölümünde kurumun merkezi teşkilatının önemli bir büyüklüğe ulaştığını ve kurumun birçok yerinde işlemlerin tekrar edildiği eleştirisi yapılarak sorunun merkezi teşkilatında hizmet esasına dayalı bir yapılanmaya gidilerek, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi ve taşra teşkilatına ve eğitim kurumlarına yetki ve sorumluluk devredilmesi yoluyla çözülebileceği belirtilmiştir (MEB, 2009: 32). Bu durum YKY'nin yerelleşme ilkesiyle açıklanabilecek merkezileşme eğilimlerini azaltma ve hiyerarşik yapıları gevşetme çabası olarak gösterilebilir.

Öğretmen yetiştirme sürecinde, öğretmen yeterliliklerinin birer performans ölçütü olarak tek tek ve ayrıntılı bir şekilde, 233 gösterge halinde belirlendiği görülmüştür. Bu göstergelerin öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesinde, öğretmenlerin; hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinde, seçiminde, iş başarımlarının ve performanslarının değerlendirilmesinde, kendilerini tanıma ve kariyer gelişimlerinde kullanılmak üzere yürürlüğe konulduğu belirtilmiştir (MEB, 2009: 34). YKY anlayışının en önemli özelliği olan performans odaklı yönetimin basit bir versiyonu öğretmen yetiştirme programına Öğretmen Mesleki Yeterliliği adıyla girmiştir. Şu anda mesleğe alınmada aday öğretmenler için dikkate alınan bu göstergeler, ilerleyen zamanlarda mesleğin devamında, ödüllendirmede, cezalandırmada, maaşların belirlenmesinde ölçüt veya meslekten atılma sebebi

olarak kullanılması durumunun gündeme gelmesi neredeyse kaçınılmaz olarak önümüzde durmaktadır.

İkinci dönem planının stratejik amaçlardan biri olan, “bütün bireylerin eğitim ve öğretime adil şartlar altında erişimini sağlama” eğitimde fırsat eşitliğini ve katılımı sağlayarak YKY'nin eşitlik ve dezavantajlı gruplar dahil olmak üzere herkese kendini gerçekleştirme ve gösterme fırsatını vermesi anlayışını gerçekleştirmeye yönelik olduğunu söylemek mümkündür.

Eğitimde kaliteyi artırma çalışmalarının başında YKY metotlarından biri olan Toplam Kalite Yönetimi (TKY) anlayışının hakim olduğu, stratejik plan hazırlama çalışmalarının TKY birimlerinin iştirakiyle gerçekleştirildiği görülmektedir. İl milli eğitim müdürlüklerinde kurulan Strateji Geliştirme şubelerine bağlı olarak çalışan AR-GE birimleri iş ve işlemleri Stratejik Planlama, Toplam Kalite, Okul Gelişimi Çalışmaları, MEB Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi (MEBGEP) kapsamında yürütmektedir. (MEB, 2009: 10). Müşteri/ toplum odaklı çalışan, hataları ayıklamak yerine hataları sifıra indirmeyi hedefleyen, katılımcılığı sağlayan, çalışanlarını sürekli eğitime tabi tutan, takım çalışması ve karşılıklı gelişimi sağlayan, yaratıcılığı, değişimi ve liderliği önemseyen, sorunları önceden tespit edip önleyen bir yönetim tipi olan Toplam Kalite Yönetiminin YKY anlayışı ile birçok ortak noktası bulunur. Türk eğitim sistemine 1990'lı yıllarda giren TKY sistemi Eğitim sisteminin geliştirilmesi ve yönetilmesi adına Stratejik planlarda da kendini göstermektedir.

Eğitimde denetim sistemi sonuç ve süreç odaklı bir yönetime dönüştürülerek performans ve göstergelerden elde edilen sonuçlar üzerinden çıkarımlar yapmaya ve denetim sistemini bir süreç olarak ele almaya başlanmıştır (MEB, 2015: 60). Bütçeleme ve maliyetlendirme çalışmalarının da performans göstergeleriyle belirlenmesi, geleceğe yönelik hedeflerin bu göstergelerle oluşturulması ve sonuçlarının da bu performansla değerlendirilmesi harcamaların daha şeffaf ve kontrollü olmasını sağlamaktadır (MEB, 2015: 67-69).

Devletin daha az müdahaleci, minimal devlet anlayışına yönelmesinin eğitimdeki karşılığı olan Özel Öğretim, aslında kökleri 1935 yıllarına kadar dayansa

da son güncel halini 2011 yılında çıkarılan 652 sayılı kanunla almıştır (<https://ookgm.meb.gov.tr/www/tarihce/icerik/6>, 2014: 1). YKY anlayışıyla devlet direk hizmet üretmek yerine, hizmeti özel kurumlara devrederek denetleyici, düzenleyici ve destekleyici bir pozisyonda kalmayı tercih etmektedir. Özel Öğretim Kurumları çağın tüm teknolojik ve fiziki imkânlarını kar etme amacıyla, diğer kamu ve özel kurumlarla rekabet ederek eğitim ve öğretimi daha üst seviyelere çıkarmaya çalışmaktadır. Devlet toplumun değişen ve çeşitlenen eğitim taleplerini karşılarken, eğitim sistemini geliştirmek ve bu konuda diğer dünya ülkeleriyle rekabet edebilmek, çağı yakalayabilmek için değişik fikir ve yöntemlerin denenmesine ihtiyaç duyabilmektedir. Bu ihtiyaçları karşılayan özel öğretim kurumları Stratejik Planlarda özel olarak yer almakta ve devletin eğitimi kısmen de olsa özelleştirme politikası olarak desteklenmekte ve topluma teşvik edilmektedir. Ülkemiz özel okullardan yararlanan öğrenci oranının birinci hedef olarak %5'lerden %9'lara çıkarılması için hem özel öğretim okullarına hem de maddi durumu kötü olan ailelere destek olmaya çalışmaktadır (MEB, 2009:112).

Özel sektörün verdiği bir diğer eğitim öğretim faaliyeti “Dershanecilik” olarak bilinen Özel Öğretim Kurslarıdır. Ülkemiz öğrencileri bir üst kuruma yerleştirme faaliyetlerini katı bir sınav metoduyla gerçekleştirmektedir. Öğrencileri kötü bir rekabetçi anlayışla sınavlara hazırlayan dershaneler, eğitimin asıl amaç ve ilkelerini göz ardı ederek, salt sınav ve test odaklı bir sistemle hareket etmektedirler. Bu noktada ticari kaygıların eğitimin önüne geçmesi, olumsuz yaklaşımların doğmasına ve eğitimde toplam kaliteyi düşürmesine sebebiyet verdiğini görebiliriz. Bu konudaki suç ve sorumluluk her ne kadar katı sınav sistemiyle öğrenci seçmeyi sistem haline getiren MEB’e ait olsa da bunu kar hırsı ve çıkar amaçlı fırsata dönüştüren dershanelerin faaliyetlerinin öğrenci yararına bir katkıda bulunmadığını söylemek mümkündür. Ülkemiz yıllarca sınav odaklı sistemi kaldırmak için girişimlerde bulunmuşsa da bunu başaramamış, buna rağmen dershaneciliği ortadan kaldırmayı ve/veya özel öğretim kurumlarına dönüştürmeyi bir stratejik hedef ve politika olarak belirlemiştir (MEB, 2019: 113). Ancak bu konuda başarıya ulaşabilmek için sınav odaklı sistemi değiştirme, gerçekçi çözümler ve yaratıcı projeler üreterek öğrencilerin gelecek kaygısını ve sınav, tercih ve yerleştirme

stresini ortadan kaldırmaya çalışmak gerekmektedir. Hâlihazırda hükümet sınavla öğrenci alan kurumların sayısını azaltma taahhüdünü 2023 Vizyonunda belirtmiştir (MEB, 2018: 34). Aksi durumda bu kaygıyı taşıyan toplumun, dersaneler kapatılsa bile, merdiven altı özel kurslara rağbet edeceği görülmelidir.

Hükümetin 2023 Vizyonu'nda odak noktasına eğitim öğretim başarısı ve insani ve manevi değerler olmak üzere çift başlı bir anlayışı koyarak, temel hedeflerinin başına insan kaynaklarının geliştirilmesini ve okul gelişim planını yerleştirmiştir. İnsan kaynaklarının eğitilmesi ve geliştirilmesi YKY'nin önemli unsurlarından biridir. Bu hususa dayanılarak öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü düzeyde Öğretmenlik Mesleği Uzmanlık Programının açılması, hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yeniden yapılandırılması, yönetici yetiştirme ve belirleme çalışmalarının nesnel ölçülerle yeniden düzenlenmesi, okul yöneticiliğinin yüksek lisans düzeyinde mesleki uzmanlık becerisine dayalı profesyonel bir kariyer alanı olarak yapılandırılması gibi çalışmalarla insan kaynaklarının geliştirilmesinde kalite sağlanmaya çalışılmıştır (MEB, 2018: 42).

Aşırı büyüyen kurumların küçük birimler halinde ele alınması ve yönetilmesi YKY'nin küçülme ve yerleşme mantalitesinin bir yansımasıdır. Bu mantalitenin MEB'de Okul Gelişim Planı adıyla bir proje haline getirildiğini söyleyebiliriz. Özel okulların çalışma yöntemlerinden esinlenerek oluşturulduğunu düşündüren bu uygulama her okulun kendi koşullarında, kendine has özellik ve imkânlarıyla gelişebileceği, avantaj ve dezavantajlarına göre bütçelendirileceği, okulun kendi paydaşlarıyla oluşturulup diğer paydaşlarla değerlendirilip destekleneceği bir planlama modeli olarak düşünülmektedir (MEB, 2018: 27). Bu sayede her okulun kendi "Okul Profili" oluşturularak kendi özgün problemlerine kendine has çözüm yollarını geliştirme fırsatı verilerek, daha gerçekçi, daha katılımcı bir yol izleme hedeflenmiştir.

Okullarda yönetim ve öğrenme etkinliklerinin değerlendirilmesi ve izlenmesi için okul bazında Öğrenme Analitiği araçlarıyla veriye dayalı yönetim sistemi getirilerek bürokratik sistemin hantallığından ve ağırlığında kurtulmaya çalışılmıştır. Bu sayede öğrencinin gelişimi için gerekli olan şartlar ve öğretmen yeterliliğinin de

gözlenebileceği bir platform oluşturularak eğitimde şeffaflık sağlanmaya çalışılacağı belirtilmiştir (MEB, 2018: 29). Mevcut durumda MEBBİS, E-Okul, EBA, MEİS, DYS gibi sistemlerle eğitim sistemi teknolojik araçlarla desteklenerek eğitimde şeffaflık ve hızlılık kısmen sağlanmış, bürokratik engeller büyük oranda aşılmıştır.

Bu noktaya kadar 4. Bölümün stratejik plan ve 2023 vizyonu açısından genel bir değerlendirmesini yaparsak, YKY'nin ilke ve kavramları olarak belirlediğimiz etkililik, verimlilik, ekonomiklik, hesap verilebilirlik, eşitlik, denetim, katılım, küreselleşme, yerelleşme, neo liberalizm, saydamlık, performans, insan kaynakları, piyasalaşma, müşteri memnuniyeti, devletin küçülmesi, esneklik, süreç ve gelişim modelleri, toplam kalite ve özelleştirme gibi birçok kavramın Stratejik Planlarda ve 2023 vizyonunda yer aldığı bulgularla belirtilmiştir. Buradan yola çıkarak YKY anlayışının diğer kurumlar gibi eğitim sistemimizi de etkisi altına aldığı söyleyebiliriz. Eğitim sistemimiz iş güvencesi ilkesi ve toplumsal eleştiriler nedeniyle özel okullar gibi serbest piyasa koşullarına göre hareket etme düşüncesinden kaçmasına rağmen, insan kaynakları konusunda performansa dayalı hizmeti hayata geçirerek devlet memurları kanununda değişikliğe gitme düşüncesiyle bu konuda ilerleme kat etmeyi hedeflediğini söylemek mümkün. YKY ilkelerini daha etkili kullanma amacının gelecekte ciddi dönüşüm projeleri olarak karşımız çıkacağı görülmektedir.

5 SONUÇ

Milenyum çağına girdiğimiz 2000’li yıllarda, geçmişin ilkel ve geleneksel yönetim anlayışının teknolojik gelişmeler, toplumsal etkenler, nüfus artışı, ekonomik yapı, bilimsel gelişmeler ve değişen değer yargılar sebebiyle “yeniçağın” ihtiyaçlarına ve anlayışına uygun bir şekilde geliştiğini, farklılaştığını ve revize olduğunu söyleyebiliriz. Daha katılımcı, özgürlükçü, verimli ve etkili olan bu yeni yönetim anlayışı liberalizmin yükselişi ve yaygınlaşması ile beraber değişen piyasa koşullarına ve zorlaşan rekabet ortamına ayak uydurmak, toplumsal ve bireysel hak taleplerine cevap vermek amacını taşıyan devletlerin de yönetim tercihlerini etkisi altına almıştır. Yeni Kamu Yönetim Anlayışı olarak kendini ortaya koyan bu anlayış kendine özgü ilkeleriyle devletin birçok kurumuna farklı metotlarla sirayet ederek kurumların yaşam biçimini, personelin ve toplumun iletişim ve ilişki biçimini kökten değiştirmiştir.

Birçok devlet liberalizmin etkisiyle hesap verilebilirlikten, kar ve kazançtan, vatandaşın memnuniyetinden, esneklikten, yönetimden ve yenilikten uzak olan geleneksel yönetim anlayışını tek ederek özelleştirme ve yarı özelleştirme çalışmalarıyla, devlet müdahalesini asgari düzeye indirecek minimal devlet projelerini hayata geçirmeye başlamıştır. Ülkemiz küreselleşmenin ve teknolojik ilerlemelerin yarattığı ortamın etkisiyle 80’li yıllardan itibaren söz konusu değişim ve dönüşüm çalışmalarına katılmış, birçok kurumunu bu minvalde yenilemiş, özelleştirmiş veya dönüştürmüştür. Bunu yaparak güçlü devlet olma amacıyla mekanizmasını çağın ve sistemin ihtiyaçlarına uygun hale getirerek hem toplumun memnuniyetini ve mutluluğunu sağlama hem de dünyayla adaptasyonu ve koordinasyonu sağlamaya çalıştığını söyleyebiliriz.

Genel anlamda yeni kamu yönetim anlayışı her ne kadar Özal hükümeti döneminde etkisini hissettirmeye başlamışsa da son 20 yıl içinde özellikle Özal ile aynı liberal yönetim anlayışına sahip olan AKP hükümeti döneminde daha yüksek ses ile dile getirildiği görülmüştür. 2003 yılında hazırlanan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Ve Kontrol Kanunu devletin yönetimdeki yenileşme ve dönüşüm hareketini

en ciddi şekilde ortaya koyduğu adım olarak tarihe geçmiştir. Daha önce nadir kullanılan YKY ilke ve kavramları olan, katılım, şeffaflık, etkililik, verimlilik, ekonomiklik, stratejik plan, toplam kalite, performans, gösterge, hesap verilebilirlik, iç denetim gibi pek çok kavram bu kanunla dile getirilip, pek çoğu devlet yönetiminde birçok kurum için zorunlu hale getirilmiştir. YKY anlayışı bu ilke ve kavramlarla devlet yönetimine özel kurumlarla ve diğer devletlerle rekabet edebilmesini sağlayacak bir nesnellik ve bilimsellik katması hedeflenmiştir

Öte yandan Yeni Kamu Yönetim anlayışının ilkelerinin kurumlara yansıtılması her kurumun kendi özgün yapısından kaynaklı olarak farklılıklar göstermiştir. Bu yeni anlayışın eğitim sistemine yansımalarının, yönetim bilimindeki liberalleşme, yerelleşme, küreselleşme gibi değişim sebepleriyle benzer sebeplerle başladığı ortaya konmuştur.

Öncelikle liberalizm politikalarının ülkemizdeki etkisinin eğitime her geçen gün paralı eğitim anlayışıyla daha fazla nüfuz ettiğini söylemek mümkün olmuştur. Liberalizmin temel amacı olan kar etme, para kazanma, çıkar elde etme anlayışı eğitimde özel okullar ve özel kurslar şeklinde kendini göstermiştir. Devletin YKY ilkesi olan özelleştirme metodu olarak Özel Okulları destekleme ve yaygınlaştırma çabası saklanamayacak derecede göz önünde olduğu ve bunu doğrulayan pek çok proje ve politika çeşitli toplantı ve planlama da ortaya konmuştur. Hükümetin şu görevlendirdiği Milli Eğitim Bakanı Sayın Ziya Selçuk'unu özel okul sahibi ve işletmecisi olduğunu düşünecek olursak, eğitime getirilecek reformların YKY ilkeleriyle ne derece uyumlu olacağını öngörmek zor olmayacaktır. Sınav odaklı eğitim sistemini fırsat olarak kollayan Özel Kursların, yani Dershanelerin, çıkar amacıyla öğrencilerin sınav başarılarını yine bir kısım YKY ilkelerini kullanarak yükselttikleri kabul edilse bile eğitimin birçok ilkesini göz ardı ederek eğitim kalitesine zarar verdiği, devletin kapatma, engelleme faaliyetlerine rağmen sistem içinde var olmaya devam ettikleri tespit edilmiştir. Özel okul ve dershanelerin başarı oranlarının yüksek olmasının önemli sebepleri olarak YKY anlayışıyla hareket etmeleri, sonuç ve kar odaklı olmaları, hesap verilebilirlik, etkililik ekonomiklik ve verimlilik ilkelerini iyi bir şekilde kullanmaları, her okul, sınıf ve öğrenciyi özgün kabul edip duruma göre teknik yöntemler kullanmaları ve bunları yaparken ciddi

yasal engellemelerle karşılaşmamaları olarak görülmüştür. Bununla birlikte liberalizmin ortaya koyduğu özgürleşme ve bireyselleşme argümanlarının eğitimde özel eğitim ve bireyselleştirilmiş eğitim gibi bireye dönük yansımalarla kendini gösterdiğini de izleyebiliriz.

Küreselleşmenin teknolojik gelişmelerle hızla büyüdüğü bir çağda ülkemizin diğer dünya devletleriyle kendi eğitim sistemini karşılaştırma çabalarına önem verdiğini, bu amaçla yapılan birçok çalışmaya katıldığını gözlemleyebiliriz. Merkezi devlet ve ulus devlet anlayışının güçlü olduğu ülkemizde yerelleşme anlayışının diğer gelişmiş devletler kadar yer bulamadığını söylemek mümkün. Ancak son dönemlerde belediyelerin çeşitli kreş açma faaliyetleriyle bu konuda adım atma çabalarını görmekteyiz.

Bunların yanında eğitimde en çok kullanılacak, ihtiyaç duyulan Yeni Kamu Yönetim anlayışının özelliği, “yönetişim” kavramı olarak belirtilmiştir. Eğitimde yönetişimin katılımcılık, hesap verilebilirlik, denetim ve eşitlik ilkeleriyle ilişkisini kurarak, bu yeni anlayışın özellikle eğitimden beklenen başarının geliştirilmesindeki katkısı önemli ölçüde görülmüştür. Özellikle öğretmen yetiştirme konusunda eğitime ve değerlendirme konusunda paydaşların sayılarının çeşitlendirilmesi, yine öğretmen denetiminde müfettişlerin yanında idareci, veli ve öğrencilerin de sürece katılmaya çalışılması, idareci denetiminde de benzer uygulamaların yürürlüğe konulması eğitimde hesap verilebilirlik ve denetim ilkelerinin yönetişim anlayışıyla hayata geçirildiğini ifade edebilirim. Bunların dışında her ne kadar liberal politikalarla paralı eğitimin önü açılmış ve maddi yetersizliği olan insanların eğitime ulaşma imkânı varlıklı insanlara göre daha az olmuşsa da, ki bu durum eğitimde fırsat eşitliğine ters bir durum doğurmaktadır, bu durumu daha kabul edilebilir bir noktaya getirmek için özellikle dezavantajlı grup ve bireylerin eğitime yönelik özel projeler de yürütülmektedir. Rehabilitasyon Merkezleri, Kadın Eğitim Merkezleri gibi çalışmalar eğitimde eşitliği yerleştirmeye çalışmak için oluşturulduğunu söylemek mümkündür.

Yönetimde demokratikleşmeyi sağlamak için yönetim süreçlerinin tüm basamaklarında, tüm paydaşları çalışmalara dahil etme anlayışı olan katılım ilkesi,

1940'lı yıllardan beri Milli Eğitim Şuraları adıyla eğitim sistemimizde yer edinmiştir. Toplumun tüm kesimlerinin davet edildiği bu toplantılarda eğitim politikaları ve güncel eğitim sorunları tartışılıp kararlar ve tavsiyeler oluşturulurken, herkesin görüşlerinin alınması ortak anlayış geliştirme çabasının yanında toplumsal katılımı gerçekleştirme amacı taşıdığını söyleyebiliriz. Yönetişimin önemli bir ilkesi olan katılım ilkesinin, yerleşme çalışmalarının zayıf olduğu katı merkezîyetçi anlayışla yönetilen ülkemizde bir yaşam biçimi olarak yerleşmesinin zaman alacağını, buna rağmen Okul Öğrenci Meclisi, Okul Aile Birliği ve Öğrenci - Veli - Okul Sözleşmesi gibi çalışmalarla son zamanlarda yararlanıcıların, eğitim ve yönetim faaliyetlerine katılımları arttırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca kurum standartlarının hedeflerinin belirlenmesi ve bu standartlara ulaşma derecesini çeşitli anketlerle yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine başvurulması MEB'in YKY anlayışıyla hareket ettiğini, personel ve vatandaş memnuniyetini gözettiğini ortaya koymaktadır. Küreselleşmenin projelerinden biri olan AB ile uyum yasalarıyla birlikte gündemimize giren Hayat Boyu Öğrenme çalışmaları da eğitimi yaşam boyu devam eden bir süreç olarak görmemizi sağlamış ve eğitim dar bir kalıptan çıkararak geniş katımlı bir yörüngeye oturttuğu gözlenmiştir.

Yine YKY'nin önemli bir parçası olan Stratejik Plan ve gelecek vizyonu belirleme çalışmaları 2006 yılından itibaren faaliyetlerine başlamıştır. Bu planlarda çağdaş ve bilimsel yöntemlerle, risk ve fırsat analizlerine göre hedef oluşturulması ve performans ölçümlerine göre planlamalar yapılması, eğitimde YKY prensiplerinin her boyutuyla sisteme yerleştirilmeye çalışıldığını göstermektedir. Stratejik planların birçok noktasında ve hedeflerinde YKY kavramlarına rastlanmış ve etkili bir şekilde vurgulandığı görülmüştür. Eğitimde katılım, eğitimde sonuç ve performans odaklı düşünme, eğitimde küreselleşme, eğitimde yerleşme, eğitimde süreç ve gelişim felsefesi, eğitimde saydamlık, eğitimde bürokrasiyi azaltma, eğitimde esneklik, eğitimde eşitlik, eğitimde iç denetim, eğitimde özelleştirme, eğitimde küçülme, eğitimde Toplam Kalite Yönetimi, eğitimde profesyonelleşme ve hizmet içi eğitim stratejik planlarda tespit edilen YKY yaklaşımının, ilke ve düsturları olmuştur.

Sonuç olarak Türkiye'de özellikle son 20 yıl içinde hızla Yeni Kamu Yönetim anlayışının ülke yönetimindeki bütün alanlarda olduğu gibi eğitim alanında

da destekleyen ve zorunlu görenlerin yanında birçok eleştiri ve çekincelere rağmen yerleşmeye, etkisini günden güne arttırmaya ve daha da yayılmaya çalıştığını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Abdurrezzak, S., & Uğurlu, C. T. (2018). Eğitimde Okulların Hesap Verebilirliğine Yönelik Yönetici, Öğretmen ve Veli Görüşleri: Nitel Bir Araştırma. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 1-19.
- Acar, M. (2009). *Eşitlikçilik: doğaya karşı isyan*, Ankara: Liberte Yayınları.
- Ağca, V., & Özcan, K. (2010). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışında Postmodernizmin İzleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 43(3), 1-32.
- Akçakaya, M. vd. (2016). *Kamu yönetimi modern (yapı ve süreçler)*. Ankara: Adalet Yayınları.
- Aktan, C. C. (2003). *Değişim çağında yönetim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Akyel, R. & Köse, H. Ö. (2010). Kamu Yönetiminde Etkinlik Arayışı: Etkin Kamu Yönetimi İçin Etkin Denetimin Gerekliliği. *Türk İdare Dergisi*, 466, 9-24.
- Al, H. (2002), *Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Apaydın, F. (2008). Kurumsal teori ve işletmelerin kurumsallaşması. *Journal of Academic Studies*, 10(37), 1-2
- Argon T., Uylas S. D. & Yerlikaya S. (2014). *Türk Milli Eğitim Sisteminde Hesap Verebilirlik Uygulamaları ve Örgütsel Sinizme Yönelik İlk ve Ortaokul Öğretmenlerinin Görüşleri*. Ankara: VI. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi
- Arslan, N. T. (2010). Klasik-neo klasik dönüşüm süreci: yeni kamu yönetimi. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(2), 21-38.
- Ateş, H. (2001). İşletmeci, girişimci ve verimli yeni bir kamu yönetimi ve devlet anlayışına doğru, *İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 25, 45-59.
- Aydın, M. (1993). *Çağdaş eğitim denetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydın, M. (2000). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Aydoğan, E. (2008). Eğitim sisteminde yeniden yapılanma ve özelleştirme adımları. *Memleket Siyaset Yönetim*, 3(6), 166-187.
- Ayhan, E., Tan, M. & Baydaş, M. (2016). Neo-Liberal Globalization and Turkey. *The Journal of MacroTrends in Social Science*, 2(1), 62-76.
- Ayhan, E. & Önder, M. (2017). Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı: Yönetişime Açılan Bir Kapı. *Gazi İktisat Ve İşletme Dergisi*, 3(2), 19-48

- Balcı, A. (2003). Kamu yönetiminde hesap verebilirlik anlayışı. *Kamu yönetiminde çağdaş yaklaşımlar*, 115-133.
- Balcı, A. (2007). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. Ankara: Pegem Yayınları
- Başaran, İ.E. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Bayrak, C. (2008). *Eğitim bilimine giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Bilgiç, K. V. (2003). *Yeni kamu yönetimi anlayışı. Kamu yönetiminde çağdaş yaklaşımlar*, 25-38. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Bilgiç, K. V. (2008). *Küreselleşme sürecinde kamu hizmetlerinde dönüşüm, kamu yönetiminde yeni vizyonlar*, Ankara: Turhan Yayınları.
- Binbaşıoğlu, C. (1982). *Eğitim düşüncesi tarihi*. Ankara: Binbaşıoğlu.
- Bozkurt, V., & Toplum, E. (2000). *Enformasyon toplumu ve Türkiye*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bozkurt, Ö., Ergun, T., & Sezen, S. (2008). *Kamu yönetimi sözlüğü* (2. Baskı). Ankara: TODAİE Yayınları.
- Bozlağan, R. (2008). *Geleneksel kamu yönetimi yaklaşımı yeni kamu yönetimi yaklaşımı ve yerel yönetimlere etkileri*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Bülbül, M. (2011). *Türk Milli eğitim sisteminde hesap verebilirlik*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Celkan, H. Y. (1989). *Eğitim sosyolojisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Coşkun, B., & Nohutçu, A. (2005). Türkiye’de Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Kuramsal Tarihsel Perspektif Genel Değerlendirme ve Saptamalar. *Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması-I*, 1-36.
- Cramer, J. E., & Browne, G.S. (1974). *Çağdaş eğitim*. Çev.: Ferhan Oğuzkan. İstanbul: MEB Yayınları
- Çalık, T., & Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.
- Çevik, H. H. (2002). Kamu yönetimi başarısızlık teorisi ve eleştirisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 35(3), 39-53.
- Çevik, H. H. (2009). *Yerel yönetimlerde stratejik yönetim ve performans yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayınları
- Çevikbaş, R. (2013). Yeni kamu yönetimi anlayışı ve Türkiye uygulamaları. *Muğla*

Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1(2), 9-33.

Çınar, F. (2015). Hesap verilebilirlik ilkesi ile kurumsal performans ilişkisinde paydaş katılımının rolü; hastane işletmelerinde bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 6(13), 12-30.

Çukurçayır, M. A., & Eşki, H. (2004). Kamu hizmeti sunumunda yeni yöntemler. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1(1-2), 88-109.

Çukurçayır, M. Akif & Sipahi, Esra B. (2003). Yönetişim Yaklaşımı ve Kamu Yönetiminde Kalite. *Sayıştay Dergisi*, 50(51), 35-66.

Dereli, T. (1981). *Organizasyonlarda davranış*, İstanbul: Ar Yayın.

DPT (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Icerik/5327/Kalkinma_Plani-7._Bes_Yillik, erişim tarihi: 10.07.2019.

Duman, A. (1998). Eğitimin yerinden yönetimi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 7(2), 83-93.

Duman, M. Z. (2005). Enformasyon toplumu ve eğitimde fırsat eşitliği. *Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi*, 12, 61-70.

Duman, S. (2003). *Özel Eğitim Sınıflarında Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya

Ekinci, C. E., Anasız, B. T., & Püsküllüoğlu, I. (2016). Yükseköğretim modelleri ve türkiye yükseköğretim modelinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 778-791.

Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı

Erdağ, C. (2013). *Okullarda hesap verebilirlik politikaları: bir yapısal eşitlik modelleme çalışması*. Doktora Tezi. Eskişehir Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Erden, M. & Fidan, N.(1998). *Eğitime giriş*, Ankara: Alkım Yayıncılık.

Ergun, T. (1995). *Kamu yönetimi disiplininin gelişmesine kısa bir bakış: yeni arayışlar ve gerçekler*. Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, 13-14 Ekim 1994, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.

Ergün, M. (1997). *Eğitim sosyolojisine giriş*. Ankara: Ocak Yayınları.

- Erişti, B. (2013). Türk üniversitelerinde eğitim programları ve öğretim anabilim dalında görev yapan öğretim elemanlarının profilleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38(167), 13-15
- Ertürk, E. (2006). Post, Fordizm ve Yeni İlköğretim Müfredatı. *Zil ve Teneffüs*, 1(4-5), 12
- Eryılmaz, B. (2001). *Kamu yönetimi*, İstanbul: Erkam Matbaası.
- Eryılmaz, B. (2004). *Kamu yönetiminde değişim*, 2.kamu yönetimi forumu, Ankara: Hacettepe Yayınları.
- Eryılmaz, B., & Biricikoğlu, H. (2011). Kamu yönetiminde hesap verebilirlik ve etik. *İş Ahlakı Dergisi*, 4(7), 19-45.
- Fer, S. (2005). Düşünme stilleri envanterinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(1), 31.
- Fişek, K. (2011). *Yönetim*, Ankara: Kilit Yayınları.
- Genç, F. Neval, (2010). Yeni kamu hizmeti yaklaşımı. *Türk İdare Dergisi*, 466,145-159.
- Genç, N. (2005). *Yönetim ve organizasyon*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Genç, S. Z., & Eryaman, M. Y. (2008). Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 89-102.
- Gizir, S. (2008). Örgütsel değişim sürecinde örgüt kültürü ve örgütsel öğrenme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 182-196.
- Gökberk, M., (1993). *Felsefe tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gökçe, O., & Turan, E. (2008). Kamu yönetiminin dönüşümü ve dönüşümün temel unsurları. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(15), 175-200.
- Göker, S. D., & Gündüz, Y. (2017). Eğitim denetimi sürecinde hesap verebilirlik ve şeffaflık uygulamaları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 83-93.
- Gözel, K. A. (2003). Yeni Kamu Yönetimi Nedir? *Türk İdare Dergisi*, 75(438), 195-208.
- Güler, B. A. (2009). *Türkiye'nin yönetimi*, İstanbul: İmge Kitabevi.
- Güleş, H. K., & Bülbül, H. (2004). Toplam kalite yönetiminin işletmelerde yenilik çalışmalarına katkıları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 115-129
- Gür, B. S., & Çelik, Z. (2009). *Türkiye'de milli eğitim sistemi: yapısal sorunlar ve*

öneriler. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı

Güven, İ. (1998). *Türkiye’de 1950-1980 yılları arasında örgün eğitimde yapısal değişme ve ideoloji arasındaki ilişkiler (ortaöğretim ve yükseköğretim açısından bir inceleme)*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güven, İ. (2012). Eğitimde 4+ 4+ 4 ve fatih projesi yasa tasarısı= reform mu?. *İlköğretim Online*, 11(3).

Güzelsarı, S. (2000). *1990 Sonrası Anglo-sakson ve Kıta Avrupası Devletlerinde Kamu Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güzelsarı, S. (2004), kamu yönetimi disiplininde yeni kamu işletmeciliği ve yönetim yaklaşımları, *Tartışma metinleri serisi*, Ankara: A.Ü, SBF matbaası, <http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/tartisma/2004/selime-guzelsari.pdf>, Erişim Tarihi: 15.06.2019.

Hesapçioğlu, M. (1998). *Öğretim ilke ve yöntemleri-eğitim programları ve öğretim*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Hesapçioğlu, M. (2009). Türkiye’de cumhuriyet döneminde eğitim politikası ve felsefesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29(29), 121-138.

Himmetoğlu, B.,Ayduğ, D. & Bayrak, C (2017). Eğitim Örgütlerinde Hesap Verebilirliğe İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri, *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 8(1), 39-68.

İnternet, <https://www.memurlar.net/haber/813582/okula-baslama-yasiyla-ilgili-detaylar-netlesti.html>, 2019, Erişim Tarihi: 13,06.2019

İnternet, <https://ookgm.meb.gov.tr/www/tarihce/icerik/6>, 2014, Erişim Tarihi: 15.07.2019

İnal, K. (2006). Neoliberal eğitim ve yeni ilköğretim müfredatının eleştirisi. *Praksis*, 14, 265-287.

İzğören, A. Şerif, (2000). *İş yaşamında 100 kanguru*, Ankara: Academyplus.

İzci, F. & Sarıtürk, M. (2017). Değişen Kamu Yönetimi Anlayışı: İyi Yönetişim ve Temel Bileşeni Olarak Hesap Verebilirlik, *International Journal of Academic Value Studies*, 3(13), 178-198.

Karaman, K. (2010). Küreselleşme ve Eğitim. *Journal of World of Turks (ZfWT)*, 2(3), 131-144.

- Karataş, İ.H. (2012). Türk Eğitim Sisteminde Toplumsal Katılımı Sağlamak İçin Bir model Önerisi: Yerel Yönetim Şuraları. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 151-166.
- Karataş, K., & Çakan, S. (2018). Öğretmenlerin Bakış Açısıyla Eğitim-Öğretim Sorunları: Bismil İlçesi Örneği. *İlköğretim Online*, 17(2), 841-843.
- Karcı Ş.M. (2008). Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Temel Değerleri Üzerine Bir İnceleme, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (16), 40-64
- Kartal, A. (2006). *Yeni kamu yönetimi anlayışının Türkiye'ye yansımaları olarak kamu yönetimi temel kanunu tasarısı*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Kesik, A. (2005). 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Bağlamında ve AB Sürecinde Türk Kamu İç Mali Kontrol Sistemi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 94-114
- Keskin, Y. (2009). Türkiye'de ilköğretim programlarında yer alan Sosyal bilgiler içerikli derslere ait öğretim Programlarının gelişimine tarihsel bir bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 107-130.
- Koç, H., & Topaloğlu, M. (2010). *Yönetim bilimi: temel kavramlar, kuramlar ve ilkeler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Koçak, E., Turan, S. & Aydoğdu, E. (2012). Öğretmenlerin yetki devri, otonomi ve hesap verebilirliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi, *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 3(5), 117-148.
- Koçel, T. (2005). *İşletme yöneticiliği; yönetim ve organizasyon, organizasyonlarda davranış, klasik-modern-çağdaş yaklaşımlar*, İstanbul: Arıkan Bas. Yay. Dağ. Ltd. Şti.
- Kurt, M., & Yaşar Uğurlu, Ö. (2007). Yeni Kamu Yönetimi Ve Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımının Gelişiminde Avrupa Birliği'nin Rolü: İlerleme Raporları İçerik Analizi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 11(1), 81-109
- Kurt, T. (2006). Eğitim yönetiminde yerelleşme eğilimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 61-72
- Kurtkan-Bilgiseven, A. (1987). *Eğitim sosyolojisi*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Kurun, İ. (2017). Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Kamu Hizmetlerine Yaklaşımı, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 8(16), 85-106
- Lamba, M. (2010). Osmanlı'dan günümüze Türk kamu yönetiminde merkezîyetçilik-Adem-i merkezîyetçilik üzerine bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Vizyoner Dergisi, 2(1), 131-156.

Lamba, M. (2015). Türkiye’de yeni kamu yönetimi anlayışının yansımaları: hükümet programları üzerinden nitel bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 127-141.

Leblebici, D. N. (2001). Disiplin ve uygulama açısından kamu yönetiminin kimlik krizine yeni bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 15-24.

Leblebici, D., Kurban, A., & Sadioğlu, U. (2012). Türk yönetim sisteminde bağımsız düzenleyici kurullar üzerine kuramsal tartışmalar. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 81-109

MEB Mevzuat md.27,
http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/20161748_MYLLY_EYYT_YM_BAKANLIYI_ORTAYYRETYM_KURUMLARI_YNETMELYYY.pdf, Erişim Tarihi: 12.05.2019

MEB, (1993). *Millî eğitim bakanlığı ile eğitim fakülteleri arasında öğretmen yetiştirme toplantısı*. Ankara: MEB.

MEB, (2005). *Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi Konulu Genelge* (Genelge No: 2005/92), <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1971.pdf>, erişim tarihi: 11.07.2019

MEB, (2009). *Milli Eğitim Bakanlığı 2010 - 2014 Stratejik Planı*, http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf, Erişim Tarihi: 14.07.2019

MEB, (2010). *Ortaöğretim eğitim amacı*, <https://ookgm.meb.gov.tr/www/2010-yili-genelge-ve-yazilar/icerik/80>, Erişim Tarihi: 17.05.2019

MEB, (2012). *12 Yıl Zorunlu Eğitim*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı

MEB, (2015). *Milli Eğitim Bakanlığı 2015 - 2019 Stratejik Planı*, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf, Erişim Tarihi: 14.07.2019

MEB, (2017a). *Ortaöğretim kurumları haftalık ders çizelgeleri*, <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri>, Erişim Tarihi: 23.05.2019

MEB, (2017b). *2017-2018 Eğitim-öğretim ders saatleri*, <https://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/dosya/6>, Erişim Tarihi: 12.05.2019

MEB, (2018). *Mutlu Çocuklar, Güçlü Türkiye- MEB 2023 Eğitim Vizyonu*, http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf, Erişim Tarihi: 15.07.2019

- Memduhoğlu, H. B. (2007). *Avusturya eğitim sistemi, karşılaştırmalı eğitim sistemleri*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Mukul, İ. & Sarı, S. (2009). Türkiye’de neoliberal eğitimin coğrafya ders kitaplarına yansımaları. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 7(26), 129-144.
- Nacak, O. (2015). *Yeni Kamu Yönetimi ve Türkiye’de Kamu Politikalarının Oluşturulması: Aktör Temelli Bir Analiz*, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Oğuz, E., Yılmaz, K., & Taşdan, M. (2007). İlköğretim denetmenlerinin ve ilköğretim okulu yöneticilerinin denetim inançları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 39-51.
- Okçabol, R. (2013). *AKP iktidarında eğitim, eğitimin piyasalaşması ve gericileşmesi*. Ütopya Yayınları, Ankara.
- Okçu, M. (2011). Değişen Dünyayı Anlamak İçin Önemli Bir Kavram: Yönetişim. *Ankara Sanayi Odası Yayın Organı*, 6, 45-57.
- Oktay, A. (1999). *Okulöncesi eğitim ve temel ilkeleri, Marmara üniversitesi anaokulu/ anasınıfı öğretmeni el kitabı*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Ökmen, M., Baştan, S., & Yılmaz, A. (2004). Kamu Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar ve Bir Yönetişim Faktörü Olarak Yerel Yönetimler. *Kamu Yönetimi*, 23-80.
- Ömürgönülşen, U. (2010). Türkiye’de lisans düzeyi kamu yönetimi öğretiminde yakın dönemde yaşanan gelişmeler: mevcut durum, sorun alanları ve gelişme eğilimleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(03), 123-161.
- Önen, S. M., & Albayrak, H. (2011). Kamu Yönetimi Bağlamında Türkiye’nin Kırsal Kalkınma Politikaları: AB İle Karşılaştırmalı Bir İnceleme, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8(2),
- Öz, C. S. (2009). Türkiye’de Kentsel Yoksullukla Mücadelede Sosyal Belediyeciliğin Rolü, *Sosyal Haklar Sempozyumu*, <http://www.sosyalhaklar.net/2009/bildiri/oz.pdf>, Erişim Tarihi: 07.05.2019
- Özdemir, M. (2008). Eğitim yönetiminde yerelleşme siyasetleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 41(3), 153-168.
- Özdemir M. & Bozkurt S. (2015). Eğitim ve Okul Yöneticilerinin Yeni Kamu İşletmeciliği Anlayışına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (42), 317-334
- Özden, Y. (2008). *Eğitimde yeni değerler*, 7. Baskı, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özer, M. A. (2005). Günümüzün yükselen değeri: Yeni kamu yönetimi. *Sayıştay Dergisi*, 59(10-12), 3-46.

- Özer, M. A. (2015). *Yeni kamu yönetim*, 3. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Özer, M. A., & Önen, M. (2016). *200 soruda yönetim/kamu yönetimi*, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Özgen, V. (2011). *Eğitim hizmetlerinde yerelleşme ve hizmet kalitesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Aydın.
- Öztekin, A. (2005). *Yönetim bilimi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Pamukçu, F. (2011). Finansal Raporlama ile Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflıkta Kurumsal Yönetimin Önemi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (50), 133-148.
- Pamukçu, F. (2014). Resmi Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmen ve Yöneticilerin Okulda Hesap Verebilirliğe İlişkin Görüşleri (Altındağ İlçesi Örneği), Ankara: Hacettepe Üniversitesi
- Peker, Ö. (1993). Toplam Kalite Yönetimi, *Amme İdaresi Dergisi*, 26(1), 198-215.
- Polat, S. (2009). *Türkiye'de eğitim politikalarının fırsat eşitsizliği üzerindeki etkileri*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Resmigazete, (2013) *Eğitim sisteminde değişim*, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130418-10.htm>
- Rothbard, M.N. (2009). *Eşitlikçilik: doğaya karşı isyan*, Çev., Mustafa Acar, Ankara: Liberte Yayınları.
- Sayılan, F. (2006). Küresel aktörler (DB ve GATS) ve eğitimde neoliberal dönüşüm. *Jeoloji Mühendisleri Odası Haber Bülteni*, 4, 44-51.
- Sayılan, F. (2007). *Küreselleşme ve eğitimdeki değişim*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Sezal, İ. (2001). Eğitimin dünü, bugünü, yarını: Bir düşünce egzersizi. *Bilgi ve Toplum Dergisi*, 3, 9-13.
- Sobacı, M. Z. (2011). Politika Transferi Bağlamında Kamu Yönetiminde Neo-Liberal Reformların Yayılması: Açık Toplum Enstitüsünün Rolü. *Sosyoekonomi Dergisi*, 7(16), 192-210.
- Sobacı, M. Z. (2007). Yönetişim Kavramı Ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 219-235
- Sözen, M. H. (2013). *Turgut Özal Örneğinde Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Sözen, S. (2005). *Teori ve uygulamada yeni kamu yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Sürgit, K. (1981). *Türkiye’de idari reform*, Ankara: Sevinç Matbaası.

- Şahin, A. (2007a). Türk Kamu Yönetiminde Reform Çabaları ve Uluslararası Kurumsal Çevrenin Etkisi, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(14), 47-76.
- Şahin, İ. (2007b). Türkiye eğitim sisteminde değişim. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 5(20), 30-54.
- Şaylan, G. (2000). Kamu Yönetimi Disiplininde Bunalım ve Yeni Açılımlar Üzerine Düşünceler. *Amme İdaresi Dergisi*, 33(2), 1-22.
- Şentürk, İ. (2010). Pierre Bourdieu'nun neoliberalizm eleştirisi bağlamında eğitim yönetimini yeniden düşünmek. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 73-98.
- Şimşek, A. (1999). *Türkiye'de meslekî ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması*. İstanbul: TÜSİAD
- Şişman, M. ve Taşdemir, İ. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara Pegem Yayınları.
- Temizel, H. (2007). Neo liberal politikalar doğrultusunda Türkiye'de devletin yeniden yapılanması küresel sistemle bütünleşme sorunları, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.
- Temur, S. (2005). *Ankara ili Altındağ ilçesindeki endüstri meslek liseleri öğrencilerinin toplumsal yaşam ve yükseköğretime ilişkin görüş ve beklentilerinin eğitimde eşitlik ilkesi açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TODAİE (Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü) (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Todaie Yayınları, Ankara.
- Torun, İ., Kaplan, M., & Ergülen, A. (2008). Türk eğitim sisteminin başlıca sorunu: verimlilik ve etkinlik. *Milli Eğitim*, 179, 293-309.
- Turan, H. T. (2013). Yönetişim ve Yeni Kamu Yönetimi. *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi* 10-11
- Turaşlı, K. N. (2009). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı, Kapsamı ve Önemi. *Okul Öncesi Eğitime Giriş*, 26 (47), 1-24
- Uludağ, Z., & Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekân. *Milli Eğitim*, 29, 153-154.
- Ural, O. & Ramazan, M. O. (2007). *Türkiye'de okul öncesinin dünü ve bugünü*, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Ünal, L. I. (2005). Öğretmen imgesinde neoliberal dönüşüm. *Eğitim Bilim Toplum*, 3(11), 4-15.

- Ünal, L.I., & Özsoy, S. (1999). Modern Türkiye'nin sisyphos miti: eğitimde fırsat eşitliği. 75 Yılda Eğitim, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Üstüner, Y. (2000). Kamu yönetimi kuramı ve kamu işletmeciliği okulu, *Amme İdaresi Dergisi*, 33(3), 15-31
- Varış, F. (1981). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Worldbank (2014). *Türkiye'de okulların mükemmeliyetini sağlamak raporu*, <https://www.worldbank.org/tr/country/turkey>, Erişim Tarihi: 10.05.2019
- Yaka, A. (2011). *Sosyal değişme*, İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Yaprak, Ş. (2000). İşletmelerde Örgüt Geliştirme Süreci ve Teknikleri, *Standart Dergisi*, 39(468), 65-68.
- Yavuz, M., Özkaral, T., & Yıldız, D. (2016). Kız Öğrencilerin Örgün Eğitimlerini Sürdürmeme Nedenleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(14).
- Yazıcı, İ. (2009). *Türk ve Kanada Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zengin, O. (2009). *Günümüz kamu yönetiminde ön plana çıkan yaklaşımlar*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim Ve Kontrol Kanunu (2003), T.C. Resmi Gazete, 25326, 24 Aralık 2003.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : İbrahim ECE
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri : 01.11.1988 ERUH
Medeni hali : Bekar
Telefon : 05367994816
Faks : -
e-mail : ibrahimecce@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	TODAİE	29.08.2019
Lisans	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	22.06.2009
Lise	Siirt Lisesi	17.06.2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2010	Milli Eğitim Bakanlığı	Öğretmen

Yabancı Dil

İngilizce

Yayımlar

-

Hobiler

Kitap okumak, film izlemek, spor yapmak.

le.ahbv.edu.tr